

2018

İŞLETME ABD

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SULTAN ÖZLEM AYDIN

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

AKREDİTİFLERİN TMS VE BOBİ FRS KAPSAMINDA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SULTAN ÖZLEM AYDIN

GAZİANTEP
ARALIK 2018

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM

**AKREDİTİFLERİN TMS VE BOBİ FRS
KAPSAMINDA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SULTAN ÖZLEM AYDIN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Murat KARAHAN

GAZİANTEP
ARALIK 2018

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANA BİLİM DALI

Akreditiflerin TMS ve BOBİ FRS Kapsamında Muhasebeleştirilmesi

SULTAN ÖZLEM AYDIN

Tez Savunma Tarihi: 27.12.2018

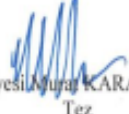
Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. H. Mustafa PAKSOY
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Murat KARAHAN
Tez

Danışmanı

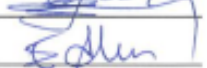
Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Dr. Öğr. Üyesi Murat KARAHAN (Jüri Başkanı)

Doç. Dr. Cuma ERCAN

Dr. Öğr. Üyesi Erkan ALSU

İmzası

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Sultan Özlem Aydın
27.12.2018

ÖZET

AKREDİTİFLERİN TMS VE BOBİ FRS KAPSAMINDA MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

AYDIN, Sultan Özlem

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Murat KARAHAN

Aralık 2018, 102 sayfa

Uluslararası ticarete en çok kullanılan ödeme yöntemlerinden biri akreditif olup, akreditifte hem ithalatçı hem de ihracatçı karşılıklı olarak güvence altına alınmaktadır. Akreditif işlemlerinde ihracatçı ve ithalatçı yapılan sözleşmeler ile birbirlerini tanımadan ticaretlerini gerçekleştirmektedirler. Akreditifle ilgili olarak Uluslararası Ticaret Odası tarafından yayımlanan Akreditiflere İlişkin Bir Örnek Usuller ve Uygulama Kuralları akreditifin işleyişini düzenlemektedir. Düzenlenen bu kurallar dünyada hemen hemen tüm ülkeler tarafından kabul görmüş olup, uluslararası ticaret işlemlerinde önemli bir güvence sağlamaktadır. Akreditif, pek çok ülke yasalarınca düzenlendiği gibi ülkemiz yasalarınca da kabul görüp düzenlenmiştir. Akreditif esasen bir teminat olup, sevk edilen malın miktarının belirlenmesi ve bedelinin ödenmesi için gerekli şekil ve şartları içinde barındırmaktadır. Türü ne olursa olsun tüm akreditif işlemleri muhasebe ilkelerine ve uluslararası muhasebe standartlarınca belirlenen kanun ve kurallara uygun olarak yapılmalıdır. Yapılan bu tez çalışmasının birinci bölümünde akreditife yer verilmiş olup, akreditifin tanımı ve önemi, akreditif çeşitleri, akreditif sırasında kullanılacak bilgi ve belgeler, akreditifin aşamaları, akreditifin avantaj ve dezavantajları anlatılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde Uluslararası Muhasebe Standartları, ülkemizce bu muhasebe standartlarından yararlanılarak oluşturulan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Muhasebe Standartlarını uygulayamayan işletmelere yönelik Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standartları (BOBİ FRS)'nın tanımı ve mevzuatları ile TMS ve BOBİ FRS arasındaki farklar anlatılmıştır. Tezin son bölümünde ise TMS ve BOBİ FRS kapsamında yapılan akreditif işleminin muhasebeleştirilmesi ile akreditife yönelik ithalat ve ihracat işlemlerinin muhasebeleştirilmesi anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akreditif, Akreditifin Muhasebeleştirilmesi, Türkiye Muhasebe Standartları, BOBİ FRS

ABSTRACT

ACCOUNTING OF THE LETTER OF CREDIT WITHIN TAS AND FRS FOR LMEs

AYDIN, Sultan Özlem

M. A. Thesis, Department of Business Administration

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Murat KARAHAN

December 2018, 102 pages

Letter of Credit which is one of the most preferable forms at international trade, the importer and exporter are guaranteed. In letter of credit transactions exporters and importers make agreements and sign the contract without knowing each other. “A Sample Procedures and Rules of Practice for Letter of Credits” published by the International Chamber of Commerce regarding the letter of credit regulates the operation of the letter of credit. These rules are recognized by almost all countries around the world and provide significant assurance in international trade transactions. The letter of credit is accepted and regulated by the laws of our country as regulated by the laws of many countries. The letter of credit is essentially a guarantee and contains the necessary forms and conditions for the payment of the price or determination of amount of the goods shipped. All letter of credit transactions, regardless of type, must be made in accordance with the accounting principles and the laws and rules set by international accounting standards. In the first part of this thesis, the first part of the paper has been accredited, the definition and importance of the letter of credit, types of letters of credit, information and documents to be used during the letter of credit, stages of letter of credit, the advantages and disadvantages of the letter of credit are tried to be explained. In the second section of thesis is described International Accounting Standards, Turkey Accounting Standards (TAS) who inspired by International Accounting Standards, Large and Medium Sized Enterprises Financial Reporting Standards (FRS for LMEs) that can not apply the TAS and also the differences between TAS and FRS for LMEs. In the last part of the thesis, the accounting of the letter of credit made under the TAS and FRS for LMEs and also the accounting of the import and export transactions within scope of the letter of credit is explained.

Key Words: Letter of Credit, Accounting of The Letter of Credit, Turkey Accounting Standards, FRS for LMEs

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezimin tüm aşamasında bilgi ve deneyimi ile her zaman yanımda olup, benden yardımlarını esirgemeyen ve yol gösteren danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Murat KARAHAN'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Bugünlere gelmemi sağlayan annem ve babama, beni bu süreçte cesaretlendiren, bana sürekli destek olan ve sevgisiyle kalemime kuvvet veren sevgili eşim Hasan AYDIN'a, yaşamımın her anında yanımda olup, ayrıca beni her konuda destekleyip hiçbir zaman yalnız bırakmayan kardeşlerim Pınar COŞKUN TUNA ve Mehmet COŞKUN'a sonsuz minnettarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. GİRİŞ.....	1
İKİNCİ BÖLÜM.....	3
DIŞ TİCARETTE ÖDEME ARAÇLARINDAN BİRİ OLAN AKREDİTİF	3
2.1. AKREDİTİF	3
2.2. AKREDİTİFİN TANIMI VE KISA TARİHİ	4
2.3. AKREDİTİFTE TARAFLAR	7
2.4. AKREDİTİFTE TARAFLARIN BİRBİRLERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ	12
2.5. AKREDİTİF ÇEŞİTLERİ	15
2.5.1. Yapısal Bakımdan Akreditifler	15
2.5.2. Ödeme Biçimi Açısından Akreditifler	18
2.6. AKREDİTİF İŞLEMİNİN AŞAMALARI.....	19
2.7. AKREDİTİF ALACAĞININ DEVRİ.....	20
2.8. AKREDİTİFTE GEREKLİ BELGELER.....	21
2.9. AKREDİTİF İŞLEMİNİN ÖZELLİKLERİ.....	22
2.10. AKREDİTİF SÜRECİNDE OLUŞAN KURALLAR	23
2.11. AKREDİTİFİN ALICI VE SATICI AÇISINDAN AVANTAJLARI	23
2.12. AKREDİTİFİN ALICI VE SATICI AÇISINDAN DEZAVANTAJLARI ..	24
2.13. AKREDİTİFTE TARAFLARIN TAŞIDIĞI RİSKLER.....	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	27

ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI, TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI VE BÜYÜK VE ORTA BOY İŞLETMERE YÖNELİK FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI	27
3.1. ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI	27
3.1.1. Muhasebe Standartları Kavramı ve Muhasebe Standartlarının Önemi	27
3.1.2. Muhasebe Standartlarının Oluşturulma Aşaması	28
3.1.3. Birkaç Gelişmiş Ülke Tarafından Muhasebe Standartlarının Oluşumunu Sağlamaya Yönelik Yapılan Çalışmalar	29
3.1.3.1. Amerika Birleşik Devletleri tarafından gerçekleştirilen çalışmalar ...	29
3.1.3.2. İngiltere tarafından gerçekleştirilen çalışmalar	31
3.1.3.3. Almanya tarafından gerçekleştirilen çalışmalar	32
3.1.3.4. Türkiye tarafından muhasebe standartlarının oluşumu ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalar	32
3.1.3.5. Muhasebe standartlarının uluslararası uyumlaştırılması ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalar	33
3.1.3.6. Avrupa Birliği tarafından gerçekleştirilen çalışmalar	34
3.2. TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI (TMS)	36
3.2.1. Türkiye Muhasebe Standartları 2 Stoklar Standardı	37
3.2.2. Türkiye Muhasebe Standartları 18 Hasılat Standardı	39
3.2.3. Türkiye Muhasebe Standartları 21 Yabancı Paralı İşlemler Standardı	40
3.3. BÜYÜK VE ORTA BOY İŞLETMELER İÇİN FİNANSAL RAPORLAMA STANDARDI (BOBİ FRS)	41
3.3.1. BOBİ FRS 5 Hasılat Standardı	44
3.3.2. BOBİ FRS 6 Stoklar Standardı	44
3.3.3. BOBİ FRS 20 Yabancı Para Çevrim İşlemleri Standardı	45
3.4. TMS İLE BOBİ FRS KARŞILAŞTIRMASI	45
3.4.1. TMS ve BOBİ FRS’de Uygulanacak Olan İşlemler	46
3.4.2. TMS/TFRS ile BOBİ FRS Bölüm-Standart Karşılaştırması	46
3.4.3. TMS ve BOBİ FRS Kapsamında Hasılat Standardının Karşılaştırması ...	48
3.4.4. TMS ve BOBİ FRS Kapsamında Stok Standardının Karşılaştırılması	49
3.4.5. TMS ve BOBİ FRS Kapsamında Yabancı Para İşlemler Standardının Karşılaştırılması	50
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	51
TMS VE BOBİ FRS KAPSAMINDA AKREDİTİFLİ ÖDEME İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	51
4.1. TMS VE BOBİ FRS KAPSAMINDA AKREDİTİFLİ ÖDEME İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ	51
4.1.1. TMS Kapsamında Stokların Muhasebeleştirilmesi	51
4.1.2. BOBİ FRS Kapsamında Stokların Muhasebeleştirilmesi	56
4.1.3. TMS Kapsamında Hasılatların Muhasebeleştirilmesi	58
4.1.4. BOBİ FRS Kapsamında Hasılatların Muhasebeleştirilmesi	61

4.1.5. TMS ve BOBİ FRS Kapsamında Yabancı Paraların Muhasebeleştirilmesi	62
4.2. İTHALAT VE İHRACAT İŞLEMLERİNE YÖNELİK HESAP PLANI	65
4.2.1. Akreditifli Ödeme Şeklinde İthalat Kaydı	71
4.2.2. Akreditifli Ödeme Şeklinde İhracat Kaydı	77
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	86
SONUÇ VE ÖNERİLER	86
KAYNAKLAR	87
ÖZGEÇMİŞ	92

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
A.Ş.	: Anonim Şirket
A.TR	: Türkiye ve Avrupa Topluluğu
BDDK	: Bankalar Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BOBİ FRS	: Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standartları
BSMV	: Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi
DAB	: Döviz Alım Belgesi
EURO	: Currency of European Union
KAYİK	: Kamu Yararını İlgilendiren Kuruluşlar
KDV	: Katma Değer Vergisi
KGK	: Kamu Gözetim Kurumu
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
L/C	: Letter of Credit
MSUGT	: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
MTO	: Milletlerarası Ticaret Odası
NGD	: Net Gerçekleşebilir Değer
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TL	: Türk Lirası
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
USD	: United States Dollar
vs.	: Vesaire
VUK	: Vergi Usul Kanunu
YFRÇ	: Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi
YP	: Yabancı Para

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo2.1. Tipik Akreditif Döngüsü.....	14
Tablo3.1. BOBİ FRS İçeriği	43
Tablo3.2. BOBİ FRS Kapsamı	46
Tablo3.3. BOBİ FRS-TMS/TFRS Arasındaki Farkların Karşılaştırılması	46

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. GİRİŞ

Teknolojinin ve ekonomin gelişmesi ile büyüyen ülke sınırları ile beraber uluslararası ticaret de gelişmiştir. Dünya pazarı tek pazar haline gelmiş insanlar üretmiş oldukları ürünleri dünyanın her yerine pazarlamaya başlamışlardır. İhracatın ve ithalatın artması ile birlikte insanların uluslararası dünya ticaretinde birbirlerine duyduklarını güvene bağlı olarak farklı ödeme şekilleri oluşmuştur. İnsanların arz ve talep dengeleri değişmiş ve iç pazarda üretilen ürünlerin fazla olması ile birlikte firmalar dış pazarlara açılmaya başlamıştır.

Dış ticarete yönelik ithalat ve ihracat işlemlerinde firmalar farklı ödeme şekilleri kullanmaktadır. Bu ödeme yöntemlerinin başlıcaları; mal mukabili, peşin ödeme, vesaik mukabili, aval kabul kredili ödeme ve akreditifli ödemedir. Bu ödeme yöntemlerinden banka garantisi ve güvencesi bulunan akreditifli ödeme, diğer dış ticaret ödeme araçlarına nazaran daha çok tercih edilmektedir.

Uluslararası ticarete ödeme şekilleri Milletlerarası Ticaret Odası (MTO) tarafından çıkarılan kurallar ile belirlenerek, ithalatçının talep ettiği şartları ortaya koyacak olan kurallar belirlenmiştir. Böylece bu kurallara yönelik tekdüzelik sağlanmıştır. Hali hazırda günümüz itibarıyla akreditifler 600 sayılı “Akreditiflere İlişkin Tekdüze Kurallar ve Uygulama” kanunu ile tekdüzelik sağlamıştır. Böylece akreditif sayesinde ithalatçı istenilen şartları sağlamak, gerekli evrakları sunmak kaydıyla ihraç edilen mal bedelini güvence altına almış olur.

Her ülke kendi muhasebe sistemini kullanmakta olup, bu durum ülkeler arası yapılan işlemlerde zorluk yaratmaktadır. Ülkeler arasında yapılan ticaret işlemlerinde bir bütünlük sağlamak amacıyla oluşturulan Uluslararası Muhasebe Standartları yazılı bir mevzuat olup, bu sayede birçok ülkede ithalat ve ihracat yapan işletmelere kolaylık sağlamaktadır. Bu duruma bağlı olarak Uluslararası Muhasebe

Standartları uluslararası yapılan işlemlerde hazırlanan mali raporların daha açık, daha kolay ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamaktadır. Bu durum ise ülkelerin birbirleri ile uyumunu ve tekdüzeliği kolaylaştırmaktadır.

Uluslararası Muhasebe Standartları, gerek Avrupa Birliği'ne üye ülkeler gerek Avrupa Birliği'ne üyelik için başvuran ülkeler gerekse Avrupa Birliği'ne geçiş süreci içerisinde bulunan ülkeler tarafından da benimsenmiş ve ulusal muhasebe sistemlerinin bu muhasebe standartları ile uyumlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapmışlardır. Avrupa Birliği'ne üye olma yolunda ilerleyen ülkemizde de ulusal muhasebe sisteminin Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumu alanında çalışmalar yapılarak TMS oluşturulmuştur. Ayrıca TMS kapsamına girmeyen işletmelere yönelik BOBİ FRS çıkarılmıştır.

Yukarıda açıklanan kavramlar neticesinde ilgili tez çalışması üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde akreditif işleminin tarihsel gelişiminden, kavramların tanımlarından, akreditifin aşamalarından, akreditif türlerinden, akreditifin avantajları ve dezavantajlarından, akreditif sürecinde gerekli belgelerden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde ise uluslararası muhasebe standartları çerçevesinde yapılan yenilikler, uygulamalar ve örneklere yer verilerek, bu standartların Türkiye'de uyarlanan çalışması TMS, mevzuat gereği TMS kapsamına girmeyen işletmelere yönelik çıkarılan BOBİ FRS ve son olarak TMS ile BOBİ FRS arasındaki farklar anlatılmıştır.

İlgili tez çalışmasının üçüncü son bölümünde ise dış ticarete yönelik hesap planı anlatılmış ve TMS ile BOBİ FRS kapsamında akreditif işlemlerinin muhasebe kayıtları ve bu akreditif işlemlerine yönelik örneklere yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

DIŞ TİCARETTE ÖDEME ARAÇLARINDAN BİRİ OLAN AKREDİTİF

2.1. AKREDİTİF

Akreditif ilk olarak İngilizler tarafından 13. yüzyılda kullanılmış, ardından İtalyanlar kullanmıştır. Yani günümüz itibarıyla birbirinden farklı ödeme yöntemleri olmakla birlikte akreditif tarihin en eski ödeme araçlarından biridir. Ticarete alıcı ile satıcı arasında banka garantisi ile her iki tarafın da menfaatleri doğrultusunda oluşturan en eski ödeme yöntemidir.

1840 yılından sonra İngiltere’de bankalar arasında dış ticaret işlemlerinin yapılmasında kullanılan akreditif işlemi poliçeli işlemler ile hayatımıza 19. Yüzyılın başlarında girmiştir (Çınar, 2004: 167).

Ülkelerin birbirleriyle olan mal ve hizmet alım satımlarına dış ticaret denir. Yani ithalat ve ihracat işlemlerinin tamamı dış ticaret olarak adlandırılır. Dış ticaret işlemlerinde ödemelerde döviz dediğimiz uluslararası para kullanılmaktadır. Ülkelerin birbirlerine olan ithalat ve ihracatında ödeme yöntemi de taraflar arasında varılacak anlaşma sonucunda belli olur.

Mal veya hizmet alımı gerçekleştiren ithalatçı firma ihracatçı lehine kendi bankasından akreditif açıp, mal veya hizmeti satan ihracatçı firmanın bulunduğu ülkedeki muhabir banka aracılığı ile ihracatçı firmaya haber verilmesini sağlamaktadır. İthalat ve ihracatçının ödeme araçlarından olan akreditif, şartlı bir ödeme taahhüdü olarak da tanımlanabilir. Mal veya hizmeti satan ihracatçı firma bankasına akreditif kurallarına uygun olarak hazırlanan belgeleri tam ve doğru bir şekilde kredinin süresi geçmeden ibraz eder. İhracatçının sunduğu bilgi ve belgeleri inceleyen banka sözleşmede yer alan şartlara uyulup uyulmadığını tespit eder. İhracatçı banka incelediği belgelerin eksiksiz bir şekilde sözleşmeye uygun olduğunu tespit etmesi sonrasında bu belgeleri ithalatçının bankası olan amir bankaya iletir.

İthalatçının bankası da malın bedelini gelen evrakların akreditife uygunluğu incelendikten sonra ihracatçının bankasına gönderir.

İç ticaret işlemlerinde alıcı ve satıcılar aynı ülkede ikamet ederken, dış ticaret işlemlerinde alıcı ve satıcı farklı ülkelerde ikamet etmektedir ve farklı hukuk sistemleri vardır. Dış ticaret işlemleri ve nitelikleri itibariyle iç ticaret işlemlerinden farklılık gösterir. Diğer taraftan dış ticaret işlemleri, özellikle hukuki edinimlerin yerine getirilmesi açısından taşıdığı farklılıklar dolayısıyla karmaşık bir nitelik göstermektedir (Demir,2004: 111).

2.2. AKREDİTİFİN TANIMI VE KISA TARİHİ

Akreditif farklı kaynaklarda şu şekillerde tanımlanmıştır. Örneğin “akreditif, İthalatçının beyanı ile birlikte muhatabın yani havale ödeyicisinin, ihracatçıya ödeme yapması, ihracatçının ise sözleşmeden belirlenen sürede sözleşme koşullarına uygun bir şekilde belgeleri sunması sonucu ödemeyi talep etmeyi yetkisini kazanmasıdır (Tekinalp, 1988: 68). Bir başka tanıma göre, sözleşmede belirlenen şartların ifa edilmesi sonucu banka taahhüdünün verilmiş olmasıdır (Yeniaras, 2006: 72).

Amir banka ithalatçının kendisine verilen talimata istinaden, belirli bir zaman zarfı içerisinde, belirli bir miktar parayı, ilgili vesaikler karşılığında sözleşmede belirtilen şartların yerine getirilmesi kaydı ile ihracatçı tarafından kendisine yapılan poliçeleri kabul etmesi veya iştirâ edeceğini kabul ederek bu işlemleri ihracatçıya yazılı olarak taahhüt etmesi işlemlerinin tümüne akreditif denilir (Ataman ve Sümer, 1995: 32).

Basit anlamda, akreditif, diğer sözleşmelerden ayrı olarak bir ödeme taahhüdüdür. Malların hareketi ile ilgili ödeme risklerini azaltmanın yoludur (Anonim, 1999:2)

Akreditif, ithalatçı talimatıyla oluşur. Amir banka, akreditif işleminin belirleyicisi olan ithalatçı tarafından kuralları daha önceden belirlenmiş ve ihracatçı tarafından oluşturulan vesaikler karşılığında, ithalatçı tarafından oluşturulan şartların sağlanması neticesinde, ihracatçıya göndermiş olduğu mal bedellerini ödeyeceğini, ihracatçı tarafından oluşturulan kabul poliçelerinin kabul edilerek bedellerin ödeyeceğini garanti eder (Pekcan ve Üçdal, 1992:45). Dış ticarete ödeme yöntemi olarak kullanılan, ödeme ve kredi fonksiyonları olan bankacılık işlemine akreditif denir. Akreditif “accredits” kelimesinden gelmekte, itibar etmek, onaylamak, temin etmek anlamını içermektedir.

Ülkelerarası yapılan ticaret işlemlerinde ticareti yapan firmalar birbirlerini tanımamaktadır. Bu durum karşında birbirini tanımayan, birbirine güvenmeyen firmalar arasında yapılan ticaret işlemlerinde her ülkede farklı kambiyo işlemleri uygulanmaktadır. Ticarete malı üretilip satan sattığı malın bedelini almak ister, mal bedelini ödeyen firma ödemiş olduğu bedel karşılığında malı teslim almak ister. İşte bu noktada akreditif işlemi devreye girerek malı satan için ödeme garantisi, ödeme yapan firma için ise malın teslim edilmesi garantisi vermektedir. İthalatçı firma, akreditife yönelik hazırlanan şartlara uymazsa aracı banka ihracatçıya ödeme yapmaz ve bu durum ihracat yapan firma için büyük bir sorun yaratır. Bundan ötürü akreditif, satıcıya ve alıcıya yüksek düzeyde güvence sağlamaktadır. (Onursal, 1996:306).

Şartlı taahhüde akreditif denilmektedir. Uluslararası ticarete akreditifin açılması tekdüze kurallar çerçevesinde oluşturulmuştur. Akreditifi işleminin kuralları Milletlerarası Ticaret Odası tarafından oluşturulmuş olan UCP (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits) kurallarıdır. İthalatçı UCP tarafından belirtilen akreditif açtırma formunu imzalayarak bankaya bildirir. Böylece açılan akreditifin UCP'ye tabi olduğu amir banka tarafından da bilinir (Özalp, 2007:23).

Akreditifin tarihi gelişimi iki şekilde incelenir. Biri, Anglo- Amerikan hukukçuların tercih ettiği, akreditifin bankacılık işlemi olarak kabul edilip, banka hukuku içindeki gelişiminin izlendiği yöntem; diğeri ise Milletlerarası Ticaret Odası (MTO)'nın akreditifle ilgili kabul ettiği kuralların tarihsel gelişimidir (Göğer, 1980:33).

Akreditif işlemi sadece ülkeler arası yapılan mal alım satımlarında değil aynı zamanda hizmet alım satımlarında da kullanılmaktadır (Onursal, 1996:309).

Sözlük anlamı “Travelers Letter Of Credit” olan akreditif işlemi ilk olarak farklı ülkelere giden ve ülkelerdeki güvenlik nedeniyle tüccar ve gezginlerin yanlarında para taşımak istememesinden ötürü ihtiyaçlarını karşılayabilmek için 18. yüzyılda kullanılmıştır. Böylece akreditif açtırmak isteyen kişi veya kurumlar istedikleri akreditif tutarı kadar hazırlanan evrakları bankaya sunarlardı. Böylece ilgili bankalar da bedeli acenteler veya muhabirler tarafından ödenmek üzere teminat mektubu şeklinde akreditif hazırlarlardı.

Peşin ödeme, ödeme metodu olarak kullanıldığı zaman, firmalar uluslararası pazarda yurt içi pazarlarda olduğu gibi çekte kullanabilmektedir. Peşin ödeme, çok sık karşımıza çıkmasa da uluslararası piyasada ödeme metodu olarak da

kullanılmaktadır. Firmaların çeşitli ülkelerdeki bankalarda hesapları varsa çekler çeşitli kurlardan keşide edilebilir ya da ödenebilir (Kahler, 1983:66).

Bankalar müşterilerine akreditif açarken teminat bakımından yeterli, güçlü piyasa ve ekran istihbaratı olan firmaları tercih ederler. Böylece muhabir banka, şubesinin ihtiyaç duyduğu verileri sağlamış olur ve akreditifin bir kopyasını muhabire veya acentelere verirler.

Akreditif metnini elinde bulunduran kimse gerektiğinde bu metin ile birlikte akreditif bankasının acentesine ya da muhabir bankaya başvurursa ilgili bankalar istenilen bedeli öderler ve yapılan ödemeyi akreditif metninin arkasına işlerler.

Akreditif işlemleri mektup formatında hazırlanır. Yapılan akreditif işlemlerinde akreditifin vadesi, şekli ve tutarı belirlidir. Burada akreditif metninde muhabir banka veya ihracatçı firma, akreditifi ramburse edeceğini bildirir. Bu durumda ramburse edilen akreditifin şekil ve şartları belirlenmiştir. Akreditifi alan banka buna istinaden ödemeyi yapar. Ödemeyi yapan muhabir banka veya acente yapmış olduğu ödemeyi akreditife yazar. Karşı tarafın bakiyeyi görebilmesi için akreditif metnin üstüne veya arkasına kalan bakiye yazılır. Bundan dolayı devam eden ödemeler akreditif metnin arkasına yazılan kalan bakiye esas alınarak devam eder (Özalp, 2007:29).

Akreditif metinleri uzun süre modern yapıya geçememekle birlikte 19.yüzyıl başında modern yapıya geçmiştir. Londra’da bankalar ilk olarak 1840’larda dış ticaret işlemleri kullandı. Akreditif metni veya mektubunun ilk örneği her zaman müşteri tarafından saklanmaktadır. İhracatçı firma kendine yapılacak ödemeyi talep etmesi durumunda sakladığı akreditif metnini tahsilatı yapacağı ilgili bankaya sunmakla yükümlüdür.

Akreditif, satışı yapılan mal veya hizmet bedelinin ödenmesi aşamasında gerekli şartları yerine getirilmesiyle güvence sağlayan bir teminatır. Dünya bankaları arasında yapılan işlemlerde akreditif kısa bir şekilde L/C yani Letter of Credit olarak kullanılmaktadır (Yılanlı, 2003:45).

1840’lı yıllardan sonra akreditif işlemleri İngiltere’de kullanıldıktan sonra uluslararası ticarete tüccarlar arasında da mal hareketlerinde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yapılan dış ticaret işlemlerinde kullanılan belgeler akreditif işlemlerine girmiştir. Akreditif işlemi ile birlikte uluslararası ticarete hem ihracatçı hem de ithalatçı kendini güvence altına almıştır. Yapılan dış ticaret işleminde malı sevk eden ihracatçı ödeme garantisi sağlarken, malı alan ithalatçı ise

malların güvenli bir şekilde eline ulaşması garantisi sağlar. Uluslararası ticarete tacirler ve tüccarlar herhangi bir mağazadan mal almaya benzemeyen bu kadar karışık bir durumu akreditif işlemi ile aşmışlardır.

Akreditif ile ödeme yönteminin haricinde de ödeme yöntemleri olmasına rağmen dış ticarete sağladığı kolaylık ve güvence sebebi ile akreditif, en çok tercih edilen ödeme yöntemidir. Özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'ndan sonra uluslararası alanda önemi çok daha fazla artmış olup, küresel anlamda kabul gören bir ödeme şekli haline gelmiştir. Önce 1923 yılında Berlin'de, 1924 yılında Paris'te ve Avrupa'da farklı yerlerde akreditife ilişkin kurallarla ilgili çok çeşitli düzenlemeler yapılmış, ancak hiçbirisi tam olarak ortak kullanımı sağlamak için yeterli olmamıştır. Akreditife ilişkin uygulama farklılıklarını ortadan kaldırma, uluslararası uygulamada birlik sağlama çalışmalarını yürütme görevi MTO (Milletlerarası Ticaret Odası)'ya verilmiştir.

Alıcı ve satıcı arasında yapılan anlaşmalar sonucu yapılacak olan ticarete, alıcı da satıcı da kendilerini oluşabilecek olan risklerden korumak isterler. Alıcı, satın almak istediği ürünü bahsedilen süre içinde, kalitede ve özellikte almak isterken, satıcı da malın gönderilmesi karşılığında tutarın kendisine ödenmesini ister. Ancak uluslararası ticarete bu olayların aynı anda gerçekleşmesi pek mümkün olmaz. Taraflar çoğu zaman ticaret yaptıkları kişileri pek bilmezler ve bu durum tarafların bir takım risklerle yüz yüze kalması anlamına gelir. Böyle bir durumda; akreditif özellikle de belgeli akreditif, satıcı ile alıcının menfaatlerini koruyucu bir yöntem olarak ortaya çıkar. Ödeme ve kredi fonksiyonları olan bir bankacılık işlemi olarak, tarafların karşılıklı olarak birbirlerine güven içinde alım satım işlemini gerçekleştirmelerini sağlar (Özdemir, 2007: 37).

2.3. AKREDİTİFTE TARAFLAR

Küreselleşen dünyada dünya ticaretin gelişmesi ile devletler daha da büyümüş buna bağlı olarak işletmeler de gelişerek uluslararası pazarlarda farklı işlemlerde bulunmuşlardır. Uluslararası ticarete, alıcı ve satıcının birbirinden uzak olduğu ve birbirleriyle ilgili sınırlı bilgilere sahip oldukları durumda taraflar arasında güven oldukça önemli bir yer almıştır. Uluslararası dış ticaret işlemlerinde ülkelerin kendine özgü hukuksal yapıları, ticari kuralları olduğundan ihracat ve ithalat yasakları birbirlerinden farklıdır. Dış ticaretin daha sağlıklı ilerleyebilmesi için taraflar arasında yapılan anlaşmalar ve sözleşmeler gereği sorumlulukların yerine

getirilip getirilemeyeceği gibi sorunlar ve yasaklar meydana gelmiştir (Kızıl ve Şoğur, 1996:6).

Akreditifli ödeme yönteminde, akreditifin ana tarafları; akreditif amiri, amir banka, akreditif lehdarı ve aracı bankadan oluşmaktadır. Ayrıca muhtelif taraflar da vardır. Tarafların görev ve sorumlulukları şu şekildedir:

Akreditif Amiri: Akreditif açtırma talimatını vererek işlemi başlatan, akreditifi açtırmak amacıyla kendi bankasına başvuran ithalatçıya akreditif amiri denir. Akreditif açtırmak için bankaya başvuru yapan ithalatçı yani malı satan taraftır. Akreditif amiri akreditif işlemi için gerekli olan bütün belgeleri eksiksiz olarak tamamlar, akreditifin cinsini, malın proformasını, satıcı ile yapmış olduğu satım sözleşmesini bankaya ibraz eder (Allen, 1997:64).

Satış bedelini, akreditif amiri yasalara ve satış anlaşmasının şartlarına göre ödemektedir. Akreditif tutarı peşin olarak yatırılmış olsa bile, bu yatırılan tutar, gayri nakdi kredinin teminatını iştigal etmektedir. Akreditif aracılığıyla ihracatçı, karşılıklı alım satımdan doğan alacağına karşılık muhabir bankanın ödeme taahhüdünü alarak, ödemenin yapılacağını garantilemiş olur. Uluslararası ticarete birçok durumda taraflar birbirlerini çok iyi tanıyamadıklarından karşılıklı yükümlülüklerin yerine getirilip getirilemeyeceği konusunda şüpheye düşerler. Bu ödeme şekli ithalatçının bankasının verdiği taahhülle ödeme garantisi sağlamış olur. İthalatçı bedeli ödemediği takdirde amir banka gerekli ödemeyi yapar (Todd, 1998:63).

Akreditif Lehdarı: Lehine akreditif açılan firma ya da kişi lehdardır. Akreditif işleminde satılan malın bedelini alan, ithalatçı ile aralarında yapılan sözleşmeleri ve vesaikleri bankaya ibraz ederek malın bedelini teslim alan taraf lehdardır. Akreditif lehdarı ithalatçı ile aralarında gerçekleştirilen sözleşmeye uygun olarak, menfaati için akreditif metnini inceleyen, metinde uyumsuzluk olması halinde akreditifin iptalini isteyen, metnin geçerli olması halinde ise evrakları bankasına gönderip, bu evraklarda yer alan şartlara istinaden anlaşmada yer alan ürünü gönderen ya da hizmeti ifa eden taraftır.

Akreditifli ödeme ile ihracatçı, belli yükümlülükleri yerine getirdiğinde, ihracat bedelinin kendisine ödeneceğini bildiğinden söz konusu bedel konusunda garanti sağlamış olur (Todd, 1998:63). İthalatçı, mal bedelini fiili ihracat tarihine kadar ödemeyebilir. Bu durumda kendi bankasının kefil olmasıyla, kredi sağlayabilir.

İthalatçı, kendi talimatları doğrultusunda açılan akreditifte belirtilen şartlar yerine getirilmedikçe ve ilgili belgeler teslim edilmedikçe bankasının ihracatçıya

ödeme yapmayacağını bilir. Bu da ithalatçının kendisini güvende hissetmesini sağlar (Pekcan ve Üçdal, 1992:38).

Amir Banka: Alıcı yani ithalatçı tarafından akreditif işleminin yerine getirilmesi yükümlülüğünü üstlenen taraf amir bankadır. Alıcıdan akreditif açtırılması için talep formunu alan, aldıktan sonra ilgili evrakları inceleyen, yeterli limit ve teminatları bulunan, tüm bu evrakların ve istenilen durumların eksiksiz olması halinde akreditif metnini oluşturan ve taahhüt vererek sorumluluğu üstlenen taraftır (Kızıl ve Şoğur, 1996:42).

Amir banka ithalatçıdan aldığı talimat doğrultusunda akreditif metnini ihracatçıya ihbar edilmek üzere hazırlayan asıl borç yükümlülüğünü taşıyan taraftır. Akreditif karşı tarafa ihbar edildikten yani açıldıktan sonra amir banka için dönülemez bir taahhüt haline dönüşür.

Akreditif şartlarının lehdar tarafından yerine getirilmesi ile amir bankanın yerine getireceği sorumluluklar şunlardır:

- Eğer akreditifte belge ibrazı karşılığı ödeme varsa, belgeler ibraz edildiğinde ödemeyi yapmak.
- Vadeli ödeme söz konusu ise, akreditif şartlarında belirlenecek vadelerde ödemeyi yapmak.

Poliçe kabul kaydı var ise,

- Kabulü amir banka yapacaksa, ihracatçı tarafından amir bankaya çekilen poliçeleri vadelerinde ödemek,
- Kabulü başka bir keşideli banka yapacaksa, akreditifte belirtilen keşideli bankanın poliçeleri kabul etmemesi durumunda, ihracatçının amir bankaya çektiği poliçeleri kabul etmek ve vadesinde ödemek (Ataman ve Sümer, 1995:72).

Aracı Banka: Genellikle ihracatçının ülkesinde bulunan, akreditif işlemine aracılık eden bankadır. Üstlendiği sorumluluklara göre de muhabir banka gibi çeşitli isimler alabilir. Muhabir bankanın sorumluluğu akreditifi ihracatçıya ihbar etmesi ile sınırlıdır. Bu nedenle bir diğer adı da ihbar bankasıdır. Ödemenin yapılması ile ilgili sorumluluğu yoktur. Akreditif şartlarına göre aracı banka, ödemeyi gerçekleştiren, tarafına sunulan vesaikleri/poliçeleri kabul eden ya da bu vesaik/poliçelere aval imzası koyan ya da poliçeyi satın alan bankadır. Bu durumda aracı banka, amir bankanın muhabiri olabileceği gibi ihracatçının bankası da olabilir (Aras, 1996: 31).

Görevli Banka: Lehdar tarafından ibraz edilen belgelerin akreditif şartlarına uygunluğunu kontrol eden ve aynı zamanda da ödeme yükümlülüğü altına giren bankadır. Ödeme bankası amir bankanın talimatları doğrultusunda hareket eder (Aydos, 2000:23). Bir akreditif işleminde ödemeyi yerine getirme sürecinde ödemeyi geç yapan, istediği zaman erteleyebilen, ilgili vesaikleri kabul eden ve iştira yapmaya yetkili kılınan bankadır. Söz konusu yetki, akreditif şartlarına uygun olmak kaydıyla ödemeyi gerçekleştirmek, vadeli akreditif taahhüdü altına girmek, iştira kalemini ifa etmek ya da vesaiki/poliçeyi kabul etmektir. Akreditif içerisinde görevli bankaya yönelik gerekli bilgiler (bankanın adı ve yetkisi) verilmelidir (Özalp, 2007:28).

Teyit Bankası: Lehdar, akreditif bedeliyle ilgili olarak daha fazla teminata ihtiyaç duyduğu durumlarda, teyitli akreditife başvurabilir. Bu durumda ödeme yükümlülüğü amir banka dışında bir banka tarafından üstlenilmiş olur. Bu bankaya teyit bankası denir. Amir banka tarafından verilen talimat doğrultusunda akreditifi teyit eden banka muhabir banka dışında üçüncü bir banka da olabilir (Aras, 1996:72). Muhabir banka tarafından kendisine ödeme görevi verilen, aynı muhabir banka gibi görev sorumluluk üstlenen, akreditife teyit vermesi için yetki verilen, lehbara verdiği onay nedeni ile dönülemez yükümlülük altına giren ve genellikle lehdarın ikamet ettiği ülkedeki amir bankadan farklı bir bankadır (Allen, 1997:35). İlgili banka bu akreditife teyit eklettirebilir ya da eklettirmeyebilir. Eğer akreditife teyit eklettirirse artık akreditif teyidi sonrası taahhüt geri çevrilemez. Banka da artık ithalatçının ikinci bir amir bankası görevi görür ve gerekli ödemeyi üstlenmiş olur.

Teyit bankasının sadece lehbara karşı sorumluluğu bulunmamaktadır. Aynı zamanda akreditif koşullarına uygun evrakları sunan diğer tarafa yani ithalatçıya karşı da sorumlulukları vardır. Buradan da anlaşılır ki uluslararası muhasebe standartlarında bahsedilen sorumluluk lehbara değil belge ibrazına dayanır (Özalp, 2007:29).

İhbar Bankası: Dış ticaret işlemlerinde alıcı ile satıcı birbirinden farklı ülkelerde bulunmaktadır. Bu durumda açılan akreditifin lehdarı ve akreditif bankası da birbirinden farklı ülkelerde yer alırlar. Bu nedenle genellikle akreditif bankası açılmış olan akreditifi lehdarın bulunduğu ülkede ki başka bir banka aracılığı ile lehbara iletilmesi talep edilmektedir (Onursal, 1996:32).

Akreditif işlemlerinde amirin de tavsiyesi ile ihbar bankası, akreditifi şekil ve şartların doğruluğunu, geçerliliğini kontrol ederek, bu durumu kurallara uyarak lehbara bildirir. Eğer ilgili banka akreditif metnini inceledikten sonra bu akreditifi

ihbar etmek istemezse bu durumu çok geç olmadan amir bankaya bildirmek zorundadır. İhbar bankası genellikle ihracatçı tarafından belirlenir ve akreditifte ilgili bankadan bahsedilir. Ancak her zaman lehdarın belirleme zorunluluğu bulunmamakta olup, görevli ya da ithalatçı bankanın ihracatçının ikamet ettiği ülkede bulunan ilgili şube de ihbar bankası olarak seçilebilir. Muhasebe standartlarında ihbar bankasının hangisi olmasına yönelik herhangi bir zorunluluk herhangi bir kısıtlama bulunmamaktadır.

İhbar bankasının görevi; akreditif belgelerini inceleme, sözleşmeleri kontrol etme ve akreditif metnini incelemektir. Yani ilgili banka akreditifin doğruluğunu belirlemeli ve bu durumu incelerken gerekli itinaı göstermelidir (Özalp, 2007:34).

Rambursman Bankası: Rambursman bankası; ithalatçı yani amir bankası ile diğer bankalar (görevli ve teyit bankaları) arasında hesap ilişkisi bulunmadığı durumlarda devreye girer. Bu durumda rambursman bankası akreditife eklenmelidir. Ancak akreditife eklenen bankaların birbirleriyle hesap bağlantıları yok diye her seferinde akreditifte ilgili banka belirtilmek zorunda değildir. Akreditif açılırken ithalatçı banka açılış esnasında rambursman otorizasyonunu diğer bankalara sevk eder. Ayrıca rambursman bankasını akredite belirtir. Böylelikle diğer bankaların (muhabir banka gibi) rambursman bankasından bilgisi olur.

İthalatçı banka ödemiş olduğu bedele yönelik rambursman bankasından kendisine gönderilen evrakların ödediği tutarını talep eder. İlgili banka ne akreditife yönelik hazırlanan metni inceler ne de belgeleri inceler, yani detaylar rambursman bankasını ilgilendirmez. Ancak lehdar bankasının garanti olsun diye ilgili bankadan talep etmesi üzerine rambursman bankası taahhütname vererek sorumluluk üstlenmiş olur. Rambursman bir banka olmak zorunda değildir. Özel işletme, kamu işletmesi, herhangi bir finans kurumu da rambursman olabilir (Özalp, 2007:114).

Devir Bankası: Dış ticaret işlemlerinde en çok kullanılan ve alıcı ile satıcı arasında ödeme kolaylığı sağlayan akreditif, tamamen veya kısmi olarak bir başka bankaya devredilebilir (Campbell and Kracow, 1993:221). Alıcı ve satıcı tarafından oluşturulan akreditif metni veya akreditif işlemi lehdar banka tarafında devredilebildiği gibi görevli banka tarafından da devredilebilir. Devrin gerçekleşmesi için ilgili akreditife devredilebilir ibaresi eklenmelidir. Akreditifte devir banka sayısı birden fazla olabilir. Uluslararası muhasebe standartlarında belirtilen kurallara göre akreditif sadece bir kez devredilebilir. Ancak iade edilen kısım kadar devir yeniden

yapılabilir. Ancak devir işlemi ikinci lehdar tarafından iade edilir ya da kullanılmazsa ikinci devir olarak kabul görmez (Özalp, 2007:58).

2.4. AKREDİTİFTE TARAFLARIN BİRBİRLERİYLE OLAN İLİŞKİLERİ

Amir ve Lehdar: Akreditif açtıran ithalatçıdır. Lehine akreditif açılan ise ihracatçıdır. Alıcının talep ettiği ve satıcının arz ettiği ürün veya hizmete yönelik sözleşme düzenlenmesi ve düzenlenen bu sözleşmenin imzalanması ile birlikte lehdar ve amir arasındaki ilişki başlar. İhracatçı yapılan akreditif ile birlikte satmış olduğu malın bedelinin sözleşmeye uygun bir şekilde ödeneceğini bilir. Bu nedenle ihracatçı firma, ithalatçı firma ile imzaladıkları sözleşmeye uygun olarak akreditif açtırmayı talep eder. Böylece ithalatçı firma alacağı malın yine aynı şekilde sözleşmede belirtilen şartlara uygun olarak zamanında ve sağlam bir şekilde kendisine teslim edileceğinden emin olmak ister. İhracatçı firma ise ithalatçının sipariş ettiği malın akreditife uygun olarak sevkiyatını gerçekleştirir. Malın sevkiyatından sonra elinde bulunan vesaikleri akreditif işlemi için bankaya sunar, belgeleri alan banka kontrollerini yaptıktan sonra malın bedelini ihracatçıya öder. Malın bedelini ödeyen ithalatçı daha sonrasında ödeme evrakları ve gümrük beyannamesi ile birlikte malı gümrükten çeker (Dölek,1999:33).

Amir ve Akreditif: Akreditif işlemlerinde amirin tek görevi ödeme yapmak değil, aynı zamanda kendisine ibraz edilen vesaikleri incelemek ve kontrol etmektir. Amir kendisi lehine akreditif açtırırken daha öncesinde teklif formunu ya da başvuru formunu bankaya iletmek zorundadır. Amir sadece paranın ödenmesini takip etmez, aynı zamanda malın gümrükten çekilebilmesi için gerekli olan belgelerinde temin edilmesi ve malların sözleşmeye uygun olarak gelip gelmediğini de kontrol eder. Alıcı bankaya ibraz edilen teklif formunu ne kadar düzgün hazırlar ve talebi net olarak iletirse açılan akreditif de o kadar sağlam ve ithalatçı için garanti olur (Özalp, 2007:62).

Lehdar ve Akreditif: Lehine açılan akreditifin şartlara uygun olarak açılıp açılmadığı ve sağlamlığı lehdar tarafından kontrol edilmek zorundadır.

- Akreditif işleminde istenilen evraklar lehdarın düzenleyebileceği tarz evraklar mıdır?
- Açılan akreditif lehdarın ifa edebileceği tür bir akreditif mi?
- Akreditif ithalatçı firma ile ihracatçı firma arasında yapılan satış kontratı veya varsa diğer kontratlara uygun mudur?

- Akreditif metninde ithalatçının atacağı imza veya vereceği onaya yönelik evrakları bulunmakta mıdır?

Bu güne kadar akreditif işlemlerinde karşılaşılan problemlerin çoğu ilgili akreditif metnlerinin lehdar tarafından dikkatli bir şekilde incelenmemesinden kaynaklanmaktadır (Campbell and Kracow, 1993:225).

Amir ve Amir Banka: İthalatçı firma bankasından kendisine akreditif limiti açılmasını talep eder. Gayri nakdi kredi türü olan akreditifi limiti amir bankanın uygun görmesi halinde tahsis edilir. Kendisine limit tahsis edilen amir, bankanın istemiş olduğu şartları yerine getirir. Amir bankası amire kredi limiti tahsis ederek akreditif limitini açtıktan sonra lehbara karşı sorumluluk üstlenmiş olur. Limit tahsis edildikten sonra akreditif açıldığı andan itibaren kendisi taahhüt altına girmiş olur. Bu sürecin sonunda taraflar değişmiş olur ve bu durumdan sonra lehdar, amir banka ve eğer varsa teyit bankası tarafları oluşturur (Çiray, 2009:110).

Amir Banka ve Görevli Banka: Görevli banka doğrudan amir banka olabileceği gibi amir banka dışında başka bir banka da olabilir. Görevli banka, açılan akreditifte gösterilmelidir. Akreditifte yapılacak olan işlemler; ibraz üzerine ödeme, poliçe kabul etme, vadeli ödeme taahhüdüne girme ve iştirada bulunmadır. Bankanın görevi çerçevesinde yaptığı hareketlerden sorumlu olarak ithalatçının bankası yani amir banka akreditifte başka bir bankaya görev verebilir. Eğer başka bir bankaya görev vermiş ise görevli banka edinimleri yerine getirmek zorundadır. Eğer görevli bankaya belgeler veya edinimler verilmemişse amir bankası bu edinimleri kendisi yerine getirir. Eğer başka bir bankaya görev verilmiş ise görevli bankanın tüm tutum ve davranışları ile bütün hareketlerinden amir banka sorumludur (Bölükbaşı, 2008:39).

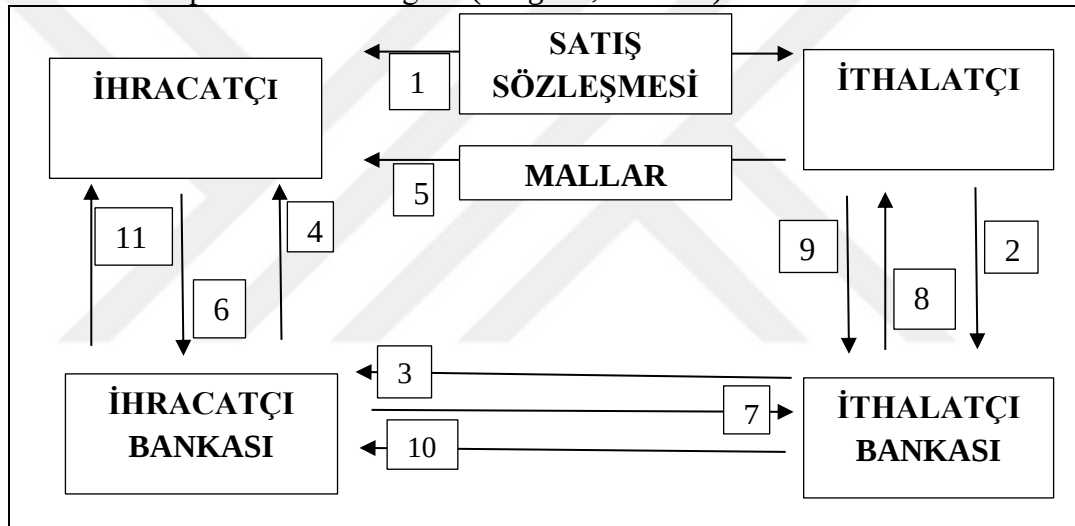
Amir Banka ve Teyit Bankası: Amir banka ile teyit bankası tespitinde, ilk olarak bu iki banka arasında bir ilişki olup olmadığı kontrol edilir. Amir banka ile teyit bankası arasında limit ve kredi kontrolü yapılır. Bu uygulamada genellikle muhabir banka teyit bankası olarak kendisi görev alır ve teyidi kendisi ekler. Ancak amir banka teyit bankası seçerken o ülkenin limitlerini kontrol eder ve o ülkede faaliyet gösteren ilgili bankanın kendisi ile bir kredi ilişkisi olup olmadığına bakar.

Rambursman Bankası ve Amir Banka: Dış ticaret işlemlerinin en yoğun ödeme yöntemlerinden birisi olan akreditif işleminde alıcı ile satıcı her zaman kendisini güvende hissetmek ister. Yapılan bu ticari işlemlerde kullanılan akreditif ödemelerinde amir banka ile muhabir banka arasında üçüncü bir banka yani

rambursman bankası yer alır. Amir banka ile muhabir banka arasında herhangi bir kredi veya limit bağlantısı yoksa devreye rambursman bankası girer. Kısaca rambursman bankası amir bankanın ödeme için limit ve kredi ilişkisi olmayan muhabir bankaya ödemenin yapılacağı aracı bankadır. Rambursman bankası amir bankanın ödeme aracıdır. Ancak rambursman bankasının talep karşılama zorunluluğu bulunmamakta olup, bu durumda sorumluluk amir bankaya düşer (Özalp, 2007:76).

Akreditif işlemi satış sözleşmesinden bağımsız olarak bir dizi sözleşmeden oluşan karmaşık bir yapıya sahiptir (Bergami, 2007:46). Bu sözleşmeler tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.1.Tipik akreditif döngüsü (Bergami, 2007:46)

Tablonun açıklaması şöyledir:

1. Taraflar arasında ödeme yöntemi olarak seçilen akreditife yönelik satış anlaşması yapılır.
2. İthalatçı firma, bankasına akreditif açılması için başvurur.
3. Amir banka muhabir bankaya açılan akreditifi bildirir.
4. Muhabir banka açılan akreditifi ihracatçıya bildirir.
5. Mallar sevk edilir.
6. İhracatçı firma, bankasına gerçekleştirdiği sevkiyata yönelik gerekli evrakları sunar.
7. Evraklar amir bankanın onayına gönderilir.
8. Bu evraklar ithalatçı firmaya verilir.

9. Para vadesi gelince ithalatçı firma tarafından transfer edilir.
10. Para amir bankasından gönderilir.
11. Para ihracatçı firmaya ulaşır.

2.5. AKREDİTİF ÇEŞİTLERİ

İhracatçı satmış olduğu malların bedelini her zaman peşin almak ister. Ancak uluslararası ticarete bu durum pek mümkün değildir. Çünkü ithalatçılar mal gümrüğe gelmeden, malın güvenli bir şekilde kendi ülkelerine geldiğini görmeden ödeme yapmak istemezler. İşte bu sebeplerden dolayı dış ticaret işlemlerinde akreditif ödemeleri önem kazanmış ve yapılan ticarete alıcı ile satıcı kendilerini güvence altına almışlardır (Onursal, 1996:86).

Akreditif işlemleri türüne, ödeme şekillerine ve ödeme yükümlülüklerine göre farklılıklar göstermiş olup, birçok akreditif çeşidi bulunmaktadır. Aşağıda bu akreditif türlerinden bahsedilmiştir.

2.5.1. Yapısal Bakımdan Akreditifler

Belgesiz Akreditifler: Belgesiz akreditif, banka tarafından banka nezdinde piyasa istihbaratları olumlu, itibarı yüksek olan ve teminatı yeterli müşteriler için akreditif açılır. Lehdar tarafından açtırılan akreditiflerde herhangi bir evrak bulunmamaktadır, yalnızca poliçe bulunmaktadır. Belgesiz akreditif işleminde ödemeyi yapacak olan banka, şartlarına uygun olarak düzenlenen akreditifi inceler ve inceledikten sonra poliçeyi öder ya da iştira eder (Koch, 2001:42).

Ticari Akreditifler: Yapılan ticari işlemlerde satış işleminin gerçekleştiğine dair belgeler akreditifte istenir. Bu çeşit akreditifler mal veya hizmetin ödeme aracı olarak düzenlenirler (Koch, 2001:42). Ticari akreditiflerde kullanılan evraklar başlıca karşılıklı alım satıma dayalı faturalar, konşimentolar, malın güvenli olmasına dayalı yaptırılan sigorta belgeleri ve bunların dışında kalan diğer evraklardır (Özalp, 2007:96).

Teminat Akreditifler: Teminat akreditiflerde durum ticari akreditiflerin tam tersi işlemektedir. Yani iş yapılmaz ise ödeme taahhüdü olduğunu garantileyerek ihracatçıyı güven altına almış olur. “Standby” in anlamı teminat yani tüm taahhütler olup, “standby letter of credits” de teminat akreditifi anlamına gelir. Teminat akreditiflerinde yapılan sözleşmede yer alan işin zamanında yapılacağını, eğer yapılmaz ise gerekli ödemenin yapılacağı güvencesini verir. Ticari akreditiflerde

olduğu gibi teminat akreditiflerinde de özerklik, evraklara bağlılık ve bağlayıcılık özelliği bulunmaktadır (Sounders and Cornett, 2005:307).

Dönülebilir Akreditifler: Dönülebilir akreditif aslında dünya ticaretinde pek kullanılmayan bir akreditif türüdür. İhracatçıya bildirilmeden ithalatçının bankası tarafından istenildiği zaman iptal edilebilen ya da içeriği değiştirilebilen akreditiftir (Erdemol, 1993:76). Uluslararası muhasebe standartları kapsamında yer almamakta olup, ilgili muhasebe standartlarında da yer almamaktadır.

Dönülemez Akreditifler: Dönülebilir akreditifin tersine, istenildiği zaman amir banka tarafından içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılamaz veya iptal edilemez akreditiflerdir. Akreditif metninde akreditifin dönülemez olması yazılı olmak zorunda değildir. Uluslararası muhasebe standartlarında açılan tüm akreditifler dönülemez akreditif olarak açılmak zorundadırlar.

Örneğin, bazı akreditiflerde ithalatçı akreditife bazı maddeler ekleterek akreditifi dönülemez olmaktan çıkarmakta ve akreditifin geçerliliğini etkilemektedir. İhracatçı tarafından yargıya başvurulması durumunda ithalatçı ilgili mahkemeden mağlup çıkarak ihracatçının zararını ödemekle yükümlü tutulur (Özalp, 2007:74).

Teyitsiz Akreditifler: Teyitsiz akreditif, amir banka haricinde başka hiçbir bankanın ödeme güvencesini taşımayan akreditif türüdür. Muhabir bankanın amir bankadan aldığı talimat ile açılan akreditifi onayladığı akreditif türüdür.

Teyitli Akreditif: Muhabir banka teyitli akreditif yapılması durumunda bağımsız olarak ödeme taahhüdü altına girmektedir. Bu akreditif ile birlikte amir banka gibi muhabir banka da vermiş olduğu teyit ile ödeme yükümlülüğü altına girer. Uygulamada sadece gayri kabili-rücu akreditifler teyitli olarak açılabilir. Eğer açılan akreditif gayri kabili-rücu akreditif ise amir banka ödemeyi gerçekleştirmemiş ise muhabir banka ödemekle yükümlüdür (İçier, 1989:53).

Teyitli akreditifte yer alan taraflar yani amir banka, lehdar ve muhabir banka olup, ilgili tarafların onayı olmadan akreditif iptali gerçekleştirilemez (Onursal, 1996:68).

Teyit bankası akreditiflerde vermiş olduğu teyit sonrası üstlenmiş olduğu riske bağlı olarak komisyon almaktadır. Gerek açılan akreditif masrafının yüksek olması gerekse ödenecek olan komisyon durumu dikkate alındığında amir, teyitli akreditiften ziyade teyitsiz akreditifi tercih ederek komisyon masraflarından kurtulmuş olur (Erdemol, 1989:53).

Yıllık Yenilenebilir/Devamlı Akreditifler: Diğer akreditiflere nazaran kullanımı uzun süren ve devamlı olarak aynı akreditif üzerinden revize edilen akreditif türüdür. Bu akreditifler yapılan işe göre vadesi başlangıçta belirlenemeyen işlemler için kullanılır. Teminat akreditifleri, sigorta riski taşımakta olup yıllık yenilenebilir akreditif türüne örnektir. İlgili akreditifin revize edilip devamlılığının sağlanması ithalatçının kararına bağlı olup, ithalatçı bu akreditif üzerinde yapacağı değişikliği, iptali akreditifin süresi bitmeden ihracatçıya bildirmekle yükümlüdür. İhracatçıya bildirim yapıldıktan sonra yapılmaya devam edilecek işlem akreditife eklenir. Yalnız bu süreklilik sonsuz kadar sürmeyecek olup, sonlandırma kararı ya ithalatçının vereceği karara ya da yapılan işin bitmesine göre belirlenir (Erdemol, 1989:53).

Rotatif Akreditifler: İlgili akreditif ya süreklilik arz eden bir müşteri durumunda ya da yüksek montanlı işlemlerde tercih edilir. Böylelikle aynı müşteri ile yapılacak işlemlerdeki tekrar durumu olmaz ve yüksek montanlı siparişlerde ortaya çıkan fiyat avantajından yararlanılır (Ataman ve Sümer, 1995:36).

Rotatif akreditif kullanan taraflar böylece talimat vermek ya da bildirim yapmak zorunda olmaksızın konu akreditifi yeniden aynı şartlarda kullanmaya devam ederler. Rotatif akreditif otomatik olarak yenilenmektedir (Onursal, 1996:76)

Karşılıklı Akreditifler: Bazı durumlarda firmalar aldıkları siparişleri başka firmalar aracılığı ile ulaştırırlar. Bu durumda transit ticaret ortaya çıkar ve transit ticaret yapan firmalar hem alıcı hem de satıcı konumundadırlar. Karşılıklı akreditif işlemi de transit ticaret işlemlerinde aracı aracılığı ile yerine getirilen işlemlerde söz konusudur. Transit ticaret işlemine aracılık eden firma kendi lehine açılan akreditifi malı satacağı ülkede güvence olarak gösterip akreditif açtırabilir. Böylece açılan ikinci akreditif, lehine açılan akreditif karşılık gösterilerek açılmış olduğundan adı karşılıklı akreditif olmuştur. Bu akreditif türü hem maliyetli olması hem de bankalar nezdinde riskli olması nedeniyle çok kullanılmamaktadır (Kemer, 2002:146).

Devredilebilir Akreditifler: Açılan ilk akreditif metninde devir işleminin şartları belirtilmelidir. Devredilebilir akreditif, alıcısı tarafından üçüncü bir şahıslara devredilebilir. Karşılıklı akreditifle aslında aynı amaca hizmet eder. Sadece yapılacak olan 2. akreditif metninde açılan akreditif fiyatı ve satılan mal veya hizmetin tutarı azaltılabilir, akreditifin süresi, evrakların sunulma zamanı ve sevk zamanı kısaltılabilir, sigorta bedeli ise artırılabilir. Devredilebilen akreditif, yapılan şartlara göre tamamen ya da kısmen devredilebilir. İhracatçı devredilebilir akreditifi bir veya

daha fazla ihracatçıya devredebilir. Ancak, devralan ihracatçı ya da ihracatçılar bu akreditifi başka bir ihracatçıya devredemez. Bu durumda devredilebilir akreditif sadece bir defa devredilebilir ve devralan bir daha devredemez (Onursal, 1996:76).

2.5.2. Ödeme Biçimi Açısından Akreditifler

İbraz Edildiğinde Ödemeli Akreditifler: Görüldüğünde ödemeli akreditif işleminde vesaikler bankaya ulaştığı anda ödeme yapılır. Söz konusu vesaikler öncelikle ibraz edilen banka tarafından incelenir ve sonra söz konusu malların bedelleri banka tarafından muhabir bankaya yani ihracatçının bankasına ödeme yapılır. İbrazında yani görüldüğünde ödemeli akreditiflerde herhangi bir ödeme vadesi bulunmaz, vesaiklerin uygun olması halinde uygun bir zamanda ödeme yapılır (Özalp, 2007:102).

Vadeli Akreditifler: Vadeli akreditiflerde üzerinde vade yazılı olmak zorundadır. Görüldüğünde ödemeli akreditif gibi vesaikler ibraz edildiğinde değil, akreditif vadesinde ödenir. Akreditif işlemlerinde gerekli olan evrakların sunulması sonrasında, bu evrakların ithalatçı banka ya da görevli banka hatta eğer varsa teyit bankası tarafından kabulü sonrasında akreditif vadesinde ödeme yapılır (Karacan ve Özcan, 2006:150).

Kabul Akreditifleri: İhracatçı lehine olan kabul akreditif işleminde, ihracatçı vesaikleri bankaya ibraz ettiği anda mal bedellerini tahsil etmez. Banka poliçenin vadesinde ödeneceğini taahhüt eder. Yine aynı şekilde vesaikler bankaya sunulduktan sonra görevli veya ithalatçı banka hatta varsa teyit bankası tarafından vesaikler incelenir ve akreditifin bedeli ihracatçıya ödenir (Bağrıaçık ve Kantekin, 1998:112).

Akreditiflerde düzenlenen poliçelerin ithalatçı bankaya keşide edilmemesi gerekmektedir. Bu tür poliçeler banka tarafından yalnızca ilave evrak niteliği taşımakta ve dikkate alınmamaktadır. Kabul akreditifinde hazırlanan poliçeler akreditif şartlarına uygun hazırlanmalıdır. Hatta istenirse ilgili poliçeler ciro bile edilebilir.

İştira Akreditifleri: İştira akreditif işleminde ödemeyi yapacak olan ithalatçı banka, sözleşmede belirtilen akreditif şekil ve koşullarına göre hazırlanan vesaikleri veya poliçeleri teslim aldıktan sonra yerine getirecektir. Bu akreditif işleminde vesaiklerin yalnızca irdelenmesi ve diğer tarafa ulaştırılması iştira kabul edilemez. Aslında iştira işlemi alım satıma konu olan mallar için düzenlenen

evrakların satın alınmasıdır. Burada vesaik bedelleri banka tarafından peşin ödenerek iştira akreditif işlemi gerçekleştirilir. İştira akreditiflerinde poliçe her zaman bulunmayabilir (Bağrıaçık ve Kantekin, 1998:112).

Peşin Ödemeli Akreditifler: İhracat işlemini gerçekleştiren firmalar akreditife konu olan malların bedelinin bir kısmını avans olarak alım satım işlemi gerçekleşmeden önce alırlar. Kısmen veya tamamen peşin ödenen akreditiflerdir. Peşinat olarak bir kısmı alınan bu bedel, peşin ödemeli akreditif işleminde belirtilmek zorundadır. Satıcı kendi rızası ile lehine açılan akreditifte, bu ibareyi yazdırarak akreditif konusu malın bedelini peşin olarak isteyebilir. Daha eski zamanlarda mektup şeklinde hazırlanan akreditif işlemlerinde önden peşin olarak ödenen bedel, fark edilsin diye kırmızı renk kullanılır ve buna “red clause” denirdi. Günümüz itibarıyla red clause uygulaması nerdeyse hiç kullanılmamaktadır. Red Clause’un günümüzde uygulanan haline peşin ödemeli akreditif denilmektedir (Kemer, 2005:113).

Karışık Ödemeli Akreditifler: Bu akreditif türü ile akreditif bedeli kısmen peşin kısmen ise vadeli olarak ödenir. Uygulamada bir kısmı peşin ödenen akreditifin kalan kısmı ise vesaiklerin ibraz edilmesi ile birlikte akreditif üzerinde belirtilen vadede ödenmek zorundadır. Karışık ödemeli akreditif yapılan işleme göre içinde birden çok ödeme yöntemini barındırır. Diğer akreditif şekillerinde olduğu gibi tarafların yükümlülükleri ve sorumlulukları aynıdır (Özalp, 2007:78).

2.6. AKREDİTİF İŞLEMİNİN AŞAMALARI

Uluslararası ticari işlemlerde ithalatçı ile ihracatçı satılan mal veya hizmetin bir tutar karşılığında anlaşmaya varması durumunda dış ticaret işlemlerinden hangisi ile ödeme yapılacağına karar verirler. Bu ödeme şekillerinden biri de akreditif olup, açılacak olan akreditif işlemlerinde akreditifin süreci şu şekilde ifade edilmektedir:

- Alıcı ve satıcı arasında imzalanan sözleşmede; malın cinsi, özellikleri, miktarı, bedeli, hangi para birimi ile ödeme yapılacağı, hangi vade ile ödeme yapılacağı, sevkiyatının türü gibi özellikler bulunur. Bu sözleşme akreditifin resmiyet kazanmadan önceki taslak halini teşkil eder.
- Açılacak olan akreditifte ithalatçı firma, bankası olan amir bankadan ihracatçı firma yararına akreditif açma talimatı verir. Bu başvuruya akreditif emri/talimatı/teklifi denir.

- Açılan akreditifte alıcıya, malların fiili olarak sevkiyatı yapıldıktan ve vesaikler amir bankaya ulaşip incelendikten sonra ödeme yapılacağına yönelik madde yer alır.
- Amir banka akreditifi ihracatçının ülkesindeki muhabir bankaya bildirir. Amir banka tarafından “küşat mektubu” adı verilen bir akreditif metni hazırlanır.
- Aracı banka akreditif şartlarını kontrol ettikten sonra akreditif sözleşmesinin kopyasını alıcıya iletir.
- Alıcı akreditif sözleşmesinde yer alan şartları ifa edebileceğine kanaat getirdikten sonra mallar artık sevk edilebilir duruma gelir. Satıcı firma da sözleşmede yer alan şartları okur ve ifa edemeyeceği bir durum varsa ilgili şartın değiştirilmesini talep eder.
- Ticarete konu malların fiili olarak transferi yapılırca ilgili vesaik amir bankaya iletilir (Weiss, 1997:122).
- Satıcı akreditif metninde yer alan şartlara uygun bir şekilde malları yükler ve gönderir. Ardından ödeme için gerekli olan belgeleri de muhabir bankaya iletir.
- Belgeleri teslim alan muhabir banka bu belgeleri dikkatli bir şekilde inceler. Evrakların tam ve eksiksiz olup olmadığını kontrol eder. Şartlar tamamlandığında akreditifte yer alan tutar satıcıya verilir.
- Aracı durumunda olan muhabir banka ise ilgili evrakları amir bankasına göndererek tahsilatı gerçekleştirir.
- Evrakları teslim alan ithalatçı banka, evrakların uygunluğunu denetler. Alıcı firmaya akreditif bedelinin ve varsa komisyonların ödenmesi karşılığında vesaiki teslim eder.
- Bu süreçte nakliyeciler vasıtasıyla gümrük işlemleri yapılacak olması nedeniyle mallar antrepoya ya da gümrüğe bırakılır.
- Alıcı firma malları almasına olanak sağlayan vesaikleri gümrük idaresine ibraz ederek, ilgili malları teslim alır (Şahin, 2002:8).

2.7. AKREDİTİF ALACAĞININ DEVRİ

Alacaklıya karşı sorumlu yani borçlu, alıcıdır. Alıcı, satıcı lehine akreditif açılmasını talep ettiği anda lehbara karşı sorumlu olan amir bankadır. İhracatçı firma,

satmış olduğu mala yönelik oluşan akreditif üzerinde yer alan alacağını, ithalatçı borçlu firmanın onayı olmadan üçüncü bir şahsa temlik edilebilir.

Açılan akreditif metninde özel olarak devredilemez metni bulunmuyor ise lehdar akreditif alacağını 3. kişilere borçlu firma ya da ona bağlı bankaların onayı olmadan temlik edilebilir. Herhangi bir alacak doğması koşulu ile akreditif alacağı evrakların karşı tarafa sunulmasından önce de devredilebilir. Hatta akreditif açılmasa dahi ilgili akreditifin açılacağının belirli olması koşulu ile alacak önceden temlik edilebilir (Reisoğlu, 1995:16).

2.8. AKREDİTİFTE GEREKLİ BELGELER

Akreditif işlemlerinde gerekli belgeler ülkelerin mevzuatına, firmalara hatta malın türüne göre değişmektedir. Ancak belli başlı gerekli evraklar bulunmaktadır. Dış ticaret işlemlerinde akreditif ile birlikte kullanılan belgeler, ithalatçı firmanın isteğine ve bulunduğu ülkesine göre değişiklik göstermektedir

Proforma fatura (Proforma Invoice): Proforma fatura, bir teklif faturasıdır. Bu fatura karşılığı mal sevkiyatı yapılmaz ve para ödemesi yapılmaz. Hiçbir mali yükümlölük yaratmamaktadır. Proforma fatura, kesin satış niteliği taşımaz. En önemli amacı, ihracatçı bu fatura ile ithalatçıya teklif vermektedir. Satış akreditifi yapılacaksa, ihracatçı proforma fatura düzenlemek zorundadır (Karacan ve Özcan, 2006:176).

Ticari fatura (Commercial invoice): Satım sözleşmesinin icrasında önemli belgeler arasında yer alan ticari faturada bir malın cinsi, miktarı, birim fiyatı satıcının adı soyadı, şirket unvanı, alıcının adı soyadı, unvanı, satıcının ve alıcının adresi, telefon numarası, ödeme şekli, satış koşulları, malları gemiye yükleme ve malları gemiden boşaltma noktasını belirten evraktır. Satış sözleşmesinin son halini alması sonrasında bu belge ihracatçı tarafından hazırlanır (Karacan ve Özcan, 2006:150).

Poliçe (The Bill of Exchange): Lehdarın düzenlediği ve onayladığı bu belge, malı alan amirin ihracatçıya ödemesini sağlamaktadır. İhracatçı tarafından hazırlanan bu poliçeler ithalatçıya ödeme garantisi sağlamaz, yalnızca ilave hazırlanan evrak niteliği taşır (şenalp, 2005:76).

Menşe şahadetnamesi (Certificate of Origin): Satıcı tarafından düzenlenen bağlı bulunduğu odadan kayıt yaptırılarak elde edilen bu belge malın kimliğinin ortaya konmasıdır. Menşe şahadetnamesi kısaca malın kimliğidir (Gürsoy, 2006:62).

Konşimento (Bill of loading): Nakliye hizmetini yerine getiren kişi ya da kurum tarafından düzenlenen belgedir. Bu belge satıcının belirlediği güzergaha yönelik nakliye araçları yola çıkmadan önce hazırlanır ve bu belgede malların alınarak belirlenen yere kadar götürülüp alıcıya teslimatı yapılacağı belirtilir. “Tesellüm Konşimentosu” götürülecek malların yükleme yapılmak üzere teslim alınması iken, “Yükleme Konşimentosu” gemiye satılan malların yüklenmesi olup, ilgili konşimentoda “yüklenmiştir” yazısı yer alır (Tekil, 2001:249).

ATR-Dolaşım Belgesi (Movement Certificate, ATR): Türkiye ve Avrupa birliği arasındaki ticarete kullanılan bu belge malın serbest dolaşımını ifade etmektedir. ATR belgesi sadece AB ülkeleri için geçerlidir (Doğan, 2005:250).

Kalite Kontrol Belgesi (Certificate of Inspection): Malı talep eden alıcılar genellikle satın aldıkları ürünlerin belli başlı bazı standartlara uygunluğunu denetlemek üzere kalite kontrol belgesi talep ederler. Talep edilen kalite kontrol belgesine ait olan masrafların kime ait olduğu alıcı ve satıcı arasında öncesinde kararlaştırılır (Doğan, 2005:250).

2.9. AKREDİTİF İŞLEMİNİN ÖZELLİKLERİ

Akreditif işleminin özellikleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Dış ticaret işlemlerinde en çok tercih edilen ödeme yöntemlerinden biridir.
- İthalatçıyı ve ihracatçıyı koruyup, güvence altına alan bir ödeme yöntemidir.
- Alıcı tarafından bankasına talimat verilerek sevk edilen malların bedelinin ihracatçının lehine ibraz edilen belgelerin teslim edilmesinden sonra ihracatçı hesabına ödeme yapılması teminatını veren ödeme aracıdır.
- İthalatçı, amir bankaya vermiş olduğu talimatla yurt dışından ithal edeceği ürünün karşılığını ihracatçının bankasına, ürünler sevk edildiği takdirde ve ibraz edilen belgeler bankaya ulaştığı takdirde ödemeyi yapacağını taahhüt eder.
- Akreditif, hem satıcıyı hem de alıcıyı koruyan bir ödeme yöntemidir. Uluslararası dış ticaret işlemlerinde en pahalı ve en güvenli olan ödeme yöntemidir. Sevk edilen malların bedelinin banka garantisinde olması, para transferinde doğacak olan riskin ciddi boyutta azalması, hem ithalatçı hem de ihracatçı için kredi olanağının olması, banka garantisinde olan malların güvenli bir şekilde sevk edilmesi, malların sevkinden sonra ibraz edilen

belgelerin banka tarafından detaylı olarak incelenmesi bir güvence sağlamaktadır (Madura, 2001:453).

2.10. AKREDİTİF SÜRECİNDE OLUŞAN KURALLAR

Akreditif işlemleri sırasında ortaya çıkan kurallar, ithalatçı ve ihracatçıya göre değişmektedir. Akreditif işlemlerinde genel kurallar aşağıdaki şekilde gösterilmektedir:

Alıcı Açısından Genel Kurallar:

- Amir bankaya verilecek akreditif metninin kısa ve anlaşılır olması gerekmektedir. Aşırı detaydan uzak, sade ve öz olmalıdır.
- Alıcıya açılan kredi, akreditif şartlarını karşılayacak şekilde olmalıdır. Tesis edilen kredinin amacı, alımın bedelini ödemektir.
- Ürünler sevk edilmeden önce sevkiyatı esnasında ibraz edilecek bütün belgeler kontrol edilmelidir. Akabinde bu çeşit evrakların çıkış noktası kesinlikle kredi sözleşmesinde belirtilmelidir.

Satıcı Açısından Genel Kurallar

- Akreditifte önceden belirtilen tutarın kullanımına geçilmeden önce her türlü değişiklik bankaya bildirilmelidir.
- İhracatçı akreditif metninde yer alan zamanı ve şartları sağlayabileceğinden emin olmalıdır.
- Satıcı sözleşmede belirtilen vesaikleri vaktinde, tam ve eksiksiz bir şekilde bankaya bildirmelidir. Evrakları zamanında bankaya bildirmekle yükümlüdür.
- İhracatçı firmanın, ibraz edilen belgelerin belirlenen süre içerisinde, tam ve eksiksiz bir şekilde teslim edilmediği zaman veya akreditif metninde yer alan belgelerde eksiklik olması halinde bankanın bu evrakları kabul etmeyerek ödemeyi yerine getirmeyeceğini bilmesi gerekir (Ay, 2008:26).

2.11. AKREDİTİFİN ALICI VE SATICI AÇISINDAN AVANTAJLARI

Akreditifli ödeme hem ithalatçı hem ihracatçı açısından pek çok avantaj sağlamaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

Alıcı Açısından Akreditifin Avantajları

- Akreditif şartlarına uygun ticaretin yapılmaması, ürünlerin sevk edilememesi gibi durumlarda alıcı mal bedellerini ödememe güvencesine sahiptir.
- Amir banka ve ithalatçı lehine, diğer bankalar akreditif metninde yer alan belgelerin doğruluğunu kontrol ederler.
- Alıcının satıcıyı çok iyi tanımaması durumlarında son yükleme zamanını belirlemesi yüklenen ürünlerin zamanında tarafına ulaşmasına olanak sağlamaktadır.
- İthalatçı firma gelecek olan malları teminat olarak gösterip, gelecek malların satış süresine kadar geçen zamanda dışarıdan borç bulma kolaylığı sağlar.
- İthalatçı firma, ihracatı yapan firma ile sight akreditifle değil de vadeli akreditifle ödeme konusunda anlaşır; misal 90 gün vadeli akreditif açtırırsa, ithalatçı firma vesaik ibrazı ile ödeme yapmaktan kurtulduğu gibi 90 gün sonra ödeyeceği için başka bir kaynaktan o an bulacağı borç yerine 90 gün içerisinde bulacağı borcun maliyeti düşük olacağından finansman avantajı sağlamış olur (Şahin, 2002:16).

Satıcı Açısından Akreditifin Avantajları

- Eğer açılan akreditif teyitli ise bu durumda ikinci banka garantisi sağlamış olur. Böylece banka ödeme garantisi elde edilmiş olur.
- İthalatçının bulunduğu ülkeden kaynaklı politik risk, aracı olan banka sayesinde asgari seviyeye indirilmiştir.
- İhracat kredisi alabilir.
- Yeni pazarlara girerek satışlarını maksimum seviyeye çıkartabilir (Şahin, 2002:16).

2.12. AKREDİTİFİN ALICI VE SATICI AÇISINDAN DEZAVANTAJLARI

Akreditifin avantajlarının yanı sıra bir takım dezavantajları da bulunmaktadır. Bu dezavantajları alıcı ve satıcı açısından değerlendirecek olursak aşağıdaki gibi açıklanabilir:

İhracatçı Açısından Akreditifin Dezavantajları

- Akreditif işlemlerinin operasyonel olarak zor ve yorucu olması.
- Akreditifin ihracatçı firmalar tarafından tam anlamı ile bilinmemesi ve ayrı bir uzmanlık gerektirmesi.

- Akreditif işlemlerinin maliyeti.
- Akreditif işlemlerinde kullanılan UCP 600 kurallarının tam olarak bilinmemesi.

İthalatçı Açısından Akreditifin Dezavantajları

- İhracatçıların yanı sıra ithalatçıların da ödemiş oldukları maliyetler, banka komisyonları.
- İhracatçıların kötü niyetli olarak ürün kalitesini düşük yapması veya istenilen ürünü göndermemesi.
- Malların teslim edilmemesi ya da eksik teslim edilmesi.
- Amir bankanın görevini yerine getirmeme riski.
- Kurlarda yaşanabilecek aşırı dalgalanmalar (www.akreditif.biz.tr).

2.13. AKREDİTİFTE TARAFLARIN TAŞIDIĞI RİSKLER

Akreditif sürecinde ana taraflar, ithalatçı, ihracatçı ve bankalardır. Tüm bu tarafların birbirinden farklı taşımış oldukları riskler mevcuttur. Akreditifin faydalanıcısı olarak, işlem için riskler varsa, ihracatçı riskleri üstlenecek ilk kişi olmalıdır. Genel olarak ihracatçı için riskler ithalatçıdan kaynaklanır. İthalatçılar ise kullanılan kredi mektubunda risk taşırlar. Tarafların taşıdığı riskler ana hatlarıyla aşağıda sunulmuştur.

İhracatçının taşıdığı riskler:

- Sıkı uyum ihlali (satış sözleşmesine uymama).
- Metindeki kelimeleri kötü niyetle ayarlama (sözcük hataları, çakışan hükümler gibi).
- Sahte akreditif düzenleme.
- Özel doküman talepleri (ithalatçılar, ihracatçılar tarafından yerine getirilmeyen ya da kontrol edilmeyen taleplerini düzenlemesi durumu).
- Kredi ile ilgili hukuk hükümleri arasındaki çatışma (Akreditif hükümleri ithalatçı ve ihracatçının ülkesinde farklılık göstermekte olup, ilgili taraflar arasında müzakere yapılmalıdır).
- Akreditifi değiştirerek dolandırıcılık (İthalatçı, ihracatçının erken ödemesini sağlamak amacıyla akreditif mektubundaki ödeme vadesinin değiştirebilirler).
- Akreditif mektubunun temelindeki diğer riskler.

İthalatçının taşıdığı riskler:

- Dolandırıcılık riski.
- Kalite riski.
- Döviz kuru riski.
- Pazarlama riski.
- İhraç eden bankanın zayıflık riski (Bankanın yükümlülüklerini yerine getirmemesi zarara neden olur).
- Banka riski.

Bankanın taşıdığı riskler:

- Evrakların incelenmesi bankalar için temel risktir. Bu nedenle “Sıkı Uyum” ilkesi adı altında UCP 600’de bankaların mal ve ticaret konusunda uzman olmadıkları ve mallar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarına yönelik madde yer almaktadır.
- Hileli belge sonucu bankalar büyük risk altındadır. Bu durumda bir banka belgeleri makul bir şekilde inceleme yükümlülüğünü yerine getirmezse, zararlardan sorumlu olabilirler (Hao ve Xiao, 2013:203-208).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI, TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI VE BÜYÜK VE ORTA BOY İŞLETMERE YÖNELİK FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI

3.1. ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARI

İlgili tez çalışmasının bu bölümünde, uluslararası muhasebe standartlarına yönelik tanımlara, bu düzenlemeye yönelik geniş çaplı bazı ülkeler ve ülkemiz tarafından gerçekleştirilen çalışmalara, muhasebe standartlarının nasıl ortaya çıktığına, uluslararası muhasebe standartlarından esinlenilerek ülkemizde uygulanan TMS, TMS uygulayamayan firmalara yönelik oluşturulan BOBİ FRS ve son olarak TMS ile BOBİ FRS arasındaki farklara değinilmiştir.

3.1.1. Muhasebe Standartları Kavramı ve Muhasebe Standartlarının Önemi

Muhasebenin tanımı yapılacak olursa, genel anlamıyla firmaların/işletmelerin mali işlemlerini kayıt altına alarak gerçek durumunu ortaya çıkarma durumudur. Gerçeğe uygunluğunu ortaya çıkarma esnasında eldeki verilerin doğal ilkelere göre hazırlanması gerekir. Bu doğal ilkeler ise bilime dayalı ve objektif bakış biçimi sonucu ortaya çıkar (Lozal, 2000:9).

Muhasebe standartları muhasebenin temelini oluşturan ve olmazsa olmaz anlam ve kurallarına dayandırılarak oluşturulmuştur. Muhasebenin temel taşı olan ilkeleri (sosyal sorumluluk, kişilik, dönemsellik gibi), dünyaca onaylanmış muhasebe kuralları (gelir tablosu, bilanço ve özkaynak) ile muhasebe standartları, muhasebe uygulamalarının kaynaklarını oluşturur. Dünyada birçok ülke tarafından kabul görmüş uluslararası finansal raporlama standartlarının halka açık işletmeler tarafından ağırlıklı kullanıldığı tespit edilmiş ve bu işletmelerin ilgili standartları yoğun olarak uyguladıkları öğrenilmiştir. Uluslararası Finansal Raporlama Standartları'ndan esinlenerek ülkelerin düzenledikleri muhasebe standartları ile ülkelerin kendi muhasebe standartlarını ise halka açık olmayan işletmelerin ağırlıklı

kullandıkları belirlenmiştir. Tüm firma veya kurumlar UFRS yerine kendi ulusal standartlarını oluşturup, onu uygulamayı tercih etmektedirler. Bu durum ise doğacak vergi farklılıklarından ve muhasebe standartlarında bahsedilen gerçek değeri ile kullanımı arasında doğacak yorum farkından kaynaklanmaktadır (Akgül ve Akay, 2002:4).

Uluslararası muhasebe standartları; muhasebe uygulamalarını yönlendiren, muhasebe standartları ile mali tabloların oluşturulmasında kural oluşturan normlar olarak ifade edilmektedir (Uslu, 1998:25).

Muhasebe standartları, finansal tablo kurallarını pratikte faaliyete geçiren normlardan oluşur. Bu standartlar tüm sektörü kapsayabileceği gibi tek bir sektöre yönelik de olabilir. Muhasebe standartları, firmaların mali durumunu ayrı zamanlarda aynı şekilde karşılaştırma imkanı sağlar. Ayrıca alınacak kararlarda da etkili olur. Hazırlanacak projelerin reel durumu yansıtmasını, doğru amaca ulaşmasını sağlar. Firmalara, aynı sektör dalında faaliyet gösteren diğer firmaların hazırladıkları finansal tablo karşılaştırmasında yorum katma, analiz etme konusunda yardımcı olur (Şamlıoğlu, 2003:145). Muhasebe standartlarının uygulamaya konulması gerek firmalar gerekse ülkeler açısından önem teşkil etmektedir. Ayrıca firmaların kontrollerini kolaylaştırır. Bu duruma bağlı olarak ilgili standartların firma ve ülkeler tarafından benimsenmesi ve gerçek bir şekilde uygulanması gerekir (Akgül ve Akay, 2002:4).

3.1.2. Muhasebe Standartlarının Oluşturulma Aşaması

Dünyada ve ülkemizde muhasebe standartlarının oluşturulması ile ilgili birçok çalışma bulunmaktadır. Fakat ülkemizde muhasebe standartlarına yönelik gerçekleştirilen çalışmalar sonrasında birden fazla muhasebe sistemi meydana gelmiştir. Bu duruma bağlı olarak firmaların tabi olduğu muhasebe sistemi sayısı artmıştır. Örneğin, ülkemizde aktif olarak çalışan bir banka; vergi yükümlüsü olarak vergi dairesine 1 numaralı “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği” tarafından düzenlenen “İlkeler ve Tekdüzen Hesap Planını” baz alarak hazırladığı bilançoysunarken, “Sermaye Piyasası Kurulu Muhasebe Standartlarını” SPK’ya, “Bankalar Düzenleme ve Denetleme Kurumu Muhasebe Standartlarını” BDDK’ya, “Uluslararası Muhasebe Standartlarını” ise talep ettiği uluslararası krediye yönelik olarak ilgili finans kurumu ya da kurumlarına göre düzenlemekle yükümlüdür (Başpınar, 2004:42).

13.01.2011 tarihli Kamu Gözetim Kurumu (KGK) tarafından hazırlanıp yayımlanan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 88. ve geçici 1. maddeleri gereğince tüzel veya gerçek kişi tacirler kendi başına veya birleştirilmiş mali tabloların hazırlanmasında TMS'i uygulamakla yükümlüdür. 88. maddede ayrıca KGK, farklı büyüklükteki şirketler ile sektörlerle yönelik özel düzenlemeler ve standartlar hazırlama kısmında görevlendirilmiştir. İlgili kurum tarafından hazırlanan bu düzenlemeler ile standartlar TMS' nin parçası şeklinde kabul edilecektir (Başpınar, 2004:42).

Muhasebe işlemleri daha öncesinde defter tutularak yapılırken, teknolojinin hızla gelişmesi sonrası elektronik şekilde tutulmaya başlanmıştır. Tutulan muhasebe kayıtlarına yönelik işlemlerden ziyade denetim önemlidir. Yapılacak değerlendirme ile denetime yönelik belli bir standart ortaya konulmalıdır (Özyürek, 1999:123).

Gerek firmaların gerek işletme alanından farklı piyasaların odak noktası olan muhasebe standartları karar alma sürecinde önemli bir role sahiptir (Üstündağ, 2000:32).

3.1.3. Birkaç Gelişmiş Ülke Tarafından Muhasebe Standartlarının Oluşumunu Sağlamaya Yönelik Yapılan Çalışmalar

Dünyada gelişmiş birkaç ülke tarafından yapılan muhasebe standartlarının oluşturulmasına yönelik çalışmalardan bahsedilmiştir.

3.1.3.1. Amerika Birleşik Devletleri tarafından gerçekleştirilen çalışmalar

Amerika'da 1929 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında meydana gelen ekonomik krize karşı etki olarak "1934 Menkul Kıymetler Borsa Yasası" ile "1933 Menkul Kıymetler Yasası" çıkarılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde oluşturulan muhasebe sistemlerinde hem kamu hem de özel şirketleri denetleyen bir muhasebe sistemi kurulmuştur. Bu bağlamda 1933 yılında çıkarılan menkul kıymet yasasını uygulamaya geçirmek için "Securities And Exchange Commission (SEC)" kurulmuş, 1934 yasası ile de ilgili kuruma 1933 ve 1934 yasası ile oluşturulan finansal raporlamaya yönelik gerekli değişiklikleri ortaya çıkarma hakkı sunulmuştur. İlgili kuruluşlar içerisinde en değerlisi "Amerikan Yetki Belgeli Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (American Institute of Certificated Public Accountants – AICPA)"dır. SEC, muhasebeye yönelik konuları belirlemedeki konumunu "Muhasebe Serileri (Accounting Series Releases)" ile "Personel Muhasebe Bültenleri (Staff Accounting

Bulletins))” adı altında kontrol etme ve gözetleme olarak kısıtlamış ve gerekli bağımsız denetleme veya muhasebeye yönelik ilkelerin oluşturulmasında kamunun yanı sıra özel sektörde faaliyet gösteren denetleyici ve düzenleyici kurumların da söz sahibi olmasına hak vermiştir (Cateora and Graham, 1999:125).

“Finansal Muhasebe Standardı Bildirisi (FASB)” yani “Statements of Financial Accounting Standards (SFAS)” olarak isimlendirilen gerek muhasebe işlemlerine yönelik hazırlanan standartlar gerekse bu standartların daha da geliştirilmesi için yararlanılan genel ilkeleri kapsayan "Statements of Concepts" ile hazırlanan standartların daha anlaşılır ve daha detaylı anlatımlarını kapsayan "Interpretations" yayımlamaktadır. Hem muhasebe şirketleri hem de diğer kişi ile kurumların isteğe bağlı yaptıkları parasal yardımlar ile bildiriler yayımlanmaktadır. Son olarak 2002 yılı Aralık ayında yayınlanmış olmakla birlikte toplam yayımlanan Finansal Muhasebe Standardı Bildiri (FASB) sayısı 148’dir (Ataman ve Sümer, 2003:31).

FASB Finansal Muhasebe Standardı Bildirisinin yayınlanma aşaması aşağıda sunulmuştur:

- Öncelikle kurulun önüne sunulacak bir düşünce ya da tasarı ortaya konur.
- Oluşturulan konu ya da tasarı ile ilgili farklı sektörlerle ait uzmanlar bir araya gelerek sorunlar, seçenekler ve yaklaşımlar belirlenir.
- FASB’da görev alan teknik ekip gerekli çalışmaları ve çalışmalara yönelik yorumlamaları gerçekleştirir.
- Yapılan çalışmalar sonrası muhtıra ön çalışması hazırlanır.
- Hazırlanan muhtıra sonrası genel olarak 60 gün sonra kamuya açıklanır ve geri dönüşlere yönelik toplantı yapılır.
- Yapılan toplantıda alınan geri dönüşler incelenip, değerlendirilir.
- Değerlendirme sonrası kamuya duyurulmak üzere gelecek olan eleştirilere açık bir ön tasarı metni oluşturulur.
- Kamuoyuna eleştiri için verilen 30 gün sonrasında kurul yapılan tüm eleştirileri inceler.
- Kurul tarafından kamuoyunun yaptığı eleştirilerde dikkate alınarak düzeltmeler yapılır.
- Metnin oluşan son hali sonrasında kurul bu bildiriye yayımlamak için oylamaya sunar (Başpınar, 2004:32-34).

3.1.3.2. İngiltere tarafından gerçekleştirilen çalışmalar

İngiltere’de muhasebe ile ilgili yapılan ilk çalışma 1844 tarihinde yayımlanan “Şirketler Kanunu” ile başlar. 1900 tarihinde çıkarılan yeni yasa ile denetime yönelik düzenlemeler eklenmiştir. 1947 tarihinde ise 1844 yılında yayımlanan 1900 yılında ilaveler yapılan “Şirketler Kanunu” yeniden revize edilmiştir (Akkaş, 1988:31).

İngiltere’de muhasebe standartlarının oluşturulmasına yönelik hazırlanan “Muhasebe Standartları Belirleme Komitesi (Accounting Standards Steering Committee-ASSC)” 1970 tarihinde kurulmuştur (www.iasb.org). ASSC’nin adı 1990 tarihinde “Accounting Standard Committee (ASC)” yani “Muhasebe Standartları Komitesi” olmuştur. Son olarak yine 1990 tarihinde bu kurumun adı “Accounting Standards Board (ASB)” yani “Muhasebe Standartları Kurulu” olarak değiştirilmiştir. ASB, 1990 yılına kadar genel uygulama alanı olmayan konular (Statements of Recommended Practice- SORP) ile genel muhasebe standartlarına (Statements of Standard Accounting Practice -SSAP) yönelik konular üzerinde gerekli değişiklikleri gerçekleştirmiştir. Ancak, ASC muhasebe meslek gruplarının etkisinde olduğundan dolayı görev ve sorumluluklarını tam anlamı ile yerine getirememiştir (Proy ve Yasaman, 2004:165).

Muhasebe standartlarının geliştirilmesi ve yayınlanması ile yetkili kurum “Muhasebe Standartları Kurulu (Accounting Standards Board -ASB)” olmuştur. İngiltere’de kurulan yeni sistem ile muhasebe standartları oluşum süreci denetimi ve aktif olarak işleyiş şeklinden “Finansal Raporlama Konseyi (Financial Reporting Council-FRC)” yetkili kılınmıştır. ASB üyelerini FRC atamaktadır. Atama yapılırken seçilen üyelerin muhasebeye yönelik teknik bilgi sahibi olması beklenmektedir. ASB’nin 2 alt kurumu mevcut olup, bu kurumlar; “Acil Konular Görev Grubu (Urgent Issue Task Force - UITF)” ve “Kamu Sektörü İrtibat Komitesi (Public Sector Liaison Committee - PSLC)”dir (Göğer, 1980:33).

FRC ve ASB ile ilişkili olan, bu kurumların himayesinde faaliyetlerini sürdüren bir başka kurum ise “Finansal Raporlama Gözetim Heyeti (Financial Reporting Review Panel -FRRP)”dir. Ortaya konulan standartların tersine oluşturulan uygulamalar ile ilgilenmek üzere kurulmuştur (www.iasb.org).

3.1.3.3. Almanya tarafından gerçekleştirilen çalışmalar

Muhasebe standartları ile ilgili Almanya’da oldukça eski köklü çalışmalar bulunmaktadır. Avrupa Birliği kurucu ülkelerinden olan Almanya’da günümüzde yapılan muhasebe çalışmaları ve standartları AB standartlarına göre düzenlenmektedir. 1985 yılında Avrupa Birliği tarafından oluşturulan 4. 7. ve 8. yönergeler Almanya tarafından kabul edilmiş ve 01.01.1986 yılı itibariyle yasalarına girmiştir. Yapılan bu değişiklikler hem yazılı olmayan hukuku hem de yazılı hukuku etkilemiştir. Almanya’da uzun yıllar muhasebe standartlarına yönelik herhangi bir kurum çıkarılmamış, sadece “Almanya Muhasebeciler Enstitüsü” tarafından bu standartlara yönelik yayınlar yapılmıştır.

1 Mayıs 1988 yılı itibariyle “Almanya Muhasebe Standartlar Komitesi (Deutsches Rechnungs Standarde Komitee – DRSC)”nce çıkarılan yasa ile yürürlüğe girmiştir. Böylece özel sektöre yönelik standart oluşturma kurulunun kurulması planlanmıştır (Ay, 2008:39).

3.1.3.4. Türkiye tarafından muhasebe standartlarının oluşumu ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalar

Ülkemizde başlanılan muhasebe standartları çalışmaları, 1950 yılı sonrasında Amerika ile güçlenen ilişkilerimize bağlı olarak Amerika tarafından uygulanan sistemin etkisi altında kalmıştır. Ancak 1987 yılı sonrası Avrupa Birliği’ne yapılan üyelik başvurusu ile birlikte AB’nin etkisiyle önce Fransız ardından Alman sisteminden etkilenilmiştir. Ülkemizde yapılan muhasebe standartları genellikle devlet öncülüğünde yapılmış olup, ikili ilişkilerimizin yoğun olduğu ülkeler örnek alınarak geliştirilen yasalar çerçevesinde muhasebe standartları oluşturulmuştur (Ay, 2008:39).

Muhasebe işlemleri ülkemizde Vergi Usul Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu’ndan beslenmektedir. Fakat yapılan işleme yönelik bu kanunların eksik kaldığı anlarda, kanunen yetkisi bulunan bazı kurumların, yetki alanı içerisinde bulunan firmalara yönelik çalışmaları olduğu görülmektedir (Başpınar, 2004:46).

Türkiye’de bağımsız denetime bağlı olmakla birlikte TMS/TFRS uygulayamayan şirketler mevcuttur. İlgili şirketler kendi tüzüklerinde yayımlanan kuralları uygulamakta olup, bu kurallar Avrupa Birliği Yönergesi kuralları ile bağdaşmamakta, ayrıca muhasebenin temel amaçları kısmında pratikte eksiklikler bulunmaktadır. Bu durum dikkate alınarak 2014 yılında KGK, “Muhasebe Sistemi

Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)”ne ilaveten “TMS’ leri Uygulamayan Şirketlerin Finansal Tablolarının Hazırlanmasında Uygulanacak İlave Hususlar” yayımlamıştır. Yayımlanan ek hususların sürekliliği bulunmamakta olup, geçici düzenleme niteliğindedir (Demir, 2002:72). Bu duruma bağlı olarak geçici duruma kalıcılık getirmek üzere KGK, 2014 tarihinde ulusal mali raporlama adı altında temel çalışmalara başlamıştır. Bu çalışmalar çerçevesinde çalışmaya katkı sağlayan kamu çalışanları, sivil toplum ile mesleki kurum temsilcileri ile akademisyenlerden oluşan danışma ve çalışma komitesi oluşturulmuştur. Komite tarafından oluşturulan çalışma 2015 tarihinin Kasım ayı itibariyle kamuoyu görüşüne sunulmuştur (Hayırlıoğlu, 2007:8).

3.1.3.5. Muhasebe standartlarının uluslararası uyumlaştırılması ile ilgili gerçekleştirilen çalışmalar

Dünya genelinde ortaya çıkan arz talebe bağlı olarak ekonomik ilişkiler artış göstermiştir. Dış ticaret işlemlerinde her ülkenin kendi muhasebe standardı uygulamaları kullanılmaktadır.

Gelişen ekonomik ilişkiler ve küreselleşme ile beraber uluslararası dış ticaret işlemlerinde kullanılan ulusal muhasebe standartları çerçevesinde uluslararası muhasebe standartları geliştirilmeye çalışılmış olup, ülkelerin karşılıklı alışverişlerinde ortak bir paydada buluşması amacıyla ulusal muhasebe standartları uluslararası muhasebe standartlarından beslenme ihtiyacı duymuştur (Özulucan ve Doğan, 1998:117-124).

Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS), ülkelerin kendi bünyelerinde hazırlayıp uyguladıkları muhasebe standardı işlemlerinde aynı dili konuşmak, ortak bir noktada buluşmak amacıyla düzenlenmiş yazılı kurallar bütünüdür (Yazıcı, 2003:37). Ancak UMS’ nin kural bazlı standartları bulunmamaktadır. UMS, ilke bazlı olup, bu ilkeleri açıklayan, finansal tablolara yönelik şeffaf ve reel bilgiye ulaşmak üzerine ilkeler ortaya koyan standarttır (Özpoyraz, 2002:92).

Ülkelerin muhasebe sistemleri birbirinden farklıdır. Bu duruma bağlı olarak ülkelerin birbirleriyle yaptıkları muhasebesel işlemlerde uyumu sağlamak zor bir süreçtir. Bundan ötürü ülkelerin muhasebesel işlemlerinde Uluslararası Muhasebe Standartları gerekli uyumu sağlamaktadır (Baugh, 1985:327). Finansal raporların karşılaştırılabilirliği ve anlaşılabilirliği UMS ile gerçekleşmektedir. Küreselleşmenin

etkisiyle finansal raporların açık, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir olması ise tüm ülke ekonomisi açısından büyük öneme sahiptir (Hikmet, 2001:70).

Muhasebe standartlarında uluslararası çeşitliliğin sağlanması gereğini ortaya çıkaran nedenler şu şekilde ifade edilmektedir;

- Ülkelerdeki ekonomi piyasasının dünya çaplı yapılmaya çalışılması,
- Birden fazla ülkede firması bulunan işletmeler,
- Bağımsız denetim yapan firma faaliyetleri,
- Maddi yönden bir bütünlük oluşturma planları ile gelişmekte olan ülkelere sağlayacağı faydalardır.

Standartlarda uyumlaştırma çabalarındaki neden, ülkeler arasında ortak bir anlayış sağlamak ve kullanan herkesin yararına olduğu düşünülen muhasebenin dünyada tüm ülkelerde kullanılmasını ve ilerlemesini sağlamaktadır (Belkaoui, 1988:184).

3.1.3.6. Avrupa Birliği tarafından gerçekleştirilen çalışmalar

Küreselleşme ile birlikte artan ekonomik ilişkilerde ülkemizde de büyük bir artı yaşanmıştır. Küreselleşme, buna bağlı olarak oluşan rekabet sonrası firmalar pazar paylarını genişletme çabası içine girmişlerdir. Yeni yeni sanayileşen ya da sanayileşmiş birçok ülke, parasal açıdan kendilerini güvence altına almaya daha fazla ihtiyaç duymuşlardır. Ülkeler arasında yaşanan ticarete, ticarete konu ürün ve ürünün miktarındaki sınırlamalar azalmış, bölgesel birleşme güçlenmiştir. Bu birleşmeler içerisinde en önemlisi Avrupa Birliği (AB)’nde olan ülkeler arasında yapılan ekonomik entegrasyondur (Şahin, 2002:4).

AB tarafından yapılan muhasebe uyumu İngiltere’de çıkarılan “Şirketler Kanunu”nun ayrılmaz parçasıdır. Yönergeler ile uyum süreci oluşturulmuştur.

Yönerge, yapılan öneri sonrasında bakanlar kurulunun kabul ettiği kanuni bir araçtır. Yönerge teklif sürecine, komisyon üyelerinin ilgili oldukları kurumlar görüşlerini bildirerek yardım ederler. Yönergelerin meydana gelmesinde 23 Avrupa ülkesi tarafından kurulan (300.000 üyesi ile 35 meslek örgütü olan) “Avrupa Muhasebeciler Federasyonu (Federation des Experts Comptables Européens FEE)” nun verdiği öneriler oldukça önemlidir. Uyumlaştırma sürecinde Avrupa Birliği’ne üye olan ülkelerin her birinin yasalarında bulunan yönergelerden de faydalanılmakta olup, bu durum oluşturulan muhasebe standartları için önemli bir yere sahiptir.

Avrupa Birliği tarafından mali raporlama işlemlerinin uyumu amacıyla birden fazla yönerge çıkarılmıştır (Akgöl ve Akay, 2002:31-35).

Avrupa Birliği Konseyi tarafından oluşturulan 4 ile 7. yönergeler direkt muhasebe standartları konusunu içermektedir. 4 ile 7. yönergelerdeki muhasebe standartları ile birlikte uyum ve ortak muhasebe standartlarına çok sayıda kurallar getirilmiştir. Getirilen kanuni düzenlemelerin başında ise 1995 yılında yürürlüğe konulan “Muhasebe Uyumu: Uluslararası Uyum Karşısında Yeni Bir Strateji” gelmektedir. Avrupa Birliği’ne üye ölkeler çıkarılan bu düzenlemeler kapsamında diğer ölkelerde bulunan firmalara UMS/UFRS ‘ye uygun finansal tablolar düzenlemeleri teklif edilmiştir. Böylece diğer ölkelerde de UMS/USFR kapsamında standartlar oluşturulmasına yönelik çalışmalar başlamıştır. 2000 yılı Haziran ayında Avrupa Birliği Komisyonu’nca “AB’nin Mali Raporlama Stratejisi: İleri Gitmek” isimli bildiri kabul edilmiştir. 2000 yılı itibariyle yayımlanan bu bildiri sonrası sigorta firmaları ve bankalar dahil olmak üzere halka açık olan tüm işletmelerin UMS/UFRS ‘ye uygun olarak birleştirilmiş finansal tablo düzenlemeleri zorunluluk göstermiştir. Ayrıca, Avrupa Birliği’ne üye olan tüm ölkelerde de aynı şekilde düzenlenmesi zorunluluk kazanmıştır. Yayımlanan bildiri sonrası Avrupa Birliği ölkelerinin uyguladıkları muhasebe standartlarının adı resmileştirilerek UMS/UFRS olmuştur. 2001 yılı Şubat ayında yayımlanan bildiride değişiklik yapılarak üye olan tüm ölkelerin halka açık şirketleri (sigorta firmaları ve bankalar dahil) birleştirilmiş finansal tablolarını 2005 yılı itibariyle UMS/UFRS’ ye uyumlu hale getirecektir denilmiştir.

AB muhasebe standardı ile ilgili olarak UMS ve UFRS’ ye yönelik 2002 yılı Haziran ayında “Avrupa Finansal Danışma Grubu (European Financial Reporting Advisory Group-EFRAG)” tarafından olumlu görüş bildirilmiştir. 2002 yılında sonra ilgili kurumun bildirdiği olumlu görüşe bağlı olarak AB Komisyonu çıkardığı yönerge ve yönetmelik sonrasında UMS/UFRS’ yi onaylayarak kabul etmiştir. 2005 yılı başı itibariyle AB’ye üye ölkelerin hepsinde UMS ve UFRS uygulanılmaya başlamıştır. Böylece 2005 yılı Ocak ayı itibariyle halka açık firmaların hepsi UMS/UFRS’ye uygun birleştirilmiş mali tablolar düzenlemektedir. AB’nin UMS/UFRS’yi kabullendiğine dair başka bir kanıt ise finansal tabloların kanuni kontrolünü sağlayan 16 Mart 2004 tarihli yayımlanan “8. Direktif Tasarısı” dır. Bu projede UMS/UFRS referans olmuştur (Kepez, 2008:4).

3.2. TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARI (TMS)

TMS diğer standartlardan farklı olup, bütün standartları konsolide eden, hepsini totaliter şekle koyan bir özelliğe sahiptir. Firmaların hepsi hazırlayacakları finansal tabloları bu standarda göre düzenlerler.

TMS ile gerek Temel Mali Tablolar gerekse Ek Mali Tablolara yönelik ayırım yapılmaksızın direkt zorunlu olan mali tablolar hazırlanmıştır. Bu mali tablolar genel ya da özel amaçlı olabilir. Ancak TMS genel amaçlı mali tablolar ile ilgili düzenlemeler yapmış, özel amaçlı tablolar ise ayrıcalıklı bir durum olduğunda istek üzerine hazırlanmaktadır. Tasfiye/Mali zarar ya da kara yönelik bilgiler, kar dağıtımı, şirket içi alınan kararlara yönelik hazırlanan raporlar özel amaçlı standartlara verilen örnekler arasındadır. Bilanço, Kapsamlı Gelir Tablosu, Nakit Akış Tablosu, Özkaynak Değişim Tablosu, Dipnot ve Diğer Açıklayıcı Notlar ile Önceki Döneme İlişkin Karşılaştırmalı Bilgiler genel amaçlı finansal tabloları oluşturan kalemlerdir (Örten vd., 2017:13-14).

TMS, şirketlerin genel nitelikli mali tablolarının daha önceki yıllarda düzenlenen mali tabloları ve sektördeki diğer şirketlerin mali tablolarıyla karşılaştırılabilirliğini sağlar. Çünkü bu standart mali tablolara yönelik genel şartları, içeriğiyle ilgili genel koşulları ve yapısına yönelik özellikleri sunmaktadır.

TFRS'lerin aksine TMS, sadece genel amaçlı mali tablo düzenlemelerinde uygulanmaktadır. Kar amacı güden şirketler (Kamu İktisadi Teşebbüsleri dahil) TMS sayesinde gerekli olan terimceyi kullanmakta ve kolaylık sağlamaktadır. Ancak kar etme amacı olmayan gerek kamu şirketleri gerekse özel şirketler TMS'yi uygulamak isterlerse hem mali tabloların birkaç kaleminde hem de mali tablolara yönelik açıklamalarda değişiklik yapabilirler (www.kgk.gov.tr).

Şirketler, solo ya da birleştirilmiş mali tablolarını hazırlarken 6102 Sayılı Türk Ticaret Yasası gereğince hazırladıkları mali tabloları TMS'ye uygun hazırlamak zorundadırlar. TTK'ya istinaden KGK ile Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun yayımladığı tek amaca ilişkin ya da kuraldışı yayımlanan standartlar da TMS' nin her bir bölümünü oluşturur.

İlgili 6102 sayılı yasa gereğince, ilgili yasaya üye olan herkes yani gerek özel gerekse tüzel şahıslardan TMS'ye göre mali tablo hazırlaması gerekenlerin kimler olduğu ilgili kurum tarafından yayımlanan "Türkiye Muhasebe Standartlarının Uygulama Kapsamının Belirlenmesine İlişkin Kurul Kararı"nda belirtilmiştir. Kurul tarafından çıkarılan bu kararda TMS'ye göre rapor düzenlemek

zorunda olanlar; 6102 sayılı Türk Ticaret Yasası'nın 397. Maddesinde Bakanlar Kurulu'nca belirlenen bağımsız denetime tabi firmalar ile yine aynı yasanın 1534.maddesinde yer alan firmalardır.

TMS'ye göre mali tablo düzenleyen firmalardan, bu standartta özel yargı içermeyen durumlarda firmaların uyguladıkları muhasebe sistemleri birbirinden farklı olup, bu farklılıklar mali tablolarda önemli değişikliklere neden olmaktadır. TMS'ye göre mali tablo düzenleyen firmaların bu mali tablolarla ilgilenen kişi ya da kurumlara aktardığı bilgiler açık, anlaşılır, karşılaştırılabilir, gerçek olmalı ve ihtiyacı karşılayabilmelidir. İlgili mali tabloların tekdüze olması ve kontrolünün rahat olması için TMS'de aksi karar alınıncaya kadar bu gereklilikleri Kurul İlke Kararları yönetmektedir (www.kgk.gov.tr).

Tam set halinde TMS/TFRS'nin içeriği aşağıda sunulmuştur:

- 483 sayfadan oluşan 28 adet TMS
- 579 sayfadan oluşan 15 adet TFRS
- 19 sayfadan oluşan 7 adet TMS Yorumları
- 86 sayfadan oluşan 18 adet TFRS yorumları
- KAYİK'lerden toplam olarak 1.550 adet firma uygulamaktadır.

Özetle toplam 43 standarttan meydana gelen setin içerisinde; 25 yorum ve 1.167 Sayfa bulunmaktadır (Alataş ve Kılıç, 2018:459).

TMS, TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşundan başlar TMS 41 Tarımsal faaliyetlere kadar devam eder. Tezin bu bölümünde TMS 2 Stoklar, TMS 18 Hasılat ve TMS 21 Yabancı Paralı İşlemlerden bahsedilmiştir.

3.2.1. Türkiye Muhasebe Standartları 2 Stoklar Standardı

TMS 2 Stoklar Standardı, 24 Mayıs 2018 tarihinde 30430 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanmış olup, 1 Ocak 2006 tarihi itibarıyla uygulamaya geçmiştir (www.kgk.gov.tr).

İlgili standart ile stoklarda muhasebe kaydı nasıl yapılır sorusu cevaplanır. Stoklar muhasebeleştirilirken varlık olarak mali tablolara eklenir ve stokun elden çıkarılıp gelir elde edilinceye kadar stokların maliyetinin hesaplanması amaçlanır. Stok muhasebe standardı ile stokların net gerçekleşebilir değeri de hesaplanarak, stokların mali verilere girerken katlanılan maliyet bedeli, ayrıca maliyete bağlı olarak oluşan giderin mali verilere aktarılmasında yardımcı olur. TMS 2 ile stoklar sırasında oluşan maliyetin nasıl hesaplanacağı konusunda bilgi verir (TMS-2, md.1).

Stok, firmaların satmak amacıyla alıp bünyede tuttıkları ticari mal, hammadde olarak alıp ürettikleri mamul ya da hizmet alanında veya imalat aşamasında gerekli olan ürünler toplamıdır (TMS-2, md.6).

Stoklar değerlendirirken hem maliyet esasına göre hem de net gerçekleştirilir değer üzerinden hesaplanır ve düşük olan hangisi ise o değere göre hesaplanır (TMS-2, md.9).

Stok maliyeti; fiyat ve ithalat vergileri gibi satın almaya yönelik tüm maliyetleri, doğrudan işçiliğe yönelik giderler gibi üretim ile doğrudan alakalı olan dönüştürme maliyetlerini ve stokların güncel haline gelmesine kadar meydana gelen diğer maliyetlerin tamamını içermektedir (TMS-2, md.10,11,12,15).

Satılan stoklar sonrası stokların defter değeri, satılan stoklardan elde edilen gelirin mali verilere yansıtıldığı tarihte gider olarak kaydedilir. Net gerçekleştirilir değere indirgenen rakamlar, stoklara yönelik yaşanan zararlar, gerek indirgemenin olduğu tarihte gerekse zararın meydana geldiği tarihte giderleştirilir. Eğer net gerçekleştirilir değerinde artış meydana gelirse indirgenen rakam iptal edilerek gidere yazılan tutarlarda azaltılır (TMS-2, md.34).

Finansal tablolarda dipnot açıklamaları bulunmak zorunda olup, stoklara yönelik dipnotlarda verilmesi gereken açıklamalar aşağıdadır (TMS-2, md.36):

- Stokların maliyetleri hesaplanırken uygulanan yöntemler ile stok ölçümlemesi esnasında uygulanan muhasebe yöntemleri,
- Stokların hesaplanan defter değerleri ile ilgili sektördeki firmalar için kullanılan defter değerleri,
- Herhangi bir nedenden ötürü satılan malın maliyetindeki düşüşün defter değeri,
- Stoklara yönelik tüm dönemlerde mali tablolara yansıtılan giderler toplamı,
- Net gerçekleştirilir değer üzerinden stoklara ilişkin meydana gelen indirgenmiş rakamlar,
- Net gerçekleştirilir değer üzerinden indirgemesi iptal edilip, stok maliyetinde düşüşüne neden olan tutarlar,
- İndirgemesi iptal edilen stoklarda, neden iptal edildiğine yönelik açıklamalar,
- Zorunluluklara yönelik garanti verilen stokların defter değerleri.

3.2.2. Türkiye Muhasebe Standartları 18 Hasılat Standardı

KGK tarafından TMS 18 Hasılat ile TMS 11 İnşaat Sözleşmeleri standartları yürürlükten kaldırılarak, ilgili standart 19 Eylül 2016 tarihi itibarıyla 29826 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak “TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinde Hasılat Standardı” adı altında birleşmiştir. Yeni adıyla anılan bu standartta maddeler daha açıklayıcı, daha detaylı ve daha objektiftir (Örten vd., 2017:287).

Hasılatla mühim olan gelirin elde edileceği süre ve kayıtlara alınacağı süredir. Bu standart farklı şekillerde gelirin ortaya çıktığı zamanı ve ne kadarlık kısmının gelir olduğunu saptamaya yardımcı olur (Örten vd., 2017:255).

Hasılat Standardı, satışı gerçekleştirilen ürünlerin, verilen hizmetin, firmaya ait değerlerin başka firmalar tarafından kullanılması sonucu ortaya çıkan gerek faiz, gerek isim hakkı gerekse kar dağıtımının muhasebeleştirilmesinde uygulanır. Ama leasing anlaşmaları, sermaye artışına yönelik sağlanan kar dağıtımları, TFRS 4 Sigorta Sözleşmelerine yönelik poliçeler, varlık ya da yükümlülüklerin gerçek değerlerindeki farklılıklar, bu varlık ya da yükümlülüklerin kayıtlardan çıkarılması, diğer dönen değerler kalemlerinde görülen farklılıklar, canlı varlıklara yönelik ilk muhasebe kayıtları ya da gerçek değerinde meydana gelen farklılıklar, tarıma yönelik mahsullerin ilk muhasebe kayıtları ve maden sektörüne yönelik kazanılan hasılat, Hasılat Standardı kapsamına dâhil değildir. Gerçeğe uygun değere göre ölçümlenir (Örten vd., 2017:255-256).

Hasılatın doğuş zamanı, hasılatın alınacak vergi, sağlanacak temettü zamanının belirlenmesi önemlidir. Hasılatın ortaya çıkması için aşağıda belirtilen kalemlerin tamamının doğmuş olması gerekmektedir (Örten vd., 2017:273-274):

- Firmanın mevcut ürün ya da hizmeti satarak, müşterinin bu ürün ya da hizmete yönelik kazanç ya da kayıpları devralması,
- Firmanın ürün ya da hizmeti satarak ilgili ürün ya da hizmete yönelik denetim ve yönetimin firma üzerinden kalkması,
- Hasılat bedelinin güven verici şekilde belirlenmesi,
- Firmanın satmış olduğu ürün ya da hizmete yönelik maddi kazanç sağlamış olma ihtimalinin bulunması,
- Satılan ürün ya da hizmete yönelik katlanılan veya katlanılacak olan maliyet tutarının itimatlı ölçümü.

Eğer yapılan işlemler sırasında bir işlemin diğerlerinden daha mühim olduğu tespit edilirse, hasılat da bu işlemin gerçekleşmesine kadar ertelenir (TMS-16, md.25).

3.2.3. Türkiye Muhasebe Standartları 21 Yabancı Paralı İşlemler Standardı

Küreselleşmenin etkisiyle günümüzde ulusal hatta ülkeler arası alanda yapılan ticaret işlemlerinde yabancı paralı işlemler artış göstermiştir. Yabancı paralı işlemlerden doğacak olan sorun ise kurlardaki değişikliklerdir. Bu sorun da firmaların tabi olduğu ya da uyguladıkları muhasebe mevzuatlarında yazan açıklamalar ile giderilir. Bu mevzuatlar ise TMS 21- Yabancı Paralı İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi standardında yer almaktadır (Örten vd., 2017:333-334).

Bu standart 31 Aralık 2015'te 26040 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış ve ilgili tarihten itibaren uygulamaya başlanmıştır (www.kgk.gov.tr).

TMS 21 Standardı yabancı para ile yapılan ticaretin ya da birbirinden farklı ülkeler arasında gerçekleşen ticaretin muhasebe kaydının nasıl yapılacağını, mali tablolarda kayıt altına alınırken ticarete yönelik yapılan para biriminin raporda sunulan para birimine çevrilme şeklinin nasıl olacağını gösterir (Mirza ve Holt, 2011:195).

Firmalar 3 nedenden ötürü ilgili standarda yönelik muhasebe kaydı gerçekleştirirler (www.kgk.gov.tr):

- Firmaların farklı ülkeler ile yapılan ticaretlerine bağlı olarak ticaretini yabancı para ile gerçekleştirirler.
- Firmaların yabancı ülkelerde şirketleri bulunabilir.
- Mali tablolarını yabancı para birimiyle düzenlerler.

Bu standart; türev işlemlere yönelik kısımlar hariç olmak üzere yabancı paraya yönelik gerçekleştirilen iş ve kalan kısımların muhasebe kaydında, şirketin yurtdışında faaliyet gösteren firmalarının mali veri birleştirme işlemlerinde yapılacak kur çeviri işlemlerinde, şirketlerin gerçekleştirdiği faaliyet ve sonucunda ortaya çıkan mali kayıtlarında kullanılan para biriminin raporlama anında kullanılan para birimine çevirisinde uygulanır.

İlgili standardın uygulanmadığı yerler ise; türev işlemler, korunma muhasebesi, yabancı para ile yapılan işlere yönelik hazırlanan nakit akış tablolarıdır (TMS-21, md 3,4,5,7).

Yabancı para ile yapılan işlemlerde ilk muhasebe kaydı, işlemin gerçekleştiği zamandır. Bu standart, işlemin gerçekleştiği andaki kura yakın bir kurun alınarak muhasebe kaydının yapılması kolaylığı sağlamaktadır. Böylece bir haftanın ya da bir ayın ortalama kuru işlemin gerçekleştiği an kuru ile uyumlu olma kaydıyla kabul edilebilir. Fakat kurlarda zaman zaman yaşanan ciddi hareketliliğe bağlı olarak yabancı para işleminde ortalama kur işlem anındaki kurdan ciddi anlamda farklı olabilir. Bu durumda ortalama kur, işlem kuru olarak kabul edilemez (İbiş vd., 2009:72).

Kurlardaki farklılık, işlemin yapıldığı para biriminin raporlamada kullanılan farklı bir para birimine çevrilmesi esnasında ortaya çıkan farktır. Bu farklılıktan doğan gerek kar gerekse zarar meydana geldikleri an itibariyle kayıt altına alınır. Firmaların yabancı para ile gerçekleştirdikleri maddi kalemlere yönelik işin yapıldığı zaman ile ödemenin yapıldığı zaman arasında ortaya çıkan kur farkı işlemin gerçekleştiği an itibariyle kayıt altına alınırken o dönemin mali kayıtlarına eklenir. Eğer kur farkı o an değil de ileri bir dönemde kapatılacaksa, ortaya çıkan kur farkı kapanana kadar her dönemde yaşanan kur farkları kayıt altına alınır (Bekçioğlu ve Köroğlu, 2008:35).

TMS 21 Standardı gereği, firmalar mali tablolarını yalnızca bulundukları ülkenin para birimine göre sunmak zorunda değildir. İstedikleri para birimi ya da para birimlerinde sunabilme hakkına sahiptirler (TMS-21, md.38).

3.3. BÜYÜK VE ORTA BOY İŞLETMELER İÇİN FİNANSAL RAPORLAMA STANDARDI (BOBİ FRS)

BOBİ FRS, 27 Temmuz 2017 tarihinde 30138 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu standart 1 Ocak 2018 yılı itibariyle uygulamaya başlanmıştır.

Bağımsız denetime bağlı olmakla birlikte TMS ya da TRFS’yi uygulayamayan şirketlere yönelik hazırlanan standartlar bütününe BOBİ FRS denir.

BOBİ FRS’nin amaçları aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

- Tamamı ile gerçeğe uygun olmalı,
- Finansal bilgi ihtiyacına uygun olmalı,
- Karşılaştırılabilir olmalı.

Bağımsız denetime tabi birçok firma bağımsız denetim mevzuatındaki değişiklikler sonrası istenen büyüklüğün altında kalarak bağımsız denetim firması olmaktan çıkmıştır. Bu firmaların TMS/TFRS' ye uygun muhasebe kaydı yapmaları ek maliyete neden olmaktadır. Bu sorunu gidermek üzere 1992 yılında yayımlanan “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)” ve 2014 tarihinde yayımlanan “TMS’leri Uygulamayan Şirketlerin Finansal Tablolarının Hazırlanmasında Uygulanacak İlave Hususlar” bu şirketler tarafından uygulanmaya başlamıştır. Ancak 2018 tarihi itibarıyla yayımlanan uygulamaların yerini BOBİ FRS almıştır. BOBİ FRS, kamu yararına yönelik kurulan kurumlar dışındaki tüm bağımsız denetime bağlı firmaların kontrollerinde ölçüt olması nedeniyle uluslararası standartlarda önemli bir kalem olarak ülkemize fayda sağlayacaktır.

BOBİ FRS' nin bulunduğu tebliğde büyük işletmenin ne olduğu anlatılmaktadır. Yayımlanan “75 milyon TL ve üzerinde aktif büyüklüğü, 150 milyon TL ve üzeri ciro, bünyesinde 250 ve üzeri personel istihdam etme özelliklerinden en az iki özelliğin, eğer bağlı ortaklığı varsa beraber arka arkaya 2 analiz tarihinde geçen firmalar bir sonraki dönemde büyük işletme kabul edilir. Bu kriterlere sahip olamayan ama bağımsız denetime bağlı olan firmalar ise orta büyüklükte olarak kabul edilirler. Orta büyüklükte olan firmalar rapor düzenlerken firmalara yönelik hazırlanan şartlara uymak zorundadırlar (Gücenme Gençöğlu, 2017:2).

Kamu Gözetim Kurumu’nun yapmış olduğu verilere göre 6.250 firma 2016 yılı içerisinde bağımsız denetim anlaşması yapmıştır. Bu firmalardan kamu yararına kurulan 1.550 firma TFRS' ye göre mali rapor düzenlemekte iken, diğer 4.700 firma ise 2018 yılı Ocak ayı itibarıyla BOBİ FRS 'ye göre düzenleme yapacaklardır.

BOBİ FRS' nin özelliklerine aşağıda değinilmiştir:

- Toplam 27 kısımdan oluşan bu standart sayesinde firmaların herhangi bir mevzuata ihtiyaç duymadan mali tablolarını düzenlemesine olanak sağlar.
- Genel kabul görmüş mali tablolara yönelik gerekli tüm özellikleri bünyesinde barındırır.
- Yalnızca ülkemizde değil uluslararası ve Avrupa Birliği’nin hazırladığı standartlar ile bağdaşmaktadır.
- AB yönergesinde yer alan “küçükler öncelikli” felsefesine de uygun olan bu standartta orta büyüklükteki firmalarda maliyete dayalı mali tablolar hedeflenirken, büyük firmalarda ek sorumluluklar bulunmaktadır.

- Standardın ek bölümünde bireysel ve birleştirilmiş mali tablolara yönelik örnekler bulunmaktadır.
- Yine ek bölümünde Terimler Sözlüğü vardır.
- Standartta bulunan 27 madde yalın ve açıklayıcı bir şekilde anlatılmıştır (www.kgk.gov.tr).

TMS/TFRS uygulamayan ancak bağımsız denetime bağlı olan firmalar için Kamu Gözetim Kurumu 2014 yılından itibaren araştırmalara başlamıştır. Bu araştırmanın başından tamamlanma evresine kadar geçen sürede adı Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi (YFRÇ) olmuştur. İhtiyaçları karşılayabilen, kıyas yapabilen ve gerçek bilgi veren mali standartlara yönelik yapılan çalışma 2017 tarihinde son bularak BOBİ FRS ortaya çıkmıştır (Ataman ve Cavlak, 2017:154).

Tablo 3. 1. BOBİ FRS içeriği (Ataman ve Cavlak, 2017:154)

27 BÖLÜM	B1 Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar	B2 Nakit Akış Tablosu	B3 Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Yanlılıklar
	B4 Raporlama Döneminden Sonraki Olaylar	B5 Hasılat	B6 Stoklar
	B7 Tarımsal Faaliyetler	B8 Maden Kaynaklarının Aranması ve Değerlendirilmesi	B9 Finansal Araçlar ve Özkaynaklar
	B10 İştiraklerdeki Yatırımlar	B11 Müşterek Girişimlerdeki Yatırımlar	B12 Maddi Duran Varlıklar
	B13 Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	B14 Maddi Olmayan Duran Varlıklar	B15 Kiralamalar
	B16 Devlet Teşvikleri	B17 Borçlanma Maliyetleri	B18 Varlıklarda Değer Düşüklüğü
	B19 Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar	B20 Yabancı Para Çevrim İşlemleri	B21 İş Birleşmeleri
	B22 Konsolide Finansal Tablolar	B23 Gelir Üzerinden Alınan Vergiler	B24 Ara Dönem Finansal Raporlama
	B25 Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama	B26 Dipnotlar	B27 Geçiş Hükümleri
9 EK	E1 Finansal Durum Tablosu	E2 Kâr veya Zarar Tablosu	E3 Özkaynak Değişim Tablosu
	E4 Nakit Akış Tablosu	E5 Konsolide Finansal Durum Tablosu	E6 Konsolide Kâr veya Zarar Tablosu
	E7 Konsolide Özkaynak Değişim Tablosu	E8 Konsolide Nakit Akış Tablosu	E9 Tanımlar

BOBİ FRS'nin Hasılat kısmı 5. Bölümde, Stoklar kısmı 6. Bölümde ve Yabancı Para Çevrim İşlemleri kısmı ise 20. Bölümde açıklanmıştır. İlgili çalışma içerisinde bu bölümlere değinilmiştir.

3.3.1. BOBİ FRS 5 Hasılat Standardı

İlgili kısımda, firmaların yaptığı faaliyetleri sonrasında edinilen hasılatın muhasebesel kuralları, muhasebeleştirilme zamanı ve ölçülenmesinden bahsedilmektedir (BOBİ FRS, md.5.1).

Firmalar faaliyetlerini gerçekleştirirken doğan gelir hasılat olarak adlandırılır (BOBİ FRS, md.5.2).

BOBİ FRS Hasılatının uygulanabildiği durumlar aşağıda açıklanmıştır (BOBİ FRS, md.5.3):

- Ticaret firmalarının doğrudan aldıkları ürünü ya da imalat firmalarında imal edilen ürünü satmak.
- Eğer hasılat sağlayan sektör hizmet sektörü ise hizmet işlemini gerçekleştirmek.
- Yüklenici konumundaki firmalara yönelik yapılan inşa anlaşması yapmak.
- Firmaların diğerlerine kendi mülkiyetindeki değerleri kullandırması sonucu elde edilen faiz geliri, isim hakkı ya da temettü geliri sağlamak.

Ancak bu standardın diğer kısımlarında yer alan durumlardan ötürü hasılat kısmında uygulanamayan durumları da mevcut olup, aşağıda açıklanmıştır (BOBİ FRS, md.5.4):

- Leasing yapmak.
- İştirak firmaları ya da ortak olarak yapılan yatırımlara yönelik sağlanan gelirler ya da temettüler.
- Mali varlık ya da yükümlülüklerin gerçek değerinde yaşanan değişiklikler veya bunların satılmasından sağlanan gelirler.
- Canlı varlıklardaki ilk muhasebesel kayıt.
- Tarımsal ürünlere yönelik yapılan ilk kayıt işlemi.

3.3.2. BOBİ FRS 6 Stoklar Standardı

TMS'de olduğu gibi bu standartta da stoklara yönelik yapılacak muhasebe kaydı anlatılmaktadır. Stokların firma deposuna gelmesi sonrası yapılacak ilk kayıt,

elde edilirken katlanılan maliyet tutarı ve stokun herhangi bir nedenden ötürü değerinin düşmesi sonrası elde edilen hasılatla yönelik maliyetin nasıl gider olarak kaydedileceğinden bahsedilmektedir (BOBİ FRS, md.6.1.)

Stoklar, firma bünyesinde satılmak üzere tutulan ya da hizmet verirken kullanacağı malzeme ya da imalat anında gerekli olan ilk maddelerin genel adıdır (BOBİ FRS, md.6.2).

BOBİ FRS Stokların uygulanabildiği ve uygulanamadığı kısımlar TMS 18 Stoklar Standardı ile benzerlik taşımaktadır.

3.3.3. BOBİ FRS 20 Yabancı Para Çevrim İşlemleri Standardı

İlgili standartta, firmaların yerel para dışında yabancı para kullanarak yaptıkları işlemlerde yapılacak muhasebesel işlemlerden ve firmaların farklı bir para birimi ile mali tablo düzenlemelerinden bahsedilmiştir. Bu durumun yanı sıra firmaların iştirakleri, bağlı ortaklıklarının hazırladıkları farklı para birimine yönelik mali tabloların konsolide edilmesinde gerekli olan bilgileri sunar (BOBİ FRS, md.20.1).

Firmalar genel olarak hangi para birimi ile işlem yaptıklarına, sağladıkları nakdin hangi para biriminde olduklarına karar verirler. Firmaların genel olarak kullandıkları para cinsi Türk Lirası olmak zorunda değildir (BOBİ FRS, md.20.2).

Firmalar en çok hangi para cinsinde işlem yaptıklarına karar verirken şu hususlara dikkat ederler (BOBİ FRS, md.20.3):

- Firmalar hammadde ya da mamul alımlarında ödedikleri para cinsi ve satış anında karşı firma ile anlaştıkları para cinsi dikkate alınır.
- Kanuni değişiklikler ve rekabete bağlı olarak firmaların ürün satışlarında etkili olan para cinsine dikkat ederler.
- Alınan ticari mal ya da üretilen ürün aşamasında oluşan işçilik gibi maliyetlerin karşılandığı para cinsine bakılır.

Yabancı paraya yönelik muhasebe kaydı esnasında oluşan kur farkları işlemleri TMS 21 ile benzerlik göstermektedir.

3.4. TMS İLE BOBİ FRS KARŞILAŞTIRMASI

Bu bölümde TMS ve BOBİ FRS uygulayan firmaların büyüklükleri, tez konusu içerisinde yer alan Stoklar, Hasılat ve Yabancı Para Çevrimi ile ilgili karşılaştırmalar yapılmıştır.

3.4.1. TMS ve BOBİ FRS’de Uygulanacak Olan İşlemler

BOBİ FRS ve TMS’ lerin kapsamına giren işletmelerin hangi işletmeler olduğu Tablo 3.2.’de gösterilmektedir.

Tablo 3. 2. BOBİ FRS Kapsamı (www.kgk.gov.tr).

		Bağımsız Denetim	TMS	BOBİ FRS
İŞLETME	KAYİK	✓	✓	—
	Büyük Ölçekli	✓	*	✓
	Orta Ölçekli	✓	*	✓
	Küçük Ölçekli	—	—	—

* Firmalar TFRS’yi isterlerse uygularlar.

Tabloda görüldüğü üzere KAYİK’ler TMS uygulamak zorunda iken, bağımsız denetime bağlı olmakla birlikte TMS uygulamayan firmalar BOBİ FRS kullanırlar.

3.4.2. TMS/TFRS ile BOBİ FRS Bölüm-Standart Karşılaştırması

Tablo 3.3’te BOBİ FRS’de bulunan 27 maddenin karşılığının TMS/TFRS’de hangi standartta yer aldığı ve BOBİ FRS’de yer almayıp TMS/TFRS’de bulunan standartlar belirtilmektedir.

Tablo 3.3. BOBİ FRS-TMS/TFRS Arasındaki Farkların Karşılaştırılması (Alataş ve Kılıç, 2018:460-461)

BOBİ FRS (27 Adet Bölüm)		TMS/TFRS (28 TMS-15 TFRS)	
Kavramsal Çerçeve ve Finansal Tablolar	Bölüm 1	Kavramsal Çerçeve	
		Finansal Tabloların Sunuluşu	TMS1
Nakit Akış Tablosu	Bölüm 2	Nakit Akış Tabloları	TMS 7
Muhasebe Politikaları, Tahminler ve Yanlılıklar	Bölüm 3	Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar	TMS 8
Raporlama Döneminden Sonraki Olayla	Bölüm 4	Raporlama Döneminden (Bilanço Tarihinden) Sonraki Olaylar	TMS 10
Hasılat	Bölüm 5	Hasılat	TMS 18
		İnşaat Sözleşmeler,	TMS 11
		Müşteri sözleşmelerinde Hasılat	TFRS 15

Stoklar	Bölüm 6	Stoklar	TMS 2
Tarımsal Faaliyetler	Bölüm 7	Tarımsal Faaliyetler	TMS 41
Maden Kaynaklarının Aranması ve Değerlendirilmesi	Bölüm 8	Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi	TFRS 6
Finansal Araçlar ve Öz Kaynaklar	Bölüm 9	Finansal Araçlar: Sunum	TMS 32
		Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme	TMS 39
		Finansal Araçlar: Açıklamalar	TFRS 7
		Finansal Araçlar	TFRS 9
İştiraklerdeki Yatırımlar	Bölüm 10	İştiraklerdeki ve İş Ortaklıklarındaki Yatırımlar	TMS 28
Müşterek Girişimlerdeki Yatırımlar	Bölüm 11	Müşterek Anlaşmalar	TFRS 11
Maddi Duran Varlıklar	Bölüm 12	Maddi Duran Varlıklar	TMS 16
Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	Bölüm 13	Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	TMS 40
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	Bölüm 14	Maddi Olmayan Duran Varlıklar	TMS 38
Kiralamalar	Bölüm 15	Kiralama İşlemleri	TMS 17
Devlet Teşvikleri	Bölüm 16	Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklaması	TMS 20
Borçlanma Maliyetleri	Bölüm 17	Borçlanma Maliyetleri	TMS 23
Varlıklarda Değer Düşüklüğü	Bölüm 18	Varlıklarda Değer Düşüklüğü	TMS 36
Karşılıklar, Şarta Bağlı Yükümlülükler ve Şarta Bağlı Varlıklar	Bölüm 19	Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar	TMS 37
Yabancı Para Çevrim İşlemleri	Bölüm 20	Kur Değişiminin Etkileri	TMS 21
İş Birleşmeleri	Bölüm 21	İşletme Birleşmeleri	TFRS 3
Konsolide Finansal Tablolar	Bölüm 22	Konsolide Finansal Tablolar	TFRS 10
Gelir Üzerinden Alınan Vergiler	Bölüm 23	Gelir Vergileri	TMS 12
Ara Dönem Finansal Raporlama	Bölüm 24	Ara Dönem Finansal Raporlama	TMS 34
Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama	Bölüm 25	Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama	TMS 29
Dipnotlar	Bölüm 26	Finansal Tabloların Sunuluşu	TMS 1
Geçiş Hükümleri	Bölüm 27	Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması	TFRS 1

Bobi FRS’de Birebir Karşılığı Olmayan 7 Adet TFRS ve 5 Adet TMS Olmak Üzere Toplam 12 Adet Tam Set Standartlar	Hisse Bazlı Ödemeler	TFRS 2
	Sigorta Sözleşmeleri	TFRS 4
	Satış Amaçlı elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler	TFRS 5
	Faaliyet Bölümleri	TFRS 8
	Diğer İşletmelerdeki Paylara İlişkin Açıklamalar	TFRS 12
	Gerçeğe Uygun Değer Ölçümü	TFRS 13
	Düzenlemeye Dayalı Erteleme Hesapları	TFRS 14
	Çalışanlara Sağlanan Faydalar	TFRS 19
	İlişkili Taraf Açıklamaları	TFRS 24
	Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama	TFRS 26
	Bireysel Finansal Tablolar	TMS 27
	Hisse Başına Kazanç	TMS 33

3.4.3. TMS ve BOBİ FRS Kapsamında Hasılat Standardının Karşılaştırması

TMS 11 ve TMS 18 nolu standartlar hasılat ile ilgili bilgi verirken 2017 yıl sonunda bu standartlar kaldırılarak TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinde Hasılat yürürlüğe girmiştir. İlgili standartta yer alan hasılatın muhasebesel kaydı ise faaliyetin gerçekleşmesi ile yapılmaktadır. Hasılatın muhasebeleştirilmesi BOBİ FRS’ de ciro getirisi olan faaliyetin tamamlanıp ciroya eklenme olasılığının yüksek olması ile getirinin itimatlı olarak ölçülebilir olması halinde gerçekleşir.

BOBİ FRS’ de hasılat ölçümü alıcı ve satıcının yaptığı sözleşmeye dayanarak satış anında yapılan iskonto çıkarıldıktan sonra tahsil edilen ya da edilecek olan tutar şeklinde gerçekleşirken; TFRS 15’te bu tutar hem değişken bedel hem sabit bedel dikkate alınarak gerçekleşir (Doğan, 2017:774-775).

BOBİ FRS’ de satılan mal vadeli ise ancak vade 1 yıldan kısa ise peşin satış ya da 1 yıl vadeli satış arasındaki vade farkına bakılmaz; ancak 1 yılın üzerinde ise aradaki fark ertelenmiş faiz geliri olarak kayıt altına alınır. TMS ya da TFRS’de ise vade ne olursa olsun kolaylık olması bakımında vade farkı ayrımı yapılmaktadır.

Hizmet sektöründe faaliyet gösteren firmalar ile inşaa anlaşmaları BOBİ FRS’ de dönemlik kayıt altına alınır. TFRS 15’te ise gerçekleştirilen iş yerine getirilince ya da uzun süreli iş ise işin tamamlanma durumu dikkate alınarak zamana yayılı olarak muhasebeleştirilir (Kıymetlişen ve Özbirecikli, 2018:467).

2018 yılı Ocak ayı itibarıyla TMS 18 ve TMS 11 kaldırılarak yerine TFRS 15 getirilmiş, ancak ilgili standartta bulunan beş kademeli işlem, pratikte büyük boy

ile orta büyüklükteki firmalar için sorun olabileceği göz önüne alınarak BOBİ FRS 5. Bölüm kısmı TFRS 15 değil TMS 18'e uygun hazırlanmıştır (Ataman ve Cavlak, 2017:159-160).

TMS ve BOBİ FRS'de TMS'de kullanılan etkin faiz yöntemi kullanılmaktadır (Alataş ve Kılıç, 2018:463).

3.4.4. TMS ve BOBİ FRS Kapsamında Stok Standardının Karşılaştırılması

Stok bakımından ilgili standartlar karşılaştırıldığında; TMS'de normal maliyet yöntemi uygulanırken, BOBİ FRS'de hem tam hem normal maliyet uygulanmaktadır (Doğan, 2017:775). Farklı maliyet yöntemlerine bağlı olarak, imalat ve satış maliyetleri farklılık göstermektedir (Ataman ve Cavlak, 2017:160).

TMS ve BOBİ FRS'de stok ölçümü birbirine benzemektedir. Yani, stok değerlemesi maliyet tutarı ile net gerçekleşebilir değerin düşük olanı ile yapılır. Öyle ki stoklarda değer düşüklüğü meydana gelirse yani maliyeti gerçekleşebilir değerden düşük gerçekleşirse oluşan değer düşüklüğü zararı kayıt altına alınır (Özbirecikli ve Kıymetlişen, 2018:468). Muhasebesel kaydı kar zarar tablosunda yer alan satışların maliyeti hesabında yapılır (Alataş ve Kılıç, 2018:464).

BOBİ FRS'ye göre depoda bulunan stoklar 1 yıldan kısa vadeli olarak temin edilmiş ise vade farkı ayrımı yapılmamakta, 1 yıldan uzun vadeli alınan stoklarda ise vade farkı ayrımı yapılmaktadır. TMS 2'ye göre ise stok alımlarında peşin ya da vadeli ayrımı yapılmadan vade farkı ayrıştırılmakta olup, ortaya çıkan fark stok maliyetine eklenmemektedir (Doğan, 2017:775). İlgili vade farkı finansman giderlerinde kayıt altına alınır (Özbirecikli ve Kıymetlişen, 2018:468).

Borçlanma maliyetleri açısından karşılaştırma yapılacak olursa; BOBİ FRS'de alınan stokun borca yönelik ortaya çıkan maliyet tutarı, borcun ortaya çıktığı tarihte mali verilere eklenmektedir. Yalnızca alınan stokun imal edilme süresi bir yıldan uzun ise bu durumda maliyet tutarı stokun maliyetine eklenir. TMS 2'de ise BOBİ FRS'de 1 yıldan uzun süren stoklar için yapılan maliyete ekleme olayı burada özel nitelikli olarak adlandırılan stoklarda geçerlidir. Sonrasında oluşan maliyet tutarları ise gider olarak kaydedilir (Ataman ve Cavlak, 2017:160).

3.4.5. TMS ve BOBİ FRS Kapsamında Yabancı Para İşlemler Standardının Karşılaştırılması

TMS 21 ile BOBİ FRS standartlarında bulunan mevzuatlar (işlem anındaki kur, ilk değer, mali tablo kur çevrimi vs.) benzerdir (Ataman ve Cavlak, 2017:163)

Her iki standartta da işlemin gerçekleştiği andaki kur geçerlidir. Her iki standartta yabancı para cinsinden yapılan işlemlerde gerçekleşecek çevrim anında kullanılan spot kur rapor tarihindeki kurdur (Özbirecikli ve Kıymetlişen, 2018:478).

Yapılan işlemlerden parasal olanlar rapor tarihindeki kura göre, parasal olmayanlar ise eğer maliyete göre değerlendiriyorsa işlem zamanındaki kur üzerinden, gerçeğe uygun değer üzerinden değerlendiriyorsa bu değer ortaya çıktığı zamanın spot kuru üzerinden çevrim yapılır. Bilançoda yer alan varlıklar ile borçlar dönem sonu spot kurdan; gider, gelir ve öz kaynaklar ise işlemin meydana geldiği tarihteki döviz kuru üzerinden çevrim gerçekleştirilir (Doğan, 2017:780).

Firmalara kolaylık sağlaması açısından işlemin meydana geldiği tarihte oluşan kurdan ziyade haftalık ya da aylık kur gibi ortalama bir kur kullanılabilir. Fakat kurlarda ciddi hareketliliğin meydana geldiği zamanlarda ortalama kur kullanılması her iki standartta da yasaktır (Özbirecikli ve Kıymetlişen, 2018:478).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TMS VE BOBİ FRS KAPSAMINDA AKREDİTİFLİ ÖDEME İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

4.1. TMS VE BOBİ FRS KAPSAMINDA AKREDİTİFLİ ÖDEME İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Uluslararası yapılan ticari faaliyetlerin tümüne dış ticaret denilmektedir. Uluslararası ticarete hem ithalatçının hem de ihracatçının kendisini garanti altına aldığı, mallarının bedelinin ödenmesi için geliştirilmiş özel yöntemle akreditif denilmektedir. Her devlet, kendi ülkesine dışarıdan gelen ürün ve hizmetler için bir bedel öder ve ödenen bu bedel döviz cinsinden yapılır. Uluslararası yapılan bu ticari işlemde her ülkenin kendine has hukuki kuralları bulunmaktadır (Toroslu, 1997:7).

Yapılan dış ticaret işlemlerinde gerçekleştirilen ticari işlemlerde birbirinden farklı evraklar düzenlenmektedir. Gerek malı alan tarafın gerekse malı satan tarafın alım satım sürecine yönelik kayıtları tekdüzen hesap planına uygun, muhasebeye yönelik belli başlı kural ve açıklamalar ile muhasebe standartlarına uyumlu olmalıdır (Gürsoy, 2006:46).

İlgili bölümde hem TMS hem de BOBİ FRS kapsamında akreditifli işlemlere yönelik stok, hasılat ve yabancı para işlemleri ile ilgili muhasebe kayıtlarına ve ithalatçı ile ihracatçı firmalar açısından akreditif işlemlerinin muhasebesel kayıtlarına yer verilmiştir.

4.1.1. TMS Kapsamında Stokların Muhasebeleştirilmesi

İşletmenin doğrudan satmak, imal ederek üretime dönüştürmek ve işleyerek mamul sınıfına dönüştürdüğü değerleme günü işletmenin içerisinde bulunan ürünler toplamına stok denir (Erdem, 1998:90).

İşletmelerin gerçekleştirdikleri işleme yönelik oluşan satın alma maliyeti; ithalata yönelik vergileri, şirketin vergi dairesine başvurup geri alabileceği vergiler dışındaki tüm vergileri, taşıma maliyeti, ürünü yükleme ya da indirme maliyetleri ve yapılacak faaliyet sürecinde ortaya çıkan diğer maliyetleri kapsar (TMS-2, md.11).

Firma faaliyetlerine yönelik ilk madde malzeme, mamul, ticari mal gibi stokları vadeli satın alabilir. Alıcı ve satıcı arasında peşin ile vadeli alım arasında fark ortaya çıkıyorsa, fark tutarı ödendiği tarihte mali verilerde faiz gideri olarak kaydedilir (TMS-2, md.8).

Borçlanma maliyetleri standardına göre; özellikli varlık niteliğinde olan uzun süre stok olarak bekletilen ürünlerin maliyeti istenilirse stok maliyeti olarak verilebilir. Bu kayıt isteğe bağlı olup, zorunluluk içermemektedir (Örten vd., 2015:44).

Standardın amacı burada yapılan stok işlemlerinin muhasebeleştirilmesini açıklamaktır. Bu standart, stoklar ile ilgili net maliyetleri gerçek değere indirgeyerek hesaplamaktadır. Muhasebeleştirme anında önemli husus mevcut stokların bünyede tutulması ve satılması durumunda oluşan kar ile oluşan maliyettir.

Örnek 1: Coşkun Ticaret firması 30.10.2017 tarihinde 100.000 TL peşin tutarlı ürünleri, 3 ay vadeli şartlarda yurtdışından ithal eden Sağlam Ticaret firmasından 110.000 TL' ye satın almıştır.

TMS 2'ye göre özel nitelikli ürünler dışındaki hiçbir üründe vade farkı alış maliyetine eklenmez. Dönemsellik gereği vade farkları hesaplanarak ilgili döneme gider olarak kaydedilir (Örten vd., 2015: 45)

Öncelikle etkin faiz oranı hesaplanarak faiz oranı ile dönem finansman gideri hesaplanacaktır:

Etkin Faiz Oranı:

Bugünkü Değer= Gelecekteki Değer/ $(1+i)^{(\text{vadeye kalan gün}/\text{vade bazı})}$

$$100.000 = 110.000(1+i)^{3/12}$$

İ faiz oranı olup;

$$\text{Faiz Oranı} = (110.000/100.000)^{1/(3/12)} - 1$$

$$\text{Faiz Oranı} = 0,4641 = \% 46,41$$

Yapılacak olan muhasebe kayıtları aşağıda sunulmuştur:

30/10/2017	
153 TİCARİ MALLAR HESABI	100.000
182 ERTELENMİŞ GİDERLER HESABI	10.000
320 SATICILAR HESABI	110.000

Kasım ayı vade farkı aşağıdaki gibi hesaplanarak kayıt altına alınır:

Alacağın Değeri: $110.000 / (1,4641)^{2/12} = 103.228$

Kasım Ayı Vade Farkı: $103.228 - 100.000 = 3.228$

30/11/2017	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	3.228
182 ERTELENMİŞ GİDERLER	3.228
Kasım Ayı Vade farkı	

Aralık ayı vade farkı aşağıdaki gibi hesaplanarak kayıt altına alınır:

Alacağın Değeri: $110.000 / (1,4641)^{1/12} = 106.560$

Aralık Ayı Vade Farkı: $106.560 - 103.228 = 3.332$

31/12/2017	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	3.332
182 ERTELENMİŞ GİDERLER	3.332
Aralık Ayı Vade farkı	

31/12/2017	
322 BORÇLAR REESKONTU	3.440
182 ERTELENMİŞ GİDERLER	3.440
Satıcılar hesabı için reeskont kaydı	

Ocak ayı vade farkı: $10.000 - (3.228 + 3.332) = 3.440$

31/01/2018	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	3.440
322 BORÇLAR REESKONTU	3.440
Ocak Ayı Vade farkı	

Kayıtlarda olduğu gibi vadeli yapılan satış işlemlerine yönelik vade farkı da satışlar kalemine değil faiz gelirleri ya da dönemselliğe bağlı olarak ilgili uygun hesaba kaydedilir.

Dönem sonuna kadar alınan malların satışı yapılmaz ise vergiye yönelik kayıt işlemi gerçekleştirilmelidir. Eğer bu ürünlerin tamamı satılırsa bu durumda satışlara yönelik maliyet hesabı kullanılacağı için finansman gideri olarak yazılan tutar vergiden düşülebilir ve vergiye yönelik muhasebe işlemi uygulanmaz (Örten vd., 2015:46).

Yukarıda yer alan örnekte ilgili ürünlerin satılmadığı varsayılarak Kasım ve Aralık ayı vade farkları için yapılacak vergi kaydı aşağıdadır:

31/12/2017	
970 VERGİ AÇISINDAN KABUL EDİLMEYEN GİDERLER HESABI	6.560
971 VERGİ AÇISINDAN KABUL EDİLMEYEN GİDERLER ALACAKLI HESABI	6.560
31/12/2017	
284 ERTELENMİŞ VERGİ VARLIĞI	1.312
691 VERGİ GİDERİ/GELİRİ	1.312
6.560 x % 20= 1.312	

Örnek 2: Nil Ticaret Şirketi 01.01.2018 tarihinde 271 numaralı fatura karşılığında 5.000 USD peşin tutarlı malı, 3 ay vadeli akreditifli olarak 5.500 USD bedelle ithal etmiştir. Ürün satın alındığında dolar kuru 4 TL'dir. Verilen bilgiler ışığında TMS 2'ye göre yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıda verilmiştir:

İthalat işlemleri 159 – Verilen Sipariş Avanslarının alt hesabı olarak kaydedilir. Yani avans niteliği taşıyan yurtdışı siparişler 159 – Verilen Sipariş Avansları'nın alt hesabı olarak izlenir. Ayrıca siparişe yönelik varsa banka masrafları, kredi kullanımına yönelik faiz tutarları, sigorta bedeli, navlun bedeli, gümrük vergisi, yükleme boşaltma giderleri, komisyon tutarları da 159 – Verilen Sipariş Avansları Hesabının alt hesabında takip edilir (Ataman ve Sümer, 2006: 342)

19.08.2006	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	20.000
325 ERTELENMİŞ VADE FARKI GİDERİ*	2.000
320 SATICILAR HESABI	22.000
5.000 * 4= 20.000 TL	
(5.500 – 5.000) * 4= 2.000 TL	

* Mal alımı vadeli ise aradaki vade farkı TMS'ye göre alınan malın maliyetine eklenemez.

Alınan malın 01.03.2018 tarihinde 200 USD'lik kısmı iade edilirse bu durumda yapılacak muhasebe kaydı aşağıdadır (ürünün iade tarihinde dolar alış kurunun 4.20 TL olduğu varsayılmıştır):

01/03/2018	
320 SATICILAR HESABI	840
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	800
646 KAMBİYO KARLARI HESABI	40
200 * 4= 800 TL	

Ürünün iade tarihinde dolar alış kuru 3.80 TL olması durumunda ise yapılacak muhasebe kaydı aşağıda verilmiştir:

01/03/2018	
320 SATICILAR HESABI	760
656 KAMBİYO ZARARLARI HESABI	40
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	800
200 * 3,80= 760	
4,00 - 3,80= 0,20	
0,20 * 200= 40	

Örnek 3: Ada Ticaret firması, 1 Eylül 2018'de Amerika'da bulunan Angel firmasından ithalatını gerçekleştirdiği peşin fiyatı 50.000 USD olan pamuğu, 2 ay vadeli nominal değeri 53.000 USD'lik senet karşılığı satın almıştır. Merkez Bankası kurları üzerinden alımın yapıldığı fatura tarihi itibariyle alış dolar kuru 6.5 TL'dir.

TMS hükümlerinde yapılması gereken kayıt şöyledir:

01/09/2018	
153 TİCARİ MALLAR HESABI	325.000
325 ERTELENMİŞ VADE FARKI GİDERLERİ	19.500
321 BORÇ SENETLERİ HESABI	344.500
50.000 * 6,5= 325.000 TL	
53.000 * 6,5= 344.500 TL	
344.500 – 325.000= 19.500 TL	

TMS' ye göre ise yapılması gereken işlem ve kayıtlar aşağıdaki gibidir:

$$50.000 = 53.000 / (1+i)^{2/12}$$

$$(1+i)^2 = 53.000/50.000$$

$$i = (53.000/50.000)^{1/(2/12)} - 1 = \% 41,85$$

Her dönem sonunda o döneme ait vade farkı gideri borcun dönem başı itfa edilmiş maliyet bedeli ile etkin faiz oranının çarpılmasıyla hesaplanır. Örneğimizde Eylül ayı sonunda Eylül dönemine ilişkin finansman gideri tutarı 1.478 USD'dir.

30/09/2018	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	9.607
325 ERTELENMİŞ VADE FARKI GİDERLERİ	9.607
1.478 * 6.5 = 9.607 TL	

Merkez Bankası USD alış kuru 6.50 TL olduğuna göre Ekim ayına ilişkin finansman gideri şöyle hesaplanmaktadır:

31/10/2018	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ	9.893
325 ERTELENMİŞ VADE FARKI GİDERLERİ	9.893
1.522 * 6.5 = 9.893 TL	

Ada Ticaret Şirketi Angel firmasına olan borcunu 1 Kasım 2018 tarihinde nakit olarak ödemiştir. Ödeme tarihinde Merkez Bankası dolar alış kuru 6,55 olup, ödeme tarihinde aşağıdaki muhasebe kaydı yapılır:

01/11/2018	
321 BORÇ SENETLERİ HESABI	344.500
656 KAMBİYO ZARARLARI HESABI	2.650
100 KASA HESABI	347.150
53.000 * 6,55 = 347.150	
53.000 * 6,50 = 344.500	
347.150 - 344.500 = 2.650	

4.1.2. BOBİ FRS Kapsamında Stokların Muhasebeleştirilmesi

Stoklara yönelik muhasebe kaydını açıklamak amacıyla ilgili standart hazırlanmıştır. Muhasebe de stokların kayıt altına alınmasındaki belirleyici husus, ileride karşılaşılabilecek değer düşüklüğü ve stokların gerçek değerinin hesaplanmasıdır. Bu bölümde stokların ilk kayda alınması ve dış ticaret işlemlerinde

akreditif ile mal alımı sonrası muhasebe kayıtlarının incelenmektedir (Karapınar ve Eflatun, 2017:101).

Örnek 1: A firması 1 Mart 2018 tarihinde 30.000 USD peşin fiyatlı ticari malı 6 ay vadeli akreditif ile 33.500 USD + % 18 KDV karşılığında satın almıştır (Fatura tarihinde Merkez Bankası dolar alış kuru 3,80 TL'dir).

BOBİ FRS kapsamında yapılacak aşağıda sunulan muhasebe kaydında alınan stokun vadesi 1 yılın altında olduğundan vade farkı ayrıştırılmayıp, ödenen faiz de stoka eklenerek kayıt altına alınacaktır.

01/03/20018	
153 TİCARİ MALLAR HESABI	127.300
191 İNDİRİLECEK KDV HESABI	22.914
320 SATICILAR HESABI	150.214

Örnekte de görüldüğü gibi faiz gideri de stoklar içerisinde değerlendirilmiştir. Bu nedenle dönem sonunda da faiz giderine yönelik tahakkuk kaydı yapılmayacaktır. Zira faiz giderleri gerek gelecek aylara gerek gelecek yıllara yönelik olsun 1 yıl altı olduğundan tamamı Stoklar kalemine eklenecektir. Uygulama açısından kolaylık sağlamakla birlikte, özellikle imalata yönelik firmalarda imalat ile ilgili olmayan finansman kalemlerinin de üretim maliyeti içerisinde muhasebeleştirilmesine neden olmaktadır (Gökçen vd., 2017:446).

Örnek 2: İmalat alanında faaliyet gösteren bir firmada yıl sonu maliyet hesaplamaları yapıp, genel üretim maliyet toplamının 500.000 TL olduğu tespit edilmiştir. Firma % 75 ortalama kapasite kullanmıştır.

BOBİ FRS'de firmalar ister tam maliyet isterse normal maliyete göre muhasebe kaydı gerçekleştirirler.

Atıl kapasite: $500.000 * 0,25 = 125.000$ TL

Firma tam maliyete göre muhasebe kaydı yapacak olursa aşağıdaki işlem yapılır:

31/12/20XX	
151 YARI MAMULLER HESABI	500.000
731 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ YANS.	500.000

Firma normal maliyete göre muhasebe kaydı yapacak olursa aşağıdaki işlem yapılır:

—31/12/20XX—	
151 YARI MAMULLER HESABI	375.000
620 SATILAN MAMUL MALİYETİ	125.000
731 GENEL ÜRETİM GİDERLERİ YANS.	500.000

4.1.3. TMS Kapsamında Hasılatların Muhasebeleştirilmesi

Hasılatların en önemli sayılan konusu ve unsuru, hasılatın ne zaman kazanılmış sayılacağı ve hasılat olarak ne zaman kayıt altına alınacağıdır. Hasılat ekonomik olarak işletmeye aktığı fayda sağladığı andan itibaren kayda geçer. Bu standardın amacı değişik durumlarda hasılatın ne zaman ve ne ölçüde olduğunu belirlemektedir (Örten vd., 2015:225).

Hasılat, mal satışı, hizmet sunumları, işletme kaynaklarının başkaları tarafından kullanılmasından elde edilen kira, isim hakkının kullanılması ve temettülerden doğan kar paylarının alınması ile ortaya çıkmaktadır. Hasılatların gerçeğe uygun değerle değerlendirme ve değer tespiti işlemlerinde: hasılat gerçek değeri ile ölçülür. Yani belli bir malı veya hizmeti almaya istekli taraflar arasında, herhangi bir ilişkiden etkilenmeyecek şartlar altında bir varlığın el değiştirebileceği tutar hasılattır. Hasılatlar her zaman nakit alınmayabilir. Bazı durumlarda vadeli alım satım yapılmaktadır. Bu durumlarda hasılatın gerçek değeri o günkü elde edilen tutara indirgenerek hesaplanmaktadır. Dış ticaret işlemlerinde de akreditif işleminde hasılat nakit olabildiği gibi vadeli olmaktadır. Vadeli alım satımlarda elde edilen tutar o günkü değere indirgenerek hesaplanmaktadır (Örten vd., 2015:226).

Vadeli değer ile peşin değer arasında, hesap planlarında açılacak olan Ertelenmiş Gelirler adlı bilanço hesaplarında takip edilir. Fakat bu tutarlar nitelik olarak kullanılan hesap planındaki Alacak Senetleri Reeskontu Hesabı ile aynı olduğu için bu hesaplar da kullanılabilir. Vadeli alım satımlarda vade farkı tutarları zaman baz alınarak Faiz Gelirleri hesaplarında takip edilir. Vadeli alımlardan ortaya çıkan vade farkı tutarları Ertelenmiş Gelirler hesabına alınır. Daha sonrasında bu hesaplarda izlenen bakiyeler, Faiz Gelirleri hesabına aktarılır.

Alacakların bilanço tarihi itibari ile gerçeğe uygun değerleri ile kayıt edilmesi için, bu hesap bakiyesi tek düzen hesap planında açılacak Alacak Reeskontu hesabına devredilir. Ancak bu durumda hasılat gerçeğe uygun değeri KDV'siz değer üzerinden, alacakların değeri ise KDV'li tutar üzerinden hesaplanmaktadır. Dolayısı

ile iki tutar birbirinde farklı olduğundan dolayı KDV üzerinden hesaplanan tutar önemsiz olduğundan dolayı Ertelenmiş Gelirler hesabında izlenir.

Örnek 1: Gaziantep Kuruyemiş Ltd. Şti. 01.12.2017 yılında 100.000 USD olan kuruyemiş alımını 3 ay vadeli 110.000 USD fiyatla FOB faturası karşılığında satmıştır (KDV dikkate alınmamıştır).

Piyasa sektör faiz oranı % 1'dir.

01.12.2017 tarihindeki Merkez Bankası dolar alış kuru: 3.90 TL

TMS'ye göre vadeli satıştan kaynaklanan fark "Ertelenmiş Gelirler Hesabı"nda izlenmektedir. Yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıda sunulmuştur:

01/12/2017	
120 ALICILAR HESABI	429.000
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	390.000
382 ERTELENMİŞ GELİRLER HESABI	39.000

31.12.2017 tarihli muhasebe kaydı aşağıdadır:

$(110.000 / (1,01)^2 - 100.000) = 7.833$ USD

31/12/2017	
382 ERTELENMİŞ GELİRLER	30.547
642 FAİZ GELİRLERİ	30.547
7.833 * 3,90 = 30.547 TL	

Örnek 2: Nil Gıda Ticaret Şirketi fıstık ihracatı yapmaktadır. 01 Haziran 2018 tarihinde, 3 ay vadeli 5.000 USD+KDV tutarlı ürüne yönelik 3 ay vadeli fatura keserek, satışa konu ürün Almanya'daki müşterisine teslim edilmiştir. KDV peşin olarak tahsil edilmiştir. Antep fıstığının peşin fiyatı 4.700 USD'dir.

Fatura kesim tarihi itibarıyla Merkez Bankası dolar kuru 4,50 TL'dir.

Yukarıdaki işleme yönelik muhasebe kaydı aşağıdaki gibidir:

01/06/2018	
100 KASA	4.050
120 ALICILAR	22.500
601 YURTDIŞI SATIŞLAR	21.150
391 HESAPLANAN KDV	4.050
382 ERTELENMİŞ GELİRLER	1.350

Örnek 3: Gaziantep’te bulunan ABC A.Ş. halı firması Polonya’da bulunan XYZ Ltd firmasına 01.08.2018 tarihinde 3 ay vadeli 50.000 USD’lik (KDV hariç) halı satışı gerçekleştirmiştir. KDV bedeli peşin tahsil edilmiştir. ABC A.Ş. satışlarda % 2 vade farkı kullanmaktadır. Halı satışı yapıldığı tarihte Merkez Bankası dolar kuru 5 TL’dir.

Yapılacak ilk işlem 3 ay vadeli olan satış işleminin 3 ay sonraki değerini hesaplamaktır. Finansal olarak satılan malın peşin fiyatı ve vadeli fiyatı aynı olamaz. Yani, bugün itibariyle satılan malın örneğin 6 ay sonra ödenmesi durumunda tahsil edilecek tutar birbirinden farklı olmalıdır. Öyle ki paranın zaman değeri vardır ve araya zaman girmiştir. Ticaret hayatında peşin fiyatına vadeli satış ibaresi yalnızca pazarlamaya yönelik taktiksel bir açıklama olup, bu durum için vade farkı konulmadan yapılan satış demek daha doğru olmaktadır.

Paranın gelecekteki değer formülasyonu aşağıda sunulmuştur:

Gelecekteki Değer= Bugünkü Değer $(1 + \text{Faiz Oranı})^{\text{Dönem Sayısı}}$

Gelecekteki Değer= $50.000 (1 + 0,02)^3$

Gelecekteki Değer= 53.060 USD

01/08/2018	
100 KASA HESABI	45.000
120 ALICILAR HESABI	265.300
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	250.000
391 HESAPLANAN KDV	45.000
382 ERTELENMİŞ GELİRLER	15.300

Her ay sonunda aşağıdaki kayıt yapılacaktır:

31/08/2018	
382 ERTELENMİŞ GELİRLER	4.995
642 FAİZ GELİRLERİ	4.995
999 * 5= 4.995 TL	

30/09/2018	
382 ERTELENMİŞ GELİRLER	5.100
642 FAİZ GELİRLERİ	5.100
1.020 * 5= 5.100 TL	

31/10/2018	
382 ERTELENMİŞ GELİRLERİ	5.205
642 FAİZ GELİRLERİ	5.205
1.041 * 5= 5.205 TL	

4.1.4. BOBİ FRS Kapsamında Hasılatların Muhasebeleştirilmesi

Bu bölümde hasılatların muhasebeleştirilmesi konusu ele alınacaktır. Ticari mal ve mamullerin satışı, hizmet sunumlarından elde edilen gelirler ve işletme varlıklarının başkalarına devredilmesi sonucu elde edilen gelirler hasılatları meydana getirmektedir (Karapınar ve Eflatun, 2017:101)

Hasılat bedeli 1 yıl ve 1 yıldan kısa sürede tahsil edilecekse vade farkı ayırıştırma işlemi yapılmadan, hasılat tutarı doğrudan tahsilat yapılan ya da yapılacak olan tutar üzerinden kayıt altına alınır. Ancak vade 1 yıldan uzun ise vade farkı ayrımı yapılır, ürün veya hizmetin peşin değeri üzerinden hasılat kayıt altına alınır. Vade farkı hesaplanırken etkin faiz yöntemi kullanılır ve faiz geliri olarak kayıt altına alınır (Ünal, 2018:67).

Örnek 1: A işletmesi üretim maliyeti 45.000 USD olan ve satış fiyatı 55.000 USD olan bir malı 01.12.2017 tarihinde Ukrayna'daki müşterisi Kiev Ltd firması ile yapılan pazarlık sonrasında tamamını 50.000 USD + %18 KDV ile peşin ödeme karşılığı satmıştır.

Yapılan muhasebe kayıtlarında pazarlık anında yapılan 5.000 USD'lik iskonto göz önünde bulundurulmaz.

Satış gerçekleştiği tarihte Merkez Bankası dolar kuru 4 TL'dir.

01/12/2017	
100 KASA HESABI	236.000
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	200.000
391 HESAPLANAN KDV	36.000
01/12/2017	
621 SATILAN TİCARİ MAL MALİYETİ	180.000
153 TİCARİ MALLAR HESABI	180.000

Örnek 2: İşletme 01.02.2018 tarihinde üretim esnasında meydana gelen maliyetlerin ve ürünün üretim maliyeti 450.000 USD olan mallar 3 ay vadeli olarak 500.000 USD + %18 KDV ile satılmıştır. Yapılan satış işleminde KDV tutarı peşin alınmıştır. Burada vade farkı tutarı 3 ay için 100.000 USD'dir. Bu fark satış hasılatı olarak kaydedilir. Fatura kesim tarihinde Merkez Bankası dolar kuru 3,50 TL'dir.

01/02/2018	
100 KASA HESABI	315.000
120 ALICILAR HESABI	1.750.000
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	1.750.000
391 HESAPLANAN KDV	315.000

Mal satış kaydı

01/02/2018	
621 SATILAN TİCARİ MAL MALİYETİ	1.575.000
153 TİCARİ MALLAR HESABI	1.575.000

Satış maliyet kaydı

4.1.5. TMS ve BOBİ FRS Kapsamında Yabancı Paraların Muhasebeleştirilmesi

TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardı ile BOBİ FRS’de yer alan Yabancı Para Çevrim İşlemleri bölümünde yer alan maddeler aynı niteliğe sahiptir. Yani firmaların döviz cinsinden gerçekleştirdikleri işlemlere yönelik muhasebe ilkeleri ve mali tabloları genellikle kullandıkları para biriminden başka bir para biriminde düzenlemeleri her iki standartta da aynıdır. Yalnızca TMS’de yer alan başlık değiştirilerek BOBİ FRS’de Yabancı Para Çevrim İşlemleri olmuştur (Karacan ve Uygun, 2018:809).

Gerek TMS 21 gerekse BOBİ FRS Bölüm 20’de ilk ölçümlemede işlem tarihinde spot kur kullanılır. Yabancı paranın parasal kalemlere çevrimi işlemi dönem sonu spot kurdan hesaplanır. Yabancı paranın parasal olmayan kalemlere çevriminde ise maliyet bedeli esas alınıyorsa işlem tarihindeki kur, gerçeğe uygun değeri esas alınıyorsa bu değer belirlendiği tarihteki spot kur üzerinden çevrim işlemi yapılır. Aralarındaki tek fark; son ölçümleme TMS’ye göre işlem tarihindeki kurdan, BOBİ FRS’ye göre ise dönem sonu spot kur üzerinden çevrilir (Karacan vd., 2018:9).

Örnek 1: İplik ticareti konusunda faaliyet gösteren Aydın A.Ş. firması 01.04.2018 tarihinde Hindistan’dan 70.000 USD tutarlı jüt iplik sipariş vermiş ve 60 gün vadeli akreditif açtırmıştır. İşlemin yapıldığı tarihte Merkez Bankası dolar kuru 4 TL’dir. Gümrük işlemleri sonrası ithalat gerçekleşmiştir. Vade sonunda ödenecek olan tutar için bankaya talimat geçilmiş ve vade tarihinde yani 01.06.2018’de Merkez Bankası dolar kuru 4,50’dir.

İlgili duruma göre yapılacak olan muhasebe kayıtları aşağıda verilmiştir.

01/04/2018	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	280.000
159.01 Yurtdışı Verilen Sipariş Avansları	
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	280.000
300.01 Akreditif	

01/04/2018	
153 TİCARİ MALLAR HESABI	280.000
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	280.000
159.01 Yurtdışı Verilen Sipariş Avansları	

01/06/2018	
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	280.000
300.01 Akreditif	
656 KAMBİYO ZARARLARI HESABI	35.000
102 BANKALAR HESABI	315.000
102.01 Döviz Tevdiat Hesabı	

Kur eğer 3,75 olsaydı muhasebe kaydı aşağıdaki gibi yapılır;

01/06/2018	
300 BANKA KREDİLERİ HESABI	280.000
300.01 Akreditif	
646 KAMBİYO KARLARI	17.500
102 BANKALAR HESABI	262.500
102.01 Döviz Tevdiat Hesabı	

Örnek 2: Gaziantep'te fıstık ihracatı konusunda faaliyet gösteren Fıstık A.Ş. 01.05.2018 tarihinde Amerika'ya 100.000 EUR bedelle 6 ay vadeli akreditifli şartlarda ihracat yapmıştır. Satışın gerçekleştiği tarih itibariyle Merkez Bankası Euro kuru 4,90'dır. Gümrük işlemleri sonrası mal teslim edilmiş ve ödeme vadesinde banka hesabına yatırılarak, hesap kapatılmıştır. Tahsilatın yapıldığı tarih itibariyle Merkez Bankası Euro kuru 6.25'tir.

Yapılacak olan satış işlemi ve tahsilata yönelik muhasebe kaydı aşağıdadır:

01/05/2018	
120 ALICILAR HESABI	490.000
120.02 Yurtdışı Alıcılar Hesabı	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	490.000

01/11/2018	
102 BANKALAR HESABI	625.000
102.01 Euro Döviz Tevdiat	
120 ALICILAR HESABI	490.000
120.02 Yurtdışı Alıcılar	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR	135.000
601.01 İhracat Kur Farkı Gelirleri	

Örnekte görüldüğü üzere ihracat işlemlerinde satışlardan kaynaklı olumlu kur farkları 601 – Yurtdışı Satışlar kaleminde, olumsuz kur farkları ise 612 – Diğer İndirimler kaleminde izlenir. Yurtdışında gerçekleşen yabancı paralı satışlardan kaynaklı olumlu kur farkları ise 602 – Diğer Gelirler kaleminde kaydedilir (Ceran ve Ortakarpuz, sf:76-78).

Örnek 3: XYZ firması ABC İspanya firmasına 23.06.2018 tarihinde 150.000 USD tutarında kozmetik ürünü ihracatı gerçekleştirmiştir. İşlem tarihinde Merkez Bankası dolar kuru 6 TL’dir. Ödeme 3 ay vadeli akreditifli yapılacak olup, ödeme tarihinde Merkez Bankası dolar kuru 5,50’dir. Ödeme tutarı bankaya yatırılmıştır.

23/06/2018	
120 ALICILAR HESABI	900.000
120.02 Yurtdışı Alıcılar Hesabı	
120.02.01 ABC İspanya Firması	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	900.000
601.01 İspanya	

23/09/2018	
102 BANKALAR HESABI	825.000
102.01 Döviz Tevdiat Hesabı	
612 DİĞER İNDİRİMLER	75.000
612.01 İhracat Kur Farkı Giderleri	
120 ALICILAR HESABI	900.000

4.2. İTHALAT VE İHRACAT İŞLEMLERİNE YÖNELİK HESAP PLANI

Tekdüzen hesap planında yer alan gerek ithalat gerekse ihracata yönelik kullanılan hesaplar; Yabancı Paralı Alınan Çekler hesabı, Kasa hesabı, Ticari Alacaklar, Yabancı Paralı Bankalar, KDV'ye yönelik hesaplar, Duran Varlık hesapları, Pasif hesaplar, Maliyet ve Gelir tablosu hesaplarıdır.

Kasa Hesabı: Aktif olarak kullanılır ve her zaman borç bakiyesi verir. Dönen varlıklar grubunda, tekdüzen hesap planında yer alır. Yabancı para kasası ve Türk lirası kasası olarak tekdüzen hesap planında yer alır. İlgili hesabın alt hesapları bulunur ve ilgili yerde yabancı paralar takip edilir.

Yabancı paraların kayıt işleminde aldığı değer üzerinden borç kaydedilir; maliyeti üzerinden ise alacak olarak kayıt altına alınır. Eğer kasaya girişi yapılan yabancı para bir finans kurumu ya da bankadan temin edilmiş ise efektif satış kuru üzerinden TL'ye çevrilerek kasa hesabının alt hesabına yabancı para cinsinden borç olarak kayıt yapılır.

Yabancı paranın kasadan çıkışı yapılmak istenirse kaydedildiği değer üzerinden alt hesap olarak yabancı para cinsinden alacak kaydı yapılır. Şayet kayıtlı olduğu kur ile işlemin gerçekleştiği tarihteki kur farklı ise ve bu fark firma lehine ise kambiyo karlarına alacak, firma aleyhine ise kambiyo zararlarına borç olarak kayıt işlemi yapılır (Gürsoy, 2006:50).

Yabancı Paralı Alınan Çekler Hesabı: Gerek ülke sınırları içerisinde gerekse ülkeler arası ticarette yabancı para şeklinde alınan çeklerin kaydedildiği hesaptır. İlgili çekler alınarak firma bünyesine girdiğinde işlemin gerçekleştiği günkü merkez bankasının belirlediği efektif döviz alış kuru üzerinden Türk Lirası'na çevrilir ve alınan çeklerin alt hesabında borç kaydedilir.

Alınan yabancı paralı çeklerin tahsilatı gerçekleştiği zaman yine aynı şekilde merkez bankasının belirlediği efektif döviz kuru üzerinden çevrilerek alınan çeklerin alt hesabında yer alarak alacak yazılır.

İlgili yabancı paralı alınan çekler tahsil edildiği tarihteki kur farklı ve firma lehine ise yapılan işin ihracata yönelik olması durumunda 601-Yurtdışı Satışlar kalemine alacak, diğer durumlarda ise 646 – Kambiyo Karları hesabına alacak kaydedilir. Gerçekleşen kurlardan zarar meydana gelmiş ise bu işin ihracat yönelik olması durumunda 612 – Diğer İndirimler hesabına borç, diğer durumlarda ise 656 – Kambiyo Zararları hesabına borç kaydedilir (Gürsoy, 2006:56).

Yabancı Paralı Bankalar Hesabı: Bankalar hesabının alt hesabı olarak izlenir. İlgili hesap gerek yabancı paralı döviz tevdiat hesapları gerekse bankalardaki vadeli ya da vadesiz döviz tevdiat hesaplarıdır.

İhracatı yapılan ürüne yönelik tahsilatı yapılan ihracat tutarı ilk bankada döviz tevdiat hesabında izlenir. İhracatçı firmadan olan alacak ile tahsil edilen ihracat tutarı arasındaki kur farkı olumlu ise ihracata yönelik kur farkı 601 – Yurtdışı Satışlar hesabında, ihracata yönelik olmayan kur farkı ise 646 – Kambiyo Karları Hesabında alacak olarak kayıt altına alınır. Bu farkın olumsuz olması durumunda ihracata yönelik kur farkı 612 – Diğer İndirimler Hesabında, diğer kur farkları ise 656- Kambiyo Zararları hesabında borç olarak izlenir.

İhracatı yapılan ürüne yönelik alınacak tutarın kambiyo yönetmeliğinde bahsi geçen sürede ülke sınırlarına getirilip, finans kurumları ya da bankalarda Türk Lirası'na çevrilmesi kanuni gerekliliktir.

Türk Lirasına çevrilen yabancı para Döviz Alım Belgesi (DAB) ile gerçekleşmiş ise; ayrıca bu para mevduat hesaplarına geçirilmek isteniyorsa DAB belgesinde yer alan kur dikkate alınarak tevdiat hesabı üzerinden alacak, ticari mevduat hesabı üzerinden ise borç yazılır (Gürsoy, 2006:56).

Ticari Alacaklar: İthalata yönelik alınan malların gümrükten çekilmesi, ithalatın tamamlanması sonrasında ithalat esnasında ithalatı gerçekleştirilen ürünlerin maliyetinin izlendiği verilen sipariş avansları hesabı kapatılarak ticari mallar hesabına devredilir. Yapılan sevkiyat işleminde ithalatı gerçekleştirilen ürün çok sayıda ise her ürün için gümrük bedeli, navlun bedeli, sigortası ve diğer tüm harcamaları ayrı ayrı hesaplanarak maliyet kaydedilir. İlgili giderlere yönelik kayıt Ticari Mallar hesabının alt kalemlerinde ayrı ayrı belirtilir (Karacan ve Özcan, 2006:362-363).

Alıcılar Hesabı: Alıcılar Hesabının alt kalemi olarak yurtdışı alıcılar hesabı izlenir. İhracatı gerçekleştirilen ürün ve hizmete yönelik, doğan yurtdışı alacakları için kullanılır. İhracata yönelik doğan yurtdışı alacakların doğduğu ve tahsil edildiği gün arasında oluşan kur farkı ihracata yönelik ise 601-Yurtdışı Satışlar hesabına, ihracata yönelik değil ise 646 – Kambiyo Karları hesabına alacak olarak yazılır. Oluşan farkın firma aleyhine olması durumunda ise ihracata yönelik tutar 612 – Diğer İndirimler, ihracat dışı işlemlerde ise 656 – Kambiyo Zararları hesabında borç olarak takip edilir.

İhracata yönelik tahsil edilen tutarlar yurtdışı şubesinde tutuluyorsa işlem günü kuru üzerinden TL'ye çevrilerek alıcılar hesabının alt kaleminde borç olarak izlenir. Yurtdışı şubesinde tutulduğu müddetçe bu tutarlara yönelik dönem sonlarında değerlendirilmesi zorunludur (Gürsoy, 2006:58).

Alacak Senetleri: Firmaların gerek ülkesine gerekse farklı ülkelere yönelik gerçekleştirdiği ürün ya da hizmet satışına yönelik alınan senetler yabancı para üzerinden alınmış ise bu senetler alacak senetleri hesabının alt kalemine borç kaydedilir.

Diğer Alacaklar: Tahsil imkânı kalmayan ve ihracat ile ilgili olarak alınan senetli alacakların mahkemeye kadarki süreçte yapılan protesto sonrası ilgili hesap kullanılır. İlgili protestolu senetli alacak mahkemeye ibraz ederse bu alacak diğer hesaptan alınarak şüpheli ticari alacaklar hesabına devredilir (Gürsoy, 2006:60).

KDV ile İlgili Hesaplar: İhracatı yapılan ürünlere yönelik dolaylı olarak vergi yükünün kaldırılması hedeflenmektedir. Ülkelerarası yapılan ticarete vergileme hakkı ithalatçının bulunduğu ülkeye verilir. İthalat işleminin ne şekilde olduğu vergilendirmeyi etkilememektedir. Farklı ülkelere hizmet ya da ürün ithalatı yapanlar vergi mükellefidir. İhracatı gerçekleştirilen hizmet ya da ürüne bir yandan KDV hesaplanmazken diğer yandan ihracatı yapılan hizmet ya da ürün indirimine konu edilip ya mahsuplaşmakta ya da ihracatı yapan firmaya KDV tutarı iadesi gerçekleştirilmektedir. Ülkemiz gerçekleştirilen tüm hizmet ya da ürünlerin ithalatı işleminde KDV hesaplanmaktadır (Şenyüz, 2005:480). Gerek ithalata gerekse ihracata yönelik açıklanan genel KDV bilgisi sonrası; hesaplanan KDV, İade Alınacak KDV, Diğer KDV, İndirilecek KDV ve Devreden KDV hesapları anlatılmıştır:

Devreden KDV Hesabı: İlgili hesap sonraki döneme aktarılan KDV alacağının takip edildiği hesaptır. Hesaplanan ve İndirilecek KDV hesapları karşılaştırılarak KDV dönemi sonrası ortaya çıkan KDV alacak tutarı bu hesapta takip edilir. Hesaplanan KDV'nin İndirilecek KDV'den düşük gerçekleşmesi durumunda oluşan fark ilgili hesaba borç olarak yazılır. İhracatı yapan firmalar ihracatını yaptıkları ürüne yönelik devreden KDV'yi ilgili hesaba aktarmak yerine doğrudan vergi dairesinden iade talep edebilirler (Gürsoy, 2006:64-65).

İndirilecek KDV Hesabı: İhracata yönelik imalatı gerçekleştirilen ürünün satın alınması sırasında indirimi yapılması gereken tutar bu hesapta izlenir. İhracat yapan firmalardan imalat gerçekleştirenler KDV iade talepleri olması durumunda

kullanılan girdilere yönelik KDV tutarını belirtmek zorundalar. Hizmet, duran varlık ya da ürün alımı esnasında oluşan KDV bedeli bu hesaba borç olarak yazılır (Gürsoy, 2006:64).

Diğer KDV Hesabı: İthalatı yapılan ürünler teşvikli ise vergi ödenmez, indirimin yapılacağı tarihe kadar ertelenir. Bu durumda Diğer KDV hesabı kullanılır. Eğer erteleme 1 yıldan uzun sürerse vergi tutarı 292 – Diğer KDV hesabında izlenir (Gürsoy, 2006:65).

İade Alınacak KDV Hesabı: Hesap planında yardımcı hesap olarak düzenlenen bu hesap Peşin Ödenen Vergi ve Fonlar KDV Hesabıdır. Firmalar dönem sonlarında iadesini istedikleri KDV'yi bu hesaba borç olarak kaydedip; iade yapıldığı vakit ya da mahsuplaştırma gerçekleştiği vakit alacaklandırıp bu kayıt kapatılır (Karacan ve Özcan, 2006: 364).

Hesaplanan KDV Hesabı: İhrac kayıtlı satış durumunda bu hesaba, ertelenen KDV karşılığında alacak yazılıp, KDV bedelinin tahsilatı yapılmaz. Satış işlemlerine yönelik hesaplanan KDV ve işlemten vazgeçme durumundaki KDV'nin takip dildiği hesabın adıdır. Eğer yapılacak olan ihracat işlemi 3 ayda gerçekleşirse ertelenen vergi, silinerek kapatılır (Karacan ve Özcan, 2006:364).

Maddi Duran Varlık Hesapları: Maddi duran varlığa yönelik yapılan ithalat işleminde gerçekleşen faiz giderleri ya da kur farkları da ilk yıl duran varlığa dahil edilir. Ancak bir sonraki yıl bu durum isteğe bağlıdır. Yani, duran varlığa yönelik ithalat esnasında oluşan navlun bedeli, sigorta tutarı, nakliye, gümrük vergisi, banka masrafı, varsa kredi faiz tutarları vs. tüm girdiler başlangıçta 259 – Verilen Avanslar Hesabına yazılır. (Gürsoy, 2006:67-68).

Pasif Hesaplar: Pasif hesaplar başlığında Borç Senetleri Hesabı, Banka Kredileri Hesabı ile Yurtdışı Satıcılar Hesabından bahsedilebilir:

Banka Kredileri: Kullanılan banka kredileri hesaba alacak, ödeme yapıldıkça borç yazılır. İhracat işleminde kullanılan kredilere yönelik faiz tutarları finansman giderlerinde izlenir. İlgili hesap, gerek ithalatı yapan gerekse ihracatı yapan firmaların işlemlerin finansmanına yönelik bankalar ya da finans kurumları aracılığı ile kullanılan krediler bu hesapta izlenir. İthalatçı firma ithalatını yaptığı duran varlık, ticari nitelikli mallar ya da üretime yönelik ilk madde ve malzeme finansmanında; ihracatçı firma ise ihracatını yapacağı ürünün finansmanında kullanırlar. İthalata yönelik kullanılan kredilere yönelik ortaya çıkan faiz tutarı ithalatı yapılan ürünün maliyetine eklenir.

Yurtdışı Satıcılar: İthalata yönelik işlemlerde alt hesap olarak izlenen hesabın adıdır. İlgili hesap, mal mukabili, kabul kredili ya da vadeli akreditifte kullanılır. İthalata yönelik gümrük beyannamesinde bulunan ithalatın gerçekleştiği döviz alış kurundan Satıcılar kalemine alacak, 159 – Verilen Sipariş Avansları Hesabının alt hesabına borç kaydedilir.

İthalata yönelik ödeme bankalar aracılığı ile yapılırsa işlemin yapıldığı güne ait döviz kurundan bankalar hesabına alacak, satıcılar hesabına ise maliyet tutarı ile borç yazılır. İlgili hesabın kapatılması ile meydana gelen kur farkı, 159-Verilen Sipariş Avansları hesabına yazılır (Gürsoy, 2006:67-68).

Borç Senetleri: Bu hesap genel olarak kabul kredili ithalat işlemlerinde kullanılır. Yurtdışı satıcı poliçeyi keşide eder ve alıcı da kabul ederse ilgili hesabın alt hesabına döviz cinsinden alacak yazılır (Gürsoy, 2006:60).

Gelir Tablosu Hesapları: Gelir Tablosu hesapları, Yurtdışı Satışlar hesabı, Satış İskontoları hesabı, Satış İadeleri hesabı, Diğer İndirimler hesabı, , Satılan Ticari Mallar Maliyeti hesabı, Satılan Mamul Maliyeti hesabı, Kambiyo Zararı hesabı, Kambiyo Kârı hesabı ve Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar hesabı olarak incelenebilir.

Yurtdışı Satışlar: Firmaların faaliyetlerine yönelik farklı ülkelere gerçekleştirdikleri hizmet ya da ürün satışı bu hesapta takip edilir. İlgili hesabın alt hesaplarında stokun cinsi, satış yapılan ülke, satış tutarı gibi kalemler yer alabilir. Satış gerçekleştiğinde alacak yazılır. İhracatçının ödeme yapması sonrası oluşan kur farkı olumlu ise bu hesaba alacak, olumsuz ise Diğer İndirimler hesabının alt hesabı olan Satış İndirimlerine borç yazılır (Gürsoy, 2006:89).

Satış İadeleri: İadesi yapılan mallara yönelik tutarlar bu hesapta takip edilir. Fatura değeri üzerinden ilgili hesaba borç yazılır. Satış İadeleri hesabı dönem sonunda 690 - Dönem Kar ve Zararı Hesabına alınarak kapatılır (Gürsoy, 2006:70).

Satış İskontoları: Yapılan satış sonrası ya da düzenlenen ihracat faturası sonrası gerçekleşen miktarsal ya da tutarsal iskontolar bu hesapta borç olarak yazılır (Gürsoy, 2006:71).

Diğer İndirimler: Satış anında ihracattan kaynaklı firma aleyhine doğan kur farkları bu hesapta borç olarak takip edilir. Olumlu fark ise 601 - Yurtdışı Satışlar hesabında izlenir.

Satılan Mamul Maliyeti Firmaların ihracatını gerçekleştirdikleri imalata yönelik ürünlerin maliyeti bu hesapta izlenir. İlgili hesap, dönem sonunda 690 - Dönem Kar ve Zararları hesabına devredilerek kapatılır (Toroslu, 1999:93)

Satılan Ticari Mallar Maliyeti: Doğrudan satın alınıp satılan, alınan mal üzerinde herhangi bir işlem yapılmayan ticari mallara yönelik maliyet bedelleri bu hesapta borç olarak izlenir. Dönem sonunda ilgili hesap 690 - Dönem Kar ve Zararları hesabına devredilerek kapatılır.

Kambiyo Kârı: İhracata yönelik işlemlerde tahsilat esnasında oluşan kur farkı firma lehine ise 601-Yurtdışı Satışlar hesabına alacak kaydedilir. Cari dönemi geçen, ayrıca değerlendirme sonrası ihracattan kaynaklı alacakların tahsilatında doğan olumlu kur farkları bu hesapta alacak olarak izlenir. İlgili hesap dönem sonunda 690 - Dönem Kârı veya Zararı hesabına aktarılarak kapatılır.

Kambiyo Zararı: Yabancı para satışlarına yönelik olumsuz farklar bu hesapta borç yazılır. Cari dönemde ihracata yönelik oluşan olumsuz kur farkı 612 – Diğer İndirimler Hesabına alacak kaydedilirken, cari dönem sonrası oluşan farklar ile değerlendirme sonrası oluşan ihracat bedelinden kaynaklanan olumsuz kur farkları bu hesapta alacak yazılır. İlgili hesap, dönem sonunda 690 - Dönem Kârı veya Zararı hesabına aktarılarak kapatılır.

Diğer Olağandışı Gelir ve Kârlar: Yapılan dış ticaret işlemi sırasında devletin yaptığı yardımların izlendiği hesap olup, alacak yazılır. Firma faaliyetleri dışı yapılan duran varlık satışları ya da olağanüstü hallerde oluşan karlar bu hesabın alacağında takip edilir. İlgili hesap dönem sonunda 690 - Dönem Kârı veya Zararı hesabına aktarılarak kapatılır.

Maliyet Hesapları: Maliyet hesapları; Finansman Giderleri, Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri hesabı, Genel Yönetim Giderleri hesabı olarak incelenir (Gürsoy, 2006:74):

Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri: İhracatı yapan firmanın üretime yönelik faaliyetlerini tamamlayıp stoklara eklemesi ya da yapılan hizmetin tamamlanması sonrası ürün ya da hizmetin yurtdışı alıcı veya tüketiciye teslim edilmesine kadar ki sürede meydana gelen giderlerin takip edildiği hesaptır.

Genel Yönetim Giderleri: Firmaların ihracata yönelik meydana gelen personel, güvenlik, hukuksal işler, yönetim, organizasyon gibi giderlerinin takip edildiği hesaptır (Kızıl ve Şoğur, 1997:34).

Finansman Giderleri: Firmanın kullandığı krediler, gerek ülkesindeki gerekse başka ülke finans kurumlarından sağlanabilir. Vade sonunda doğan faiz girdisi bu hesapta kaydedilir. Hem ithalatı yapan firma hem de ihracatı yapan firma finansman bazında çok farklı krediler kullanabilirler. İhracata yönelik banka

masrafları, belge masrafları, akreditif masrafları bu hesaba borç yazılır (Ay, 2008:78).

4.2.1. Akreditifli Ödeme Şeklinde İthalat Kaydı

Akreditif, ithalatçı firmanın isteği doğrultusunda açılmaktadır. Akreditif işleminde ya ithalatçı firma malın bedelinin peşin olarak bankaya yatırır ya da ihracatçı firmanın talebi doğrultusunda belli bir vade sonrasında ödenir. Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne göre gerek firmaların faaliyet gösterdiği ülkeden gerekse başka ülkelerden satın alınmak üzere sipariş verilen stoklar mali verilerde 159 Verilen Sipariş Avansları Hesabında takip edilmektedir (Selek ve Gönen, 2005:20).

Firmalar farklı ülkelerden mal sipariş ederken ağırlıklı olarak akreditifli ödeme yöntemini tercih ederler. Açılacak akreditif işleminde akreditif masrafı doğar, ödenen bu akreditif masraf bedeli sonrası 159 Verilen Sipariş Avansları Hesabı borçlu, ödeme banka hesabından yapılır ise 102 Bankalar Hesabı alacaklı kaydedilir (Bilginer, 2004:226).

İthalat işleminde fiili olarak ithalatın gerçekleştiği tarihteki Merkez Bankası kuru üzerinden işlem yapılarak ihracatçı firmaya ödenecek olan tutar 159 - Verilen Sipariş Avansları Hesabında borçlu olarak, firmaya yönelik borç ise 320 - Satıcılar Hesabında alacaklı olarak kaydedilir. Alınan ürüne yönelik ödemenin yapıldığı tarih itibarıyla 320 - Satıcılar Hesabı borçlu olarak kaydedilir. Ödemenin yapıldığı toplam tutar ise ilgili dönem kuru üzerinden 102 - Bankalar Hesabından alacaklı olarak kayıt altına alınır (Karacan ve Özcan, 2006:364).

İthalata yönelik akreditif işlemlerinde muhasebe örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

Örnek 1: ABC firması 10/10/2018 tarihinde yurt dışından ithal edilecek 125.000 USD değerindeki elektronik eşyalar için, banka hesabından 1.000 USD akreditif masrafı ödeyerek akreditif açtırmıştır. Akreditif masrafının ödendiği tarihte Merkez Bankası dolar kuru 4 TL'dir.

Bu yurt dışı mal alış işleminde doğan akreditif masraf bedeli kaydı aşağıda detaylı olarak incelenmiştir:

10/10/2018	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HESABI	4.000
159.01 Akreditif Masrafı	
102 BANKALAR HESABI	4.000
1.000 x 4= 4.000 TL	

Örnek 2: Asya A.Ş. Fransa'dan Pava firmasından makine ithalatı için anlaşma yapmıştır. Alınan makine bedeli 200.000 EUR olup, akreditif açılması kararlaştırılmıştır. İthalata yönelik bilgiler şöyledir (Kaya, 2010:6):

Asya A.Ş. 01.12.2017 tarihinde 200.000 EUR tutarlı akreditif açmak için Halk Bankası'na başvurmuştur.

1. Halk Bankası Asya A.Ş.'ye 02.12.2017 tarihinde 200.000 EUR tutarlı akreditifin açıldığını bildirmiştir.

2. Asya A.Ş. ithalat işlemine yönelik %1 oranında harç yatırmıştır. (1 Euro = 6 TL kuru üzerinden)

3. İhracatı gerçekleştirilen makineye yönelik evraklar bankaya 10.12.2017 tarihinde teslim edilmiştir. Pava firması makinenin Fransa'dan çıkışını gerçekleştirerek gümrük çıkış beyannamesini onaylatmıştır. Evrak incelemesi ardından EUR= 6.10 TL kuru üzerinden Halk Bankası 200.000 EUR'yu muhabir bankaya Asya A.Ş. adına kredi açarak göndermiştir.

4. Makinenin havaalanında firmaya nakliyesi esnasında aşağıdaki giderler oluşmuştur. Nakliyeye yönelik firmaya 500 TL, nakliye vergisi 90 TL, gümrük komisyoncusuna 250 TL, gümrük vergisi 1.500 TL, bankaya yönelik işlem masrafları 1.000 TL, yaptırılan sigorta bedeli 750 TL'dir.

5. 20.12.2017 tarihinde Asya A.Ş. Halk Bankası'nda açılan 200.000 EUR'luk krediyi (akreditife yönelik açılan kredi) EUR= 6,20 TL'den ödeyerek kapatmıştır.

6. 31.12.2017 itibariyle Asya A.Ş. ithalata yönelik işlemlerin sonlanması ile birlikte avans niteliğinde görülen makineyi duran varlıklarda ilgili hesaba aktarmıştır.

1. Açılan akreditif işlemi nazım hesaplarda takip edilebilir.

02/12/2017	
980 YABANCI PARALI YÜKÜMLÜLÜKLER	1.200.000
980.01 Verilen Avanslar	
981 YABANCI PARALI VARLIKLAR	1.200.000
981.70 Banka Kredileri	

2. Makine ithalatı sırasında meydana gelen giderlerin tamamı ilgili hesaba aktarılıp kapatılıncaya kadar 259 - Verilen Avanslar Hesabında takip edilir.

02/12/2017	
259 VERİLEN AVANSLAR HESABI	12.000
100 KASA HESABI	12.000

3. Makinelerin Pava firması tarafından gönderilerek vesaiklerinin teslim edilmesinden sonra Asya A.Ş.'nin düzenlemesi gereken muhasebe kaydı.

10/12/2017	
259 VERİLEN AVANSLAR HS	1.220.000
259.01 Mal Bedeli	
300 BANKA KREDİLERİ	1.220.000

Makine için açtırılan akreditifin banka tarafından ödendiğinin anlaşılmasından sonra nazım hesaplarının kapatılması kaydı.

10/12/2017	
981 YABANCI PARALI VARLIKLAR	1.200.000
981.70 Banka Kredileri	
980 YABANCI PARALI YÜKÜMLÜLÜKLER	1.200.000
980.01 Verilen Avanslar	

4. Asya A.Ş. firmasına makinenin nakliyesi esnasında meydana gelen giderlerin kaydı:

20/12/2017	
259 VERİLEN AVANSLAR	4.000
191 İNDİRİLECEK KDV	90
100 KASA	4.090
Nakliyeye yönelik giderlerin kaydı	

5. Halk Bankası'ndan açılan kredinin ödenmesi kaydı.

20/12/2017	
300 BANKA KREDİLERİ	1.220.000
259 VERİLEN AVANSLAR HS	20.000
100 KASA	1.240.000
Asya A.Ş. Halk Bankası'ndan ithalata yönelik kullandığı 200.000 Euro tutarındaki krediyi (1 Euro = 6,20 TL kuru üzerinden) ödemiştir.	

6. İthalat dosyasının kapatılarak avanslarda biriken tutar 253 - Tesis Makine ve Cihazlar Hesabına aktarılmıştır.

31/12/2017	
253 TESİS, MAKİNA VE CİHAZLAR HES	1.256.000
259 VERİLEN AVANSLAR HS	1.256.000

Örnek 3: Ay İşletmesi Amerika’da bulunan Rona ihracat firmasından pamuk ihracatına yönelik 06.06.2018 tarihinde 300.000 EURO’luk ithalat sözleşmesi yapmıştır. Görüldüğünde ödemeli akreditif ile ödeme yapılacak olup, teslim şekli de CIF’tir. İhracatçı firma lehine 09.06.2018 tarihinde Halk Bankası’ndan akreditif açılmıştır. Akreditif açıldığında nazım hesaplarda takip edilir. Merkez Bankası EURO satış kuru 5,50 TL’dir.

09/06/2018	
950 NAZIM HESAPLAR	1.650.000
950.01 Ay İşletmesi	
951 NAZIM HESAPLAR	1.650.000
951.01 Halk Bank	
300.000 x 5,5= 1.650.000	

09/06/2018	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	1.650.000
159.01 Pamuk İthalatı Mal Bedeli	
320 SATICILAR	1.650.000
320.01 Rona İşletmesi	
Ay İşletmesi Sipariş Kaydı	

Halk Bankası’nın 15.06.2018 tarihinde gönderdiği yazıya istinaden Rona firmasının belgeleri teslim ettiği öğrenilmiştir. Alınan pamuğun bedeli Halk Bankası tarafından kullanılan kredi ile ödenmiştir. Ödemenin gerçekleştiği tarih itibariyle Merkez Bankası satış kuru 5 TL’dir.

15/06/2018	
320 SATICILAR	1.650.000
320.01 Rona İşletmesi	
300 BANKA KREDİLERİ	1.500.000
300.01 Halkbank Kredileri	
646 KAMBİYO KARLARI	150.000
646.01 İthalata Yönelik Kur Farkı	

Akreditif işleminin sonlanması ile birlikte ithalat işlemi kapatılarak 159 - Verilen Sipariş Avansları Hesabında yer alan tutarlar 150 - İlk Madde ve Malzeme Hesabına aktarılmıştır. İthalata yönelik nazım hesaplar kapatılır.

15/06/2018	
150 İLK MADDE VE MALZEME HESABI	1.500.000
150.01 Pamuk İthalatı	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	1.500.000
159.01 Pamuk İthalat Mal Bedeli	

15/06/2018	
951 NAZIM HESAPLAR	1.650.000
951.01 Halkbank	
950 NAZIM HESAPLAR	1.650.000
950.01 Ay İşletmesi	

Örnek 4: Doğu A.Ş. kozmetik ürünleri ticareti konusunda faaliyet göstermektedir. Ticaretini yaptığı ürünleri Fransa'da bulunan Sarl firmasından ithal etmektedir. 08.03.2018 tarihinde taraflar arasında 150.000 EUR'luk kozmetik ürün ticaretine yönelik ithalat sözleşmesi yapılmıştır. Teslim şekli FOB olup, vadeli akreditif ile ödeme yapılacaktır. İthalata yönelik bilgi ve kayıtlar aşağıdaki gibidir:

İthalat işlemi 10.03.2018 tarihinde 230616 nolu gümrük beyannamesi ile gerçekleşmiştir. İlgili tarihte Merkez Bankası Euro kuru 4,50 TL'dir. İthalata yönelik yapılan muhasebe kaydı aşağıdadır:

10.03.2018	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	675.000
159.03 İthalat Giderleri	
320 SATICILAR HESABI	675.000
320.02 Fransa Sarl Firması	
(150.000 EUR x 4.50)	

Ödeme şekli vadeli akreditif olup, vadesi 26.04.2018'dir. Vadesi geldiğinde Doğu A.Ş. ödemeyi Halk Bankası'ndan kullandığı kredi ile gerçekleştirmiştir. Ödeme gününde Merkez Bankası EUR kuru 4,88 TL'dir.

26.04.2018	
320 SATICILAR	675.000
320.02 Fransa Sarl Firması	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	57.000
159.03.02 Kur Farkı Giderleri	
[(150.000 euro) x (4,88 – 4,50)]	
300 BANKA KREDİLERİ	732.000

İthalat işlemi sona erdiğinde mal vadeli ve ithalata yönelik harcama tutarlarının tamamı 159 - Verilen Sipariş Avansları Hesabından 153 - Ticari Mallar Hesabına aktarılır.

30/04/2018	
153 TİCARİ MALLAR HESABI	732.000
153.01 Kozmetik Ürünleri	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI	732.000
159.03 İthalat Giderleri	

Örnek 5: Ayakkabı ticareti konusunda faaliyet gösteren Güneş A.Ş. Portekiz’de yerleşik Port firması ile 01.09.2018 tarihinde ayakkabı ithalatına yönelik 125.000 EUR’luk akreditifli ithalat sözleşmesi imzalamıştır. İthalata yönelik bilgiler aşağıdadır:

1. Halk Bankası’na % 50 oranında karşılık yatırılmış ve finansmanlı akreditif açılması hususunda ilgili banka ile anlaşma yapılmıştır (EUR: 7,50 TL’dir). Halk Bankası bu karşılıktan 5.000 TL’yi firmanın vadesiz hesabından çekerek akreditifi açmıştır. Açılan akreditifi Güneş A.Ş.’ye 05.09.2018 tarihinde bildirmiştir.

2. Halk Bankası akreditife yönelik belgeleri almıştır. Güneş A.Ş. 15.09.2018 tarihinde belgeleri alarak avanslar kaleminde yer alan tutarlar ilgili stok hesabına aktarılmıştır.

3. Akreditife yönelik kalan tutar ile faiz bedeli olan 1.000 TL 15.09.2018 tarihinde firmanın Vakıfbank’ta bulunan vadesiz mevduat hesabından transfer edilmiştir.

4. Gümrükten alınan ayakkabılara yönelik 2.360 TL (KDV dahil) gümrük vergisi ödenmiştir.

5. Aras Nakliyat firmasına KDV dahil 885 TL ödenmiştir.

İlgili muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir:

1. Halk Bankası’na Güneş A.Ş. tarafından % 50 karşılık yatırılarak akreditif açılması;

05.09.2018	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HS	942.500
159.03 Açılan Akreditif	
102 BANKALAR HS	473.750
102.04 Halkbank	
300 BANKA KREDİLERİ HS	468.750
300.04 Halkbank	

2. Halk Bankası'nın akreditif belgelerini teslim alması:

15.09.2018	
153 TİCARİ MALLAR HS	942.500
153.05 Yoldaki Mallar	
159 VERİLEN SİPARİŞ AVANSLARI HS	942.500
159.03.01 Akreditif Karşılıkları	937.500
159.03.02 Akreditif Giderleri	5.000

3. Akreditifin kalan bakiyesi ile 1.000 TL'nin Vakıfbank'tan transfer yoluyla ödenmesi:

15.09.2018	
300 BANKA KREDİLERİ HS	468.750
300.04 Halkbank	
153 TİCARİ MALLAR HS	1.000
153.05 Yoldaki Stoklar	
102 BANKALAR	469.750
102.06 Vakıfbank	

4. Gümrükten alınan ayakkabılara yönelik ödenen gümrük vergisi kaydı:

30/09/2018	
153 TİCARİ MALLAR HS	2.000
153.05 Yoldaki stoklar	
191 İNDİRİLECEK KDV HS	360
100 KASA HS	2.360

5. Aras Nakliyat'a yapılan ödemenin kaydı:

30.09.2018	
153 TİCARİ MALLAR HS	750
153.05 Yoldaki stoklar	
191 İNDİRİLECEK KDV HS	135
100 KASA HS	885

4.2.2. Akreditifli Ödeme Şeklinde İhracat Kaydı

Açılan akreditif ile ihracatçı firma sattığı malın bedelini tahsil etme garantisi sağlar. Vadeli akreditifte ithalatçı firma ihracatçı firmadan aldığı proforma fatura ile akreditifi açar. Açılan akreditif aracı banka ile ihracatçı firmaya ulaşınca, ihracatı gerçekleştiren firma sevkiyatı yapar (Karacan ve Özcan, 2006:381).

İhracatçı firma sevkiyat sonrası bankaya evrakları teslim eder ve banka ithalatçı firmaya evrakları ulaştırır (Yücel, 2000:90).

İhracatı yapan firma malın bedeli kadar 120 Alıcılar Hesabını borçlandırır, 01 Yurtdışı Satışlar Hesabını ise alacaklandırır. Vade geldiğinde aracı banka akreditif bedelini ihracatçı firmaya öder. Ödeme sonrası ihracatçı firmanın 102 Bankalar Hesabı borçlu, 120 Alıcılar Hesabı alacaklı yazılır. Açılan akreditif tarihi ile tahsilat tarihi arasında ortaya çıkan farklar 601 Yurtdışı Satışlar Hesabına alacak kaydedilir (Karacan ve Özcan, 2006:381).

Görüldüğünde ödemeli akreditifte de ihracatçıya ödeme yapılması sonrası ihracatçı firma tahsil ettiği tutar kadar 102 Bankalar Hesabına borç, 601 Yurtdışı Satışlar Hesabına alacak kaydeder (Bilginer, 2004:212).

Akreditif işlemlerinde ihracatçı firmanın yapması gereken muhasebe kayıtlarına yönelik örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

Örnek 1: Ege A.Ş. firması Pearl İspanya firmasına 01.08.2018 tarihinde 250.000 USD tutarında kozmetik ürünü ihracatı gerçekleştirmiştir. İşlem tarihinde Merkez Bankası dolar kuru 6,30 TL'dir. Ödeme 3 ay vadeli akreditifli yapılacak olup, ödeme tarihinde Merkez Bankası dolar kuru 6 TL'dir. Ödeme tutarı bankaya yatırılmıştır.

01/08/2018	
120 ALICILAR HESABI	1.575.000
120.02 Yurtdışı Alıcılar Hesabı	
120.02.01 Pearl İtalya Firması	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	1.575.000
601.01 İtalya	
01/11/2018	
102 BANKALAR HESABI	1.500.000
102.01 Döviz Tevdiat Hesabı	
612 DİĞER İNDİRİMLER	75.000
612.01 İhracat Kur Farkı Giderleri	
120 ALICILAR HESABI	1.575.000

Örnek 2: Gaziantep'te halı ihracatı konusunda faaliyet gösteren Sultan A.Ş. 11.04.2018 tarihinde Almanya'ya 130.000 EUR bedelle 6 ay vadeli akreditifli şartlarda ihracat yapmıştır. Satışın gerçekleştiği tarih itibarıyla Merkez Bankası Euro kuru 4,80'dir. Gümrük işlemleri sonrası mal teslim edilmiş ve ödeme vadesinde

banka hesabına yatırılarak, hesap kapatılmıştır. Tahsilatın yapıldığı tarih itibariyle Merkez Bankası Euro kuru 6.40'tır.

Yapılacak olan satış işlemi ve tahsilata yönelik muhasebe kaydı aşağıdadır:

11/04/2018	
120 ALICILAR HESABI	624.000
120.02 Yurtdışı Alıcılar Hesabı	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	624.000
11/10/2018	
102 BANKALAR HESABI	832.000
102.01 Euro Döviz Tevdiat	
120 ALICILAR HESABI	624.000
120.02 Yurtdışı Alıcılar	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	208.000
601.01 İhracat Kur Farkı Gelirleri	

Örnek 3: Eylül A.Ş. İsveç'te yerleşik Old firması ile 10.02.2018 tarihinde 50.000 EUR bedelli raptiye ihracatına yönelik anlaşma yapmıştır.

1. Old firması Eylül A.Ş. lehine akreditif açtırmıştır. 20.02.2018 tarihinde Halk Bankası gelen akreditifi Eylül A.Ş.'ye bildirmiştir.
2. Eylül A.Ş. gelen akreditif sonrası raptiyeleri 25.02.2018 tarihinde İskenderun gümrüğünden sevk ederek ihracatı tamamlamıştır. Gerekli evrakları da Halk Bankası'na teslim etmiştir. (EUR= 4.70 TL'dir.)
3. İncelenen evraklar sonrasında Halk Bankası ihracat bedeli 50.000 EUR'yu 28.02.2018 tarihinde Eylül A.Ş.'nin döviz tevdiat hesabına aktarmıştır. (EUR= 5 TL'dir.)

Yapılacak muhasebe kayıtları aşağıda verilmiştir:

1. Akreditif açıldığında nazım hesaplarda izlenir:

20/02/2018	
980 YABANCI PARALI MEVCUTLAR	50.000
980.02 Halk Bankası Euro	
980.02.01 Euro	
981 YABANCI PARALI YÜKÜMLÜLÜKLER	50.000
981.02 İhracat siparişinden alacaklılar Euro	
981.02.01 Old Firması	

2. Eylül A.Ş.'nin ihracatı tamamlayarak ihracata konu evrakları Halk Bankası'na teslim etmesi.

25.02.2018	
120 ALICILAR HESABI	235.000
120.02 Yurtdışı Alıcılar	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	235.000
601.02 Old firması	

Açılan akreditif sonrası nazım hesaplar kapatılır.

25/02/2018	
980 YABANCI PARALI YÜKÜMLÜLÜKLER	50.000
980.02 İhracat siparişinden alacaklılar Euro	
980.02.01 Old Firması	
981 YABANCI PARALI MEVCUTLAR	50.000
981.02 Halk Bankası Euro	
981.02.01 Euro	

3. İhracat bedelinin Eylül A.Ş. hesaplarına aktarılması.

28.02.2018	
102 BANKALAR HESABI	250.000
102.2 Halk Bankası	
120 ALICILAR HESABI	235.000
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	15.000

İhracat bedelinin tahsil edilmesi

Örnek 4: Batı A.Ş. ile X Alman şirketi arasında 10.07.2018 tarihinde domates ihracatına yönelik 200.000 USD'lik sözleşme yapılmıştır. 17.07.2018 tarihinde tüm mevzuatsal işlemler tamamlanarak mallar Mersin Gümrüğü'ne sevk edilmiştir. Gümrük beyannamesine istinaden fiili olarak ihracatın yapıldığı tarih 27.07.2018'dir. Vadeli akreditif ile ödeme yapılacak olup, ihracatın teslim şekli de FOB'dur. 27.07.2018 tarihinde Merkez Bankası dolar kuru 4.70 TL'dir. İhracat bedeli ise 31.08.2018 tarihinde tahsil edilmiştir. İlgili tarihte Merkez Bankası dolar kuru 4.90 TL'dir. 150 USD'lik uluslararası muhabir banka kesintisi yapılmıştır. İhracata yönelik banka hesaplarından 1.295 TL masraf ödemesi gerçekleştirilmiştir.

Yapılacak olan muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir:

1. İhracat kaydı

27/07/2018	
120 ALICILAR HS	735.000
120.02 X Alman firması	
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HS	735.000
601.02 X malı ihracatı	
Domates ihracat kaydı	

2. İhracat bedelinin tahsili

31.08.2018	
102 BANKALAR HESABI	980.000
102.02 İhracat Bedeli	979.265
102.03 Muhabir Banka Kesintisi	735
120 ALICILAR HESABI	735.000
601 YURTDIŞI SATIŞLAR HESABI	245.000
601.02 İhracat kur farkı gelirleri	

3. Muhabir banka masraf ödemesi

31.08.2018	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS	735
780.02 Muhabir banka masrafı	
102 BANKALAR HS	735
102.03 Banka kesintisi	
Muhabir banka kesintisi	

4. Banka masraf ödemesi

28.02.2018	
780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS	1.295
780.03 İhracat yönelik banka masrafları	
102 BANKALAR HS	1.295
10.01 Vadesiz mevduat	
İhracat bedeli banka masraf ödemesi	

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Küreselleşmeye bağlı olarak günümüz itibariyle teknoloji gelişmiş, gerek ulaşım gerekse iletişim kolaylaşmış ve bu durum beraberinde ülkelerin birbirleriyle olan ticaretlerini de arttırmıştır. Artan pazar payı rekabeti beraberinde getirerek ülkelere yönelik avantaj ve dezavantajlar oluşmuştur.

İthalatçı ve ihracatçı firmalar karşılıklı ticaret işlemlerinde anlaştıkları ödeme yöntemlerini kullanmaktadırlar. Bu ödeme yöntemlerinden hem ithalatçı firmayı hem de ihracatçı firmayı güvence altına alan ödeme şekli akreditiftir. Akreditif güvenilir olması nedeniyle karşılıklı ticaret işleminde firmalar tarafından en çok tercih edilen ödeme yöntemi olmaktadır. Nitekim gerek ithalatçı gerekse ihracatçı firma birbirlerini yakinen tanımamakta olup, akreditif ödeme garantisi ve malı teslim garantisi vererek her iki tarafı da güvence altına almaktadır.

Ülkelerarası yapılan ticaret işlemlerinde en yaygın olarak akreditif kullanılmakta olup, ticarete konu taraflar arasında hangi akreditif yöntemi kullanılacağı, vadesinin ne olacağı, hani evrakların gerekli olduğu gibi hususlar tarafların imzaladıkları sözleşmelerde yer almaktadır. Ülkelerarası artan ticarete akreditif büyük bir öneme sahip olup, bu nedenle akreditif ödeme yönteminin olmama durumunun dış ticareti olumsuz etkileyebileceği varsayımı düşünülebilir.

Akreditifi açma yetkisi ithalatçı firmada olup, ithalatçı firma bankasına yetkiyi vererek akreditif işlemini başlatır. Açılan akreditif ile malı satın alacak olan ithalatçı firma, ürünün yüklenerek karşılıklı anlaşma yapılan akreditifte yer alan belgelerin ibrazı ile tarafına ulaşması teminatına ulaşırken, ihracatçı firma ise yüklenen ürün sonrası sözleşmede yer alan evrakların ibrazına bağlı olarak sözleşmede bulunan tutarı tahsil etme garantisi sağlamaktadır.

İhracatı yapan firmalar akreditif yoluyla ödeme yöntemini uyguluyorsa gerekli evrakları sunarak tahsilatı gerçekleştirmektedir. Fakat ihracatçı firmanın sunduğu evraklar akreditif şartlarına uymazsa bu durumda bankalar ilgili evrakları kabul etmeyerek ihtiyatlılık gereği rezerv koymaktadırlar. Bu gibi durumlarda ihracatçı firma gönderilen ürünün tahsilatını gerçekleştirememesi riskiyle karşılaşmaktadır. Evraklara rezerv konulma durumu ihracatçı firmanın tahsilatında gecikme yaşamasına hatta rezerv nedeniyle kesintili tahsilat yapmasına neden olmaktadır. Eğer ithalatçı firma ya da bankası, yanlış dahi olsa belgeleri onaylarsa bu durumda ihracatçı firma alım bedelini tahsil edebilmektedir.

Ülkelerin birbirleriyle yapılan ticaretinde hem alıcı hem de satıcıya sağlamış olduğu güvence nedeniyle en çok kullanılan akreditif olması nedeniyle, ülkemizde bankaların kredi kullanımlarında da akreditif önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde akreditif gerek firmalara gerekse bankalara kazanç sağlamakta olup, bankalar açılan akreditifler sayesinde kar etmektedirler. Bankalar açılan akreditif karşılığında teminatını da alarak kendisini güvence altına almaktadır. Bankalar akreditifi açtıktan sonra ithalatçı firma ödemeyi yaptıktan sonra malı teslim alacağı belgeleri ilgili firmaya ibraz eder, aksi halde belgeleri vermeyerek ödemeyi yapmasını sağlamaktadır. Eğer ithalatçı firma ödemeyi gerçekleştirmez ise banka malların satışını gerçekleştirip, tahsilatı yapabilir.

Bankalar akreditif açtıkları müşterilerine kendi itibarı ve adını kullanarak gelir sağlamaktadır. Sağlanan gelir içerisinde açılan akreditif, ihbar süreci, teyit işlemlerinden elde edilen komisyonlar büyük paya sahiptir. Komisyon tutarları ithalat firması ve ihracat firmasına göre değişiklik göstermektedir. Hatta bankalar arası artan rekabete bağlı olarak bankalar arası komisyon oranları bile farklılık göstermektedir. Bankalar da çalıştıkları müşterilerin getirilerine göre akreditif komisyon oranlarında değişiklik yapabilmektedir. Bankaların bazı firmalar ile ilişkilerini daha da arttırmak için akreditif komisyon oranlarını sıfırlayabilmektedir.

Bankalar akreditif kredisini gayri nakit olarak açmaktadırlar. İthalatçı firma, akreditif konusu vesaik tutarını banka aracılığıyla ihracatçı firmaya ödediği tarih itibarıyla bu kredi nakde dönüşmektedir. Banka müşterisinin, ilgili ödemeyi yapmadığı zaman ihracatçıya gerekli ödeme, banka tarafından yapılmaktadır. Bu durumda kredi yine nakde dönüşmektedir. Akreditif komisyonunu müşteriler itiraz etmeden ödemektedirler. Banka, komisyon ve masrafları müşteri izni olmadan, müşteriye haber vermeden hesaptan çekebilmektedir. Hesabın bakiyesi müsait

olmadığı durumlarda ise hesaplardan herhangi birine borç olarak girmektedir. Nitekim müşteri konu komisyon ve masrafları bankaya ödemeyi taahhüt etmektedir.

Firmalar akreditif işlemlerini yerine getirirken Uluslararası Ticaret Odası tarafından yayımlanan 600 nolu tekdüze kurallara uymaktadırlar. Bu kurallara birçok ülkenin yönetmeliği durumu dikkate alınarak düzenlendiğinden, ilgili kurallar içerisinde açılan akreditife yönelik değişiklikler, gerekli dokümanlar, alıcı ve satıcının hakları, sorumlulukları gibi maddeler yer almaktadır. Yine ilgili mevzuat içerisinde akreditifin en önemli kalemlerinden olan bankalara ait görevler de yer almaktadır. Bankaların akreditif işlemlerine aracılık ederek asıl sorumlu olmaları nedeniyle akreditif sayesinde ülkeler arası ticaret artmıştır.

Akreditifte her iki tarafın avantajı kadar riski de bulunmaktadır. İthalatçının taşıdığı riskler arasında; dolandırıcılık riski, kalite riski, döviz kuru riski, pazarlama riski, banka riski, malları teslim alamama riski, malları eksik alma riski, amir bankanın sorumluluklarını yerine getirememe riski bulunurken; ihracatçının taşıdığı riskler; satış sözleşmesine uymama riski, sahte akreditif riski, akreditifte değişiklik yapma riski, maliyet riski, UCP 600 kurallarını bilmeme riski bulunmaktadır. Bu risklere maruz kalmamak için tarafların akreditif ödeme yöntemi hakkında detaylı bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle firmaların gerek UCP 600’de yazılı mevzuatı gerekse ülkelerin yerel kurallarını bilmeleri gerekmektedir.

Şirketler küreselleşmenin etkisiyle yalnızca kendi ülkelerine satış yapan ya da yalnızca kendi ülkelerinden alış yapan firmalar olmaktan çıkıp uluslararası boyut kazanmışlardır. Buna bağlı olarak şirketler yalnızca kendi ülkelerinde bulunan muhasebesel mevzuatları değil diğer ülkelerin de mevzuatlarını öğrenmektedirler. Ancak her ülkenin kendi işleyişini sağlayan muhasebe mevzuatı bulunmakta olup, uluslararası dış ticaret işlemlerinde firmaların alım ya da satım yaptığı ülkelerin mevzuatlarını bilmesi gerekmektedir. Bu durum ise ülkeler için karışık ve zor bir süreç olmaktadır. Bu nedenle ülkelerarası yapılan ticari işlemlerde muhasebe standartlarında tekdüze kurallar bütününe ihtiyaç duyulmuştur. Nitekim, ülkelerarası ticaretin artmasıyla beraber muhasebe standartlarının uluslararası boyutta önemi artış göstermiştir.

Tüm bu durumlar göz önüne alınarak ülkeler arası ticarete muhasebe standartlarının tekdüzeliği önem arz etmiştir. Tekdüzelik ise Uluslararası Muhasebe standartları ile gerçekleşmiştir. UMS kural bazlı standart olmaktan çıkıp, tamamıyla ilke bazlı, konu ilkeleri açıklayan, finansal tabloların açık, doğru, gerçek bilgi

sunmasını sağlayan standartlar bütünüdür. Bu özelliklere sahip mali tablo sunulması, gerek firmaların aynı sektörde bulunan diğer firmalar ile gerekse uluslararası karşılaştırmanın yapılabilmesi durumunda yorum katma ve karşılaştırma kolaylığı sağlamaktadır. Bu durum ülkelerin kendi standartlarının birbirine benzetilmesi çalışmalarını arttırmıştır.

İlgili çalışmalar sonrası Avrupa Birliği 2002 yılında halka açık olan tüm şirketlerin UFRS'ye göre mali tablolarını düzenleme zorunluluğu getirmiş ve bu zorunluluk 2005 yılı itibariyle uygulamaya konulmuştur. Ülkemiz de Avrupa Birliği ile uyumu sağlamak amacıyla çalışmalara başlamış ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarını yayımlamıştır.

Ülkemizde uluslararası geçerliliği bulunan UFRS'den esinlenerek düzenlenen TFRS genel ve özel amaçlı finansal tablo düzenlerken, TMS yalnızca genel amaçlı finansal tablo düzenlemektedir. TMS ile birlikte mali tablolarda yeknesaklık sağlanmaya çalışılmıştır. TMS'yi bağımsız denetime tabi KAYİK'ler uygulamakta olup, bağımsız denetime tabi olmakla birlikte büyük ve orta boy işletmelerin uygulama zorunluluğu bulunmamaktadır. KAYİK'ler dışında bağımsız denetime tabi büyük ve orta boy firmalar maliyeti nedeniyle TMS uygulamasından kaçınmaktadırlar. Gerek maliyeti gerekse karmaşık yapısı göz önüne alınarak daha sade ve anlaşılması kolay olan BOBİ FRS 1 Ocak 2018 tarihinden itibaren uygulanmak üzere 29 Temmuz 2017 tarihinde yayınlanmıştır. BOBİ FRS'yi bağımsız denetime tabi olmakla birlikte TFRS/TMS'yi uygulayamayan işletmeler uygulayacaklardır.

BOBİ FRS, TMS'nin daha yalın hali olup, çoğu maddeler birbirine benzemektedir. Çalışmamızda; TMS ve BOBİ FRS'nin stoklar, hasılat ve yabancı para çevrimleri arasındaki benzerlik ve farklılıklarına değinilmiştir. Yabancı para çevrimleri birbirleri ile uyumlu olup, stoklar ve hasılat yönünde vade farkı ayrımı, maliyet yöntemi gibi birkaç farklılık bulunmaktadır.

Günümüz itibariyle çoğu firmalar için standartların bağlayıcılığı yadsınamaz bir gerçektir. Finansal tabloların gerçeğe uygun, tarafsız, şeffaf ve doğru bilgiyi sunması için gerek mevzuatların gerekse standartların bilinerek uygulamaya aktarılması gerekmektedir.

Dünyada artan pazar payında yer almak isteyen Ülkemizde bulunan firmaların; akreditife yönelik ödeme yöntemine ağırlık vermesi, akreditif mevzuatının yer aldığı UCP 600'ü iyi bilmesi, finansal tablolarda tekdüzeliği

sağlamak amacıyla UFRS' den esinlenerek düzenlenen TFRS/TMS mevzuatlarını uygulaması ve TMS/TFRS uygulama zorunluluğu olmayan firmaların maliyeti azaltmak amacıyla BOBİ FRS' yi uygulayarak mali tablolarının şeffaf, anlaşılır, sade, karşılaştırılabilir, reel ve ihtiyacı karşılayabilir olması gerekmektedir. Böylece kaliteli, karşılaştırılabilir, ihtiyaçları karşılayan ve güvenilir raporlar ile verimlilik ve etkinlik artacaktır. Küreselleşmeye bağlı olarak Ülkemizde yer alan işletmelerin artan rekabete uyum sağlayabilmesi için gerekli olan bu adımlar, ülke ekonomisini güçlendirecektir.

KAYNAKLAR

- Ağsakal, A. ve Baral, G. (2016). Dış Ticaret İşlemlerinin TMS 2 Stoklar ve TMS 18 Hâsılat Standartları Kapsamında İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi* 4(48): 282-290.
- Akgül, B. A. ve Akay, H. (2002). *Uluslararası Muhasebe Standartları ve Türkiye’de* Akkaş, M..Ş. (1988).*Dış Ticarete Ödeme Şekilleri*, Dış Bank Eğitim Yayınları, Ak Basım, Ankara, ss.73.
- Alataş, A. ve Kılıç, İ. (2018). Özet Tablolar İle BOBİ FRS ve TMS/TFRS Arasındaki Farkların Karşılaştırılması, *Akademik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(64): 453-478.
- Allen, L. (1997). *Capital Markets and Institutions*, A Global View, Canada, ss.401.
- Aras, G. (1996). Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi. SPK Yayınları, Ankara, ss. 31.
- Ataman, B. ve Cavlak, H. (2017). Büyük Ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) İle Tam Set Türkiye muhasebe Ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (TMS/TFRS) Karşılaştırılması, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2(3): 164-166.
- Ataman, Ü. ve Sümer, H. (2003). *Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi*, 8. Baskı, Türkmen Yayınları, İstanbul, ss.31.
- Ay, Z. (2008). Dış Ticarete Bir Ödeme Aracı Olarak Akreditif ve Uluslararası Muhasebe Standartları Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, ss. 78.
- Bağrıaçık, A. ve Kantekin, S. (1998). İhracat ve İthalatta Akreditif İşlemleri. Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul, ss.112.
- Başpınar, A. (2004). Türkiye’de ve Dünyada Muhasebe Standartlarının Oluşumuna Genel Bir Bakış, *Maliye Dergisi*, 146(2), ss.42-57.
- Bekçioğlu, S. ve Köroğlu Ç. (2008). “UMS 21, TMS 21 Kur Değişiminin Etkileri Standardına Göre Finansal Tabloların Çevrimi ve Kur Farklarının Muhasebeleştirilmesi”, *Mali Çözüm Dergisi*, (1)86:35.
- Belkaoui, A. (1988). *The New Enviroment in International Accounting*, Issuesand Practices Quorum Books, Newyork, ss.184.
- Bergami, R. (2007). Will the UCP 600 Provide Solutions to Letter of Credit Transactions, Aydın, S. Ö. (Çev.) *International Review of Business Research Papers*, 3(2):41-53.
- Bilginer, M. (2004). *Dış Ticaret İşlemler ve Uygulamalar*, Gazi Kitabevi, Niğde, ss.212-226
- Bölükbaşı, S. (2008). Akreditifli İşlemlerde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss.275-278.
- Campbell, T. and Kracow, W. (1993). *Financial Markets and Institution*, Newyork, Harper Collins College Publishers, USA, ss.213

- Cateora, P. R. and Graham, J. L. (1999). *International Marketing*, 10.th Edition, Boston, ss.465.
- Ceran, Y. ve Ortakarpuz, M. (2013). Kur Farklarının Muhasebe Uygulamaları Ve Türkiye Muhasebe Standartları Kapsamında İncelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi* 3(2):76-78.
- Çiray, F. C. (2009). Akreditifte Bankaların Hukuki Bakımdan Sorumlulukları. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, ss.238.
- Demir, M. (2002). Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi, Detay Yayınları, İstanbul, ss.254.
- Doğan, A. (2017). Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı ile TMS/TFRS Karşılaştırması, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9(4): 770-786.
- Erdemol, H. (1993). Bankalarda Dış Ticaret ve Uygulama, Akbank Ekonomi Yayınları, İstanbul, ss.72.
- Gençoğlu, Ü. (2017). *Temel Konularda BOBİ FRS ve TMS/TFRS Karşılaştırması*, Muhasebe Finansman Dergisi, 11(1), 2017.
- Göğer, E. (1980). *Akreditif Muamelesi ve Hukuki Mahiyeti*, 2.Basım, Beta Yayınları, Ankara, ss.33.
- Gökçen, G. Öztürk, E. ve Güleç, Ö. F. (2017). BOBİ FRS ve TFRS'nin Finansal Raporlara Etkileri Açısından Karşılaştırılması, *Finans Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 3(2):444-447.
- Gürsoy, Y. (2006). *Dış Ticaret İşlemleri Muhasebesi*, 2.Baskı, Ekin Kitapevi, Bursa, ss.46.
- Hao, Y. and Xiao, L. (2013). Risk Analysis of Letter of Credit Based on Principles of 'Independence' and 'Strict Compliance. Aydın, S. Ö. (Çev.) *International Journal of Business and Social Science*, 4(9): 203-208.
- Hayırlıoğlu, İ. (2007). İhracatta KDV İadesi ve Muhasebeleştirilmesi, Mizan Türk, Muhasebe, Vergi ve Denetim Detayları, Beta Yayınları, Ankara, ss. 345.
- Hikmet, N. (2001). Uluslararası Muhasebe Standartları ve Karşı Görüşler, *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, 10(4), ss.70.
- İbiş C. ve Demir, V. (2009). Seçilmiş Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve Uygulamalar, İSMMMO, İstanbul, s. 72.
- İçier, V. (1989). *Uluslararası Ticarette Bankalar Arası Ödeme Yöntemleri*, Interbank Eğitim Merkezi Yayınları, İstanbul, ss.53
- Jeffrey, S. Arpan-Lee H. and Baugh, R. (1985). *International Accounting and Multi National Enterprises*, Two Editon, John Wiley, USA, ss.327.
- Karacan, S. ve Özcan, C. (2006). *Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi*, Kocaeli Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ss.150.
- Karacan, S., Çiftçiöğlu, S. ve Kutlu, T. (2018). TMS – BOBİ FRS– VUK Kapsamında Kur Farklarının Değerlendirilmesinin Karşılaştırılması, *Uluslararası Turizm, İşletme, Ekonomi Dergisi*, 2(1): 01-10.
- Karacan, S., Uygun, R. (2018). “Büyük Ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) İle Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartlarının (TMS/TFRS) Karşılaştırılması”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56):78-85.
- Karapınar A., ve Eflatun A.O (2017), *Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı Uygulamaları ve Yorumları*, Gazi Kitabevi, 1. Baskı Ankara ss.448.
- Kaya, A. (1995). *Belgeli Akreditifte Lehdarın Hukuki Durumu*, Beta Yayıncılık, İstanbul, ss.268.

- Kaya, F. (2010). *Dış Ticaret ve Muhasebe Uygulamaları*, Detay Yayıncılık, Ankara. ss.85.
- Kemer, O. B. (2005). *Dış Ticaret Teknikleri Teori-Uygulama*, 1.Baskı, , Alfa Aktüel, İstanbul ss.113.
- Kemer, O.B. (2002). *Dış Ticarete Ödeme Şekilleri*, Dış Ticaret Eğitimi, Alfa Yayınevi, İstanbul, ss.94.
- Kepez, M. (2008). Global Muhasebe Standartları ve Borsalara Etkisi http://bilgeyatirimci.com/mehmet_kepez_ile_randori, (24.02.2018).
- Kızıl A. ve Şoğur, M. (1996). *İhracat İthalat İşlemleri ve Muhasebe Uygulaması*. 2. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, ss.98.
- Koch, T. (2001). *Bank Management*, The Dryden Press, USA, ss.795.
- Lazol, İ. (2000). SPK Uygulamaları, Vergi Mevzuatı ve Türkiye Muhasebe Standartları Üçgeninde Muhasebe, *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*,2(7) ss.9.
- Madura, J. (2001). *Financial Markets and Institutions*, Fifth Edition, South-Western College Publishing, USA, ss.547.
- Melemen, M. (2003). *Uygulamalı Dış Ticaret İşlemleri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, ss.106
- Mirza, A. A. Holt, G. J. (2011). *IFRS Practical Implementation Guide and Workbook*, John Wiley&Sons, Canada, ss.195.
- Onursal, E. (1996). *Dış Ticaret İşlemleri ve Uygulama*, Beta Yayınları, Ankara, ss.306-307
- Örten, R. Kaval, H. ve Karapınar, A. (2007). *Türkiye Muhasebe – Finansal Raporlama Standartları*. Gazi Kitabevi, Ankara, ss.47.
- Örten R., Kaval H, ve Karapınar A., (2015), *Türkiye Muhasebe- Finansal Raporlama Standartları (TMS-TFRS) Uygulama Ve Yorumları*. Gazi Kitabevi, 9. Baskı, Ankara.
- Özalp, A. (2004). *Uluslararası Yeni Kurallar Işığında Dış ticarete Teslim ve Ödeme Şekilleri*. Aktif Yayınları, İstanbul, ss. 53.
- Özalp, A. (2007). UCP 600'ın Kullanılması ve Akreditif, Türkmen Kitabevi, İstanbul, ss. 278.
- Özel, S.(1991) *Akreditif ve Hukuki Niteliği*, Beta Yayınları, 1.Bası, İstanbul, ss.6.
- Özpoyraz, B. (2002). Uluslararası Muhasebe Standartları ve Avrupa Uygulamaları, *XVII. Türkiye Muhasebe Kongresi TÜRMOB Yayınları*, İstanbul, ss.92.
- Öztürk, B. (2006). *Dönem Sonu Envanter ve Değerleme İşlemleri*. Kocaeli SMMM Odası Eğitim Yayınları, Kocaeli, ss.44-45.
- Özulucan, A. ve Doğan, Z. (1998). Uluslararası Muhasebe Standartları ile Türk Muhasebe Hukukuna Yön Veren Uygulamaların Karşılaştırılması, *Vergi Dünyası Dergisi*, 203(5), ss.117-124.
- Özyürek, M. (1999). *Vergi Dünyasına Bakış, Muhasebe Standartlarını Kim Oluşturmalı*. TÜRMOB Yayınları, Ankara, ss.123.
- Pekcan, E. ve Üçdal, E. (1992). *Bankalarda Dış Ticaret İşlemleri ve Uluslararası Kurallar*. Yükseköğretim Yayın No:2, İstanbul, ss.19.
- Poroy, A. (2000). Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC), *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, 7(5), ss.27.
- Poroy, R. ve Yasaman, H. (2004). *Ticari İşletme Hukuku*, 10.Basım, Vedat Kitapçılık. İstanbul, ss.165.
- Reisoğlu, S. (1995). *Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Akreditif*. Yaylın Yayıncılık, Ankara, ss.40-60.

- Sağlam, N. Şengel S. ve Öztürk, B. (2004). *Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması*, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara, ss.673.
- Selek S. ve Gönen, S. (2005). Dış Ticaret İşlemlerinden Akreditifli Ödeme Şeklinin Muhasebeleştirilmesi, *Yaklaşım Dergisi*, 27(4), ss.20.
- Sevilengül, O. (2005). *Genel Muhasebe*, 12.Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara, ss.438.
- Shim, J. K. ve Constan, M. (2001). *Encyclopedic Dictionary of International Finance and Banking*, St. Lucie Press, USA, ss.159.
- Sounders, A. and Cornett, M. (2002). *Financial Markets and Institution*, McGraw-Hill, USA, ss.377
- Şahin, A. (2002). *İhracatta Ödeme Şekilleri, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İgeme)*, Ankara, ss.20-22.
- Şahin, M. O. (2002). *Avrupa Birliği, Ekonomik ve Parasal Birleşme ve Türkiye'nin Entegrasyonu*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss.4.
- Şamlıoğlu, N. (2003). *İGEME-İSO Dış Ticarete Ödeme ve Teslim Şekilleri ve Bankacılık İşlemleri*, Dış Ticaret Kompleksi, İstanbul. ss.145.
- Şenalp, Ş. (2004). İhracatçılar İçin Akreditifin Önemi, 22-25 www.alomaliye.com/sukru_senalp_akreditif.htm (16.04.2017).
- Şensoy, N. (2002). *Nakit Akış Tabloları*, Yaylın Yayıncılık, İstanbul, ss.1.
- Şenyüz, D. (2005). *Vergi Hukuku*, Ekin Kitapevi, Bursa, ss.480.
- Tekil, F. (2001). *Deniz Hukuku*. Beta Yayınları, İstanbul ss. 476.
- Tekinalp, Ü. (1988). *Banka Hukukunun Esasları*, Cilt:1, İstanbul, ss.65.
- Toroslu, M. V. (1999). *Uygulamalı Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebe*, 2.Baskı. Beta Yayınları, İstanbul, ss.7.
- Trade Finance Services (1999). *Documentary Letters Of Credit A Practical Guides*. Aydın, S. Ö. (Çev.). ss.2.
- Ünal, O. (2018). *TMS-2 Stoklar Standardı'nın BOBİ FRS Stoklar İle, TMS-18 Hasılat Standardı'nın BOBİ FRS Hasılat İle Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, ss.18.
- Üstündağ, S. (2000). Muhasebe Oluşturulması Süreci, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 2(1), ss.32.
- Weiss, K. D. (1997). *Building an Importand Export Business*, Second Edition, John Wiley and Sons Inc, ABD ss.122.
- Yazıcı, M. (2003). Muhasebe Standardının Tanımı, *Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD)*, 18(4), ss.36–37.
- Yılmaz, G. (2003). Kur Farklarının Türk Vergi Mevzuatı, Sermaye Piyasası Mevzuatı ve Uluslararası Muhasebe Standartları Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, ss.95.

Elektronik Kaynaklar

- IFAC'tan, IASC'dan Haberler, Dış Haberler Bülteni, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği, 1-2, <http://www.tmud.org.tr>, (03.11.2018).
- International Accounting Standarts Board PressRelease, IASB Issues Standard on Share-BasedPayment, <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs2> (03.11.2018).
- Yücel, E. (200). *Dış Ticaret ve Genel Kavramlar*. İSMMMO Yayınları, İstanbul, ss.90.

- <http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS%202%20Stoklar.pdf>, (17.11.2018).
- http://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2018Seti/TMS/TMS_21_2018.pdf, (17.11.2018).
- http://www.archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/MevzuatSerisi/Mevzuat10/010_K%C4%B1s%C4%B1m_2bolum_6_ithalat_islemlerinin_Muh.pdf, (17.11.2018).
- http://www.kgk.gov.tr/ContentAssingmentDetail/1350/Büyük-ve-orta-Boy_İşletmeler_için-finansal-raporlama-standardı (03.11.2018).
- <http://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5292/TMS/TFRSlerinUygulanmas%C4%B1na-Yo%CC%88nelik-I%CC%87lke-Kararlar%C4%B1>, (17.11.2018).
- <http://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/7890/TMS/TFRS-2018-Seti>, (03.11.2018).
- <http://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS%202%20Stoklar.pdf>, (03.11.2018).
- <https://www.akreditif.biz.tr/akreditifte-risk.html>, (01.11.2018).
- <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-1-first-time-adoption-of-ifrs/#about>, (03.11.2018)
- https://www.researchgate.net/publication/321261405_buyuk_ve_orta_boy_isletmeler_icin_finansal_raporlama_standardi_bobu_frs_ile_tam_set_turkiye_muhasebe_ve_turkiye_finansal_raporlama_standartlarinin_tmstfrs_karsilastirilmasicomparison_of_financial_r, (17.11.2018).
- <https://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2018-2.aspx> (16.11.2018).
- <https://www.xing.com/communities/posts/akreditifin-hukuksal-ve-vergisel-boyutlari-star-1003766241> (15.11.2018).
- http://www.kgk.gov.tr/ContentAssingmentDetail/1350/Büyük-ve-Orta-Boy_İşletmelerİçin-Finansal-Raporlama-Standardı, (17.11.2018).

ÖZGEÇMİŞ

Sultan Özlem AYDIN 1989 yılında İslahiye/Gaziantep'te doğdu. İlk ve orta öğrenimini İslahiye'de tamamladı. 2011 yılında Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü'nden mezun oldu. Araştırmacı, hem fakülteyi hem de bölümünü birincilikle bitirmiştir. Erasmus Öğrenci Değişim Programı kapsamında 2009-2010 dönemi lisans öğrenimini Polonya'da Uniwersytet Ekonomiczny ve Wrocławiu Üniversitesinde tamamladı. Araştırmacı, 2011 yılında Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme alanında yüksek lisansa başlamıştır. Araştırmacı, orta derecede İngilizce bilmektedir. 2012 yılı Haziran ayında Halk Bankası'nda uzman yardımcısı olarak göreve başlamıştır. Halen Gaziantep Halk Bankası'nda uzman olarak çalışmaktadır. Evli ve bir çocuk annesidir.

VİTAE

Sultan Özlem AYDIN was born in İslahiye/Gaziantep in 1989. She completed her primary and secondary education in İslahiye. She graduated from the Department of Business Administration, Faculty of Economics and Administrative Sciences at Selçuk University, in 2011. The researcher completed both the faculty and the department with first degree. Within the scope of Erasmus Student Exchange Program, she completed her undergraduate education in 2009-2010 academic year fall semester at Uniwersytet Ekonomiczny ve Wrocławiu University in Poland. In 2011, the researcher has started her post-graduate study in the Department of Business Administration at the Institute of Social Sciences of Gaziantep University. The researcher knows English in medium degree. She started her career at Halkbank as an Assistant Specialist in June 2012. Currently, she has been working as an expert at Halkbank in Gaziantep. She is married and has one child.